

Sosial deltakelse i nabolaget

En flernivåanalyse blant etniske nordmenn i Osloområdet

Janna Bergsvik

Masteroppgave ved Instituttet for Sosiologi og
Samfunnsgeografi.

UNIVERSITETET I OSLO

01.11.2013

Sosial deltakelse i nabolaget

En flernivåanalyse blant etniske nordmenn i Osloområdet

Janna Bergsvik

Masteroppgave ved Instituttet for Sosiologi og Samfunnsgeografi.

UNIVERSITETET I OSLO

01.11.2013

© Janna Bergsvik

2013

Sosial deltakelse i nabolaget.

En flernivåanalyse blant etniske nordmenn i Osloområdet.

Janna Bergsvik

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Oslo Kopisten/OKPrintShop, Oslo

Sammendrag

Oslo er preget av befolkningsvekst og høy innvandring. I denne sammenheng har etnisk bostedsegregasjon fått økt oppmerksomhet. Dette har flere grunner: På den ene siden fordi sosial ulikhet i byen blir tydelig gjennom de geografiske skiller mellom befolkningsgrupper. På den andre siden på grunn av bekymringer for integrasjon av minoriteter og samhold i bydelene. Samtidig som Oslo i levekårsundersøkelser framstår som en sosial by har det blitt varslet om en sosial innkapsling av beboere i enkelte bydeler som følge av en voksende andel innvandrere.

Denne studien retter søkelyset på majoritetsbefolkningens sosiale aktivitet i nabolag. Dette i henhold til fire typer samhandling: 'å snakke med naboer', 'å besøke naboer', 'å hjelpe eller få hjelp av naboer' og 'å delta i aktiviteter knyttet til vedlikehold eller utvikling av boligområdet'. Spørsmålet er hvorvidt det finnes en sammenheng mellom andelen naboer uten 'helnorsk' bakgrunn og majoritetsbefolkningens sosiale aktivitet. Flernivåanalyser blir anvendt for å komme nærmere et svar på om minoritetsandelen kan bidra til å forklare variasjoner i majoritetsbefolkningens sosial aktivitet i nabolag. De ulike formene for samhandling som undersøkes varierer i graden av intimitet slik at sammenhengen forventes å variere etter type aktivitet.

Analysen bygger på survey- og registerdata fra prosjektet 'Nordic welfare states and the dynamics and effects of ethnic residential segregation' (NODES) ved Institutt for Sosiologi og samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo. Studien inkluderer 1566 beboere av 184 nabolag i Osloområdet. Utvalget er begrenset til respondenter som er født i Norge mellom 1958 og 1983 og har minst én norskfødt forelder.

Problemstillingen er del av en større problemkompleks der preferansen for å samhandle med 'lignende andre' trekkes fram ('the homophily principle'). I nabolag der konsentrasjon av egen etnisk gruppe er mindre kan et begrenset utvalg av samhandlingspartnere som 'ligner på en selv' føre til mindre sosial kontakt med naboer. Videre anses det som enklere å utvikle felles normer, interaksjonsritualer og fellesskap i homogene nabolag der mennesker i utgangspunkt antas å ha lignende forståelsesrammer.

Innvandrertette nabolag skiller seg samtidig ut på flere felt. Det viktig å skille mellom betydningen av selve tilstedeværelsen av mange naboer med minoritetsbakgrunn, fluktuasjonen i nabolaget, sosioøkonomiske kår og sammensetningen i henhold til andre demografiske trekk ved beboerne. Derfor stiller jeg spørsmålet hvorvidt sammenhengene mellom aktivitetsnivå og minoritetsandel svekkes når man tar hensyn til slike trekk ved nabolaget.

I internasjonal forskning har Putnams 'constrict theory' (2007) vakt stor oppsikt. Teorien forutsier en total tilbaketrekking i flerkulturelle nabolag. Det har i flere påfølgende studier dog blitt påpekt at forskjellige kontakttyper viser ulike sammenhenger og at det i mange tilfeller er andre bakenforliggende trekk ved områder som påvirker det sosiale liv i nabolag.

Denne studien av sosialt liv i Osloområdets nabolag tyder på det samme. Både for hyppigheten majoritetsbefolkningen (1) snakker med naboer, (2) hjelper eller får hjelp av naboer og (3) deltar i frivillig arbeid knyttet til nabolaget ligger andre nabolagsegenskaper bak sammenheng som i første omgang ble tilskrevet minoritetsandelen. Kun hyppigheten majoritetsbefolkningen besøker naboer står konstant i negativ sammenheng med nabolagets minoritetsandel. Dersom besøk anses som et tegn på et tettere bånd med naboen bekrefter funnet forventninger om at betydningen av minoritetsandelen varierer etter intimitetsgraden av samhandlingen.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Diskursen i dagens forskning	2
1.2	Teoretisk bakgrunn	4
1.3	Nabolaget som forskningsfelt.....	5
1.4	Oslo – en sosial by?	6
1.5	Problemstillinger	8
1.6	Nøkkelvariablen: Fokuset på etniske skiller.....	9
1.7	Utvalget: En majoritetsstudie	12
1.8	Valg av målvariablene og vurdering av målvariablens rekkevidde	13
1.9	Oppgavens gang	14
2	Teoretisk bakgrunn.....	16
2.1	Samhandlingens utfordringer	17
2.2	Samhandling i nabolagsforskningen.....	20
2.3	Samhandlingsformer mellom naboer: Sjanser?.....	26
2.4	Sammendrag: samhandling i homogene og heterogene nabolag.....	29
3	Internasjonale studier: støtte for passiviseringsteorien?.....	31
4	Bostedsegregasjon, mangfold og samhandling i Osloområdet	35
4.1	Ulikhet, innvandring og segregasjon	35
4.2	Heterogenitet og samhandling i Oslos nabolag: eksisterende kunnskap	40
5	Empiriske forventninger.....	43
6	Data og metode.....	47
6.1	Data.....	47
6.2	Geografisk inndeling	50
6.3	Operasjonalisering av variabler	53
6.4	Metode og statistiske modeller	57

7	Deskriptiv statistikk.....	62
7.1	Geografisk fordeling av minoritetsandeler og inntekt i studieområdet	63
7.2	Fordelingen av uavhengige variabler mellom områder	65
7.3	Målvariablenes fordeling	68
8	Multivariat analyse.....	70
8.1	Random intercept modell: nabolagets andel av uforklart varians	71
8.2	XY-modell: sammenheng mellom minoritetsandel og de 4 målvariablene	72
8.3	Analyse med kontekstkjennetegn og kontroll for individuelle kjennetegn	75
8.4	Snakke med naboer.....	76
8.5	Hjelpe naboer.....	79
8.6	Besøke naboer.....	81
8.7	Deltakelse i utvikling og vedlikehold av boligområdet	84
8.8	Sammenligning av definisjoner av minoritetsandel	86
8.9	Sammendrag resultater	87
9	Drøfting	92
9.1	Diskusjon	93
9.2	Spørsmål 1: generell tilbaketrekning?	94
9.3	Integrasjonsperspektiver: konflikt, kontakt og kosmopolitisme.....	95
9.4	Spørsmål 2: Differensiert over deltakelsesformer	95
	Litteraturliste	102
	Vedlegg	109

Figurer

Figur 1: Andel personer med innvandrerbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika etter bydelsområder i Oslo, 1988–2011 (prosent).....	38
Figur 2: Delområder i Oslo og nabokommuner.	1
Figur 3: Antall innbyggere i delområdene (2008).....	1
Figur 4: Kart over minoritetsandeler i studieområdet nabolag.	1
Figur 5: Kart over inntektsfordelingen i studieområdet.	1
Figur 6: Visualisering av de første regresjonsmodeller (modell 1: XY sammenheng).....	74
Figur 7: Sammenheng mellom nabolagets minoritetsandel og sosial deltakelse etter kontroll for individ- og nabolagskjennetegn.	88

Tabeller

Tabell 1: Teorier om mangfold og samhandling i multikulturelle byer	25
Tabell 2: Oversikt over stratifisering av utvalget (svarprosent i parentes)	49
Tabell 3: Deskriptiv statistikk over utvalgets kjennetegn og fordelingen i studieområdet.....	66
Tabell 4: Arbeidsmarkedstilknytning blant respondentene (2011)	67
Tabell 5: Oversikt over målvariablenes fordeling: Hyppighet av sosial aktivitet.....	68
Tabell 6: Sammenheng mellom målvariablene. Pearsons correlations.....	69
Tabell 7: Random-intercept med varianskomponenter og ICC.	72
Tabell 8: ren XY-modell, alle avhengige variabler.....	73
Tabell 9: 'Å snakke med naboer': lineær flernivåanalyse med nabolag- og individkjennetegn (N = 1549)	77
Tabell 10: 'Å hjelpe/ få hjelp av naboer': lineær flernivåanalyse, nabolag- og individkjennetegn (N = 1544).....	80
Tabell 11: 'Å besøke naboer': lineær flernivåanalyse med nabolag- og individkjennetegn (N = 1545).....	82
Tabell 12: 'Frivillig arbeid i nabolaget': lineær flernivåanalyse, nabolag- og individkjennetegn (N = 1548).....	85
Tabell 13: 'Frivillig arbeid i nabolaget': lineær flernivåanalyse, nabolagskjennetegn trinnsvis (N = 1548).....	109

1

Innledning

Både internasjonalt og nasjonalt registrerer vi stor interesse for sosiale dynamikker i storbyer. Denne interessen retter seg spesielt mot ulikheter mellom områder innen storbyer der sosial ulikhet gjenspeiles gjennom geografiske skiller mellom privilegerte og marginaliserte samfunnsgrupper. Det er også i byene, og særlig i vanskeligstilte nabolag som sist i Husby i Stockholm, at det oppstår opprør som setter samfunnets samhold i Europas demokratiske velferdsstater i fokus (Morgenbladet, 23.5.2013). Omfattende bostedssegregasjon er et fenomen i de fleste metropoler, også i Oslo, hvor marginaliserte grupper særlig bor i de østlige bydelenes drabantbyer¹. Osloregionen er videre inne i en meget sterk befolkningsvekst, både grunnet høye fødselsrater og migrasjon fra utlandet (Statistisk sentralbyrå [SSB] 2013). Veksten setter et økt press på det allerede vanskelige boligmarkedet i Oslo og gir lite håp om en integrasjon av ulike befolkningssjikt i boligmarkedet. Samtidig vokser kunnskapen om betydningen av ulike boformer og bosteder for livskvaliteten og livssjansene til Oslos beboere, og man ser tydelige tegn på at bostedet også i Oslo gjenspeiler en sosial ulikhet med systematisk ulike levekår i bylandskapet (f. eks. Brattbakk & Wessel 2013; Oslotrender 2011).

Media varsler om gettoisering i enkelte områder i hovedstaden, noe akademiske utredninger stiller spørsmål ved. Det påminnes at selv vanskeligstilte områder av Oslo i internasjonal sammenligning kommer godt ut, og at frykten for utviklingen av 'no-go areas', områder der utenforstående ikke trygt kan sette foten sin, er ubegrunnet (Andersen 2012). Ved siden av et klassisk sosioøkonomisk skille preges bostedsegregasjonen i Oslo av en etnisk dimensjon. Disse to dimensjonene overlapper hverandre, slik at mer ressursvake

---

¹ Segregasjon blir i denne oppgaven ikke forstått som total adskillelse, men "degree to which two or more groups live separately from one another, in different parts of the urban environment" (Massey & Denton 1988: 282 i Wessel 2000: 1953).

nabolag er kjennetegnet av en høy andel minoriteter. Som oftest er det denne opphopningen av minoriteter i enkelte områder som blir ansett som problematisk, da den settes i sammenheng med dannelsen av 'islamske enklaver' og diskriminering av 'hvite nordmenn'. Dette ikke minst etter diskusjonene rundt 'salami-mobbing' i skoler i Groruddalen (Slettholm 2011²). Akademisk forskning om målbare levekårsforskjeller mellom nabolag har kommet et godt stykke, men fortsatt gjenstår spørsmålet om hvorvidt den høylytte påstanden om utestengelse av hvite nordmenn fra fellesskapet i flerkulturelle nabolag er holdbar.

Debatten om segregasjon, deltakelse og diskriminering danner et bakteppe for denne oppgaven. Interessen min ligger i å sammenligne det sosiale liv i etnisk homogene versus etnisk heterogene nabolag. Mer konkret vil jeg undersøke om *minoritetsandelen* kan påvirke *majoritetsbefolkningens* grad av deltakelse i det sosiale livet i nabolag. Minoritetsandelen bruker jeg i denne norske sammenhengen også som indikator for etnisk mangfold. Sosialt liv i nabolag måles i denne analysen ved beboeres rapporterte hyppighet av samhandling som å snakke med naboer, besøke naboer, hjelpe eller få hjelp av naboer og deltakelsen i aktiviteter knyttet til vedlikehold eller utvikling av boligområdet. Survey- og registerdata fra prosjektet "Nordic welfare states and the dynamics and effects of ethnic residential segregation" (NODES) ved Institutt for Sosiologi og samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo gir gode muligheter til å drøfte dette. Surveydataene er nye (2011) og omfattende registerdata foreligger på et differensiert geografisk nivå (184 delbydeler i Oslo-området). I kombinasjon med statistiske metoder som tar høyde for komposisjons- og konteksteffekter (flernivåanalyse), kan dette bidra til kunnskap om sammenheng mellom heterogenitet og samhandling i Oslo-områdets nabolag.

1.1 Diskursen i dagens forskning

Naboskapets bidrag for individers integrasjon i samfunnet og for utviklingen av nabolaget anses som spesielt viktig i flerkulturelle nabolag (f.eks. Søholt 2010). Som respons på problemer i flerkulturelle nabolag har det i mange land blitt populært å satse på å styrke sivilsamfunnet ved å fremme lokale initiativer og bygge sosiale relasjoner mellom beboere i vanskeligstilte områder, noe som gjerne føres under samlebegrepet *sosial kapital*. Både sosial kapital og sosialt samhold (*social cohesion*) er populære konsepter i politikk og academia

---

² I bydeler med mange muslimske barn vitnet ikke-muslimske beboere om at barna deres ble mobbet på skolen når de hadde salami i matpakken. Svinekjøtt gjelder i muslimsk kultur som urent.

(Moulaert, Novy & Swiatek 2012).³ I politikken fremheves konseptene blant annet som alternative, billigere løsninger for sosiale problemer (Portes 1998: 3). Ifølge E. Chan, J. Chan og To (2006) steg populariteten av sosialt samhold som et akademisk og politisk konsept på 90-tallet da multikulturalitet ble problematisert. Hvis en forståelse av sosialt samhold som en nedenfra-og-opp-prosess legges til grunn, rettes fokuset på mindre enheter som for eksempel nabolag (Forrest & Kearns 2001). Antakelsen er at et fungerende demokratisk samfunn holdes sammen gjennom fungerende mindre enheter av lokale samfunn. Et aktivt naboskap regnes som sjanse for å skape engasjerte samfunnsborgere.

Sosialt samhold trekkes fram både når det gjelder politisk involvering, velferdsstatsspørsmål, tillit og medborgerskap. Multidimensjonaliteten av dette svært åpne og vage konseptet samt mangfoldet av forståelser blir gjennomgående påpekt (Botterman, Hooghe & Reeskens 2012). Forrest og Kearns identifiserer fem dimensjoner av sosialt samhold:

"Common values and a civic culture, social order and social control, social solidarity and reductions in wealth disparities, social networks and social capital, place attachment and identity" (2001: 2129).

En del studier anser *sosial kapital* som grunnlaget for og den viktigste dimensjonen av sosialt samhold (Letki 2008). Sosial kapital kan virke som et klarere definert konsept, selv om også sosial kapital defineres på en rekke forskjellige måter. Portes (1998) trekker her et skille mellom de teorier som har individer i fokus (f.eks. Bourdieu), og de teorier og studier som utvider sosial kapital til et kollektivt gode (f.eks. Putnam). Særlig for de sistnevnte kritiserer han at negative sider ved sosial kapital overses når individer for eksempel begrenses av en konformitetstvang. På et overordnet plan er likevel den rådende oppfatningen at sosiale nettverk er verdifulle og derved danner en 'kapitalform', uansett om fokuset ligger på nettverk som individuell eller samfunnsressurs. Av Putnam, som det gjerne refereres til i lokalsamfunnssammenheng, defineres sosial kapital som *"social networks and the associated norms of reciprocity and trustworthiness"* (Putnam 2007: 137).⁴ Putnams forståelse av sosial kapital går utover sosial kapital som en individuell ressurs, den regnes likeså en som ressurs

---

³ En drøfting hvorfor forskningen rundt sosial kapital burde fremmes i Norge og hvilke spørsmål som burde stilles finner vi i en publikasjon av Norges Forskningsråd fra 2005.

⁴ Det er flere sosiologiske vinklinger som burde nevnes når man snakker om sosial kapital. I sosiologien er det for eksempel utbredt å sette sosial kapital i sammenheng med Bourdieu. Bourdieus definisjon av sosial kapital er dog mindre aktuell i lokalsamfunnssettingen (Forrest & Kearns 2001). En oversikt og kritisk diskusjon over konseptualiseringen av sosial kapital finner man hos Portes (1998).

som skal fremme samfunnets sosiale samhold. Antakelsen er at sosial kapital har sterke (bi)virkninger utover individet ('powerful externalities') ved at den fremmer trygghet og forebygge kriminalitet i (lokal)samfunn der sosiale nettverk er til stede (Putnam 2007). I debatten om migrasjon og sosial kapital er det nærmest enighet over at etnisk heterogenitet i samfunnet *kan* være en trussel for utviklingen av sosial kapital (Cheong, Edwards, Goulbourne & Solomos 2007).

I pågående internasjonal forskning diskuteres særlig validiteten av '*constrict theory*', framsatt av Putnam i 2007. '*Constrict theory*', som jeg vil referere til som passiviseringsteorien, ble formulert av Putnam på bakgrunn av funn fra en studie som handlet om påvirkningen av etnisk heterogenitet på sosial kapital, og postulerer kort sagt at heterogenitet fører til mindre tillit til andre mennesker og sosial passivisering ved at individene trekker seg tilbake fra det sosiale livet. Studien som kom fram til at etnisk heterogene nabolag er preget av en sosial isolert befolkning, vakte stor oppsikt, selv om resultatenes pålitelighet er omdiskutert og sterkt kritisert av andre forskere. Likevel har den ført til en bølge av forskning som retter søkelyset på virkningen en flerkulturell befolkning har på individet og samfunnet.

1.2 Teoretisk bakgrunn

Sammenhengen mellom heterogenitet og deltakelse i nabolaget er en del av et større problemkompleks: Man antar at individer er mer tilbøyelig for å samhandle med personer de identifiserer som '*like*', enn med personer som blir oppfattet som '*fremmede*'. En følge av dette kan være at man finner færre potensielle samhandlingspartnere i nabolag der utvalget av mennesker som 'ligner på en selv' er mindre. Et mangfold av teorier tyder på at en heterogen sammensetning i nabolag kan ha en betydning for observert sosial aktivitet. Satt på spissen står narrativer om livlige multikulturelle bydeler i opposisjon til narrativer om gettoer preget av fattigdom, isolasjon og forfall i sivilsamfunnets verdier (se Wessel 2009 for en diskusjon av ulike teoretisk retninger). Positive syn på flerkulturelle bymiljøer framtoner mulighetene som nabolaget har for å bringe '*fremmede*' i kontakt med hverandre. Spesielt kjent er den omdiskuterte *kontaktteorien* som postulerer at fremmedfrykt svekkes og toleranse utvides når '*fremmede*' omgås på de samme arenaer under visse betingelser (Wessel 2009).

I utgangspunktet mer pessimistiske teorier om segregerte nabolag med en høy andel minoriteter framtoner faren for desorientering og individets frykt for forfallet av rådende normer. Lenge har *konfliktteorien* blitt ansett som motpart til kontaktteorien. Konfliktteorien

framhever at møtet med andre grupper kan skape motstand og distansering samt en sterk sammenslutning med egen gruppe når en tilpasning til andre grupper ikke er ønsket (Forbes 2004). Den nyere passiviseringsteorien (Putnam 2007) kritiserer begge av disse tidligere hypotesene. Tesen her er at individer trekker seg tilbake (*'hunker down'*) fra alt sosialt liv i heterogene nabolag.

Forklaringen hentes fra sosialpsykologisk forskning rundt kognitive prosesser i samhandling (Putnam 2007). Det sies at andres adferd blir mindre forutsigbar i heterogene omgivelser, og at den egne rollen må defineres på nytt, noe som på kort sikt kan føre til en kognitiv overbelastning og følgende tilbaketrekking fra det sosiale livet (f.eks. Milgram 1970). Settes svak sosialt samhold i sammenheng med heterogenitet, trekkes *'homophily-prinsippet'* fram, både som forklaring på manglende interaksjon og lavere tillit mellom naboer. At *'like barn leker best'* (*the homophily-principle*) er også i Norge en utbredt antakelse (se Gullestad 1992). Forklaringer på hvorfor man liker å samle seg med *'like barn'*, er på mange måter intuitive. Fellestrekk og felles erfaringer forenkler kommunikasjon samt gjør det lettere å tolke og forutsi den andres adferd. Solidaritet og tillit er enklere å etablere med mennesker som ligner på oss, enn med mennesker som er helt ulik oss (Kossinets og Watts 2009). Usikkerhet over hva slags folk de nærmeste naboene er, *"[...] gjør dem (naboer) engstelige for å ta direkte kontakt med sine naboer og investere i relasjoner som kanskje senere må brytes fordi man har for lite felles."* (Langsether 1986: 25).

Men også strukturer begrenser handlingsrommet. Både arbeidsplasser, skoler og nabolag representerer som oftest mer homogene grupper enn befolkningens helhet. Selv om valg av nabolag sannsynligvis ikke hovedsakelig er grunnet på preferanser for visse naboer, er det strukturelle faktorer som fører til at mange områder blir homogene. Valgmuligheter er systematisk begrenset innen grupper (Kossinets & Watts 2009). Seleksjonsprosesser har mange dimensjoner, foregår i generasjoner og er selvforsterkende ved at strukturelle faktorer og valg påvirker hverandre gjensidig. Bostedsegregasjonen i Oslo ytrer seg likevel ikke som total adskillelse mellom minoritet og majoritet. En høy andel minoriteter i nabolag fører sjelden til 'etniske enklaver', men heller til heterogenitet, slik at disse nabolagene kan regnes som potensielle kontaktarenaer mellom minoriteter og majoriteter.

1.3 Nabolaget som forskningsfelt

Nabolag utgjør et interessant forskningsfelt for sosiale dynamikker fordi de på et komprimert rom synliggjør abstrakte prosesser i samfunnet som gjennom et forstørrelsesglass

(Häussermann & Siebel 2004). Områder kan være selve forskningsobjektet, men kan også kun være det empiriske stedet for tematisering av generelle problemstillinger. Nabolag viser generelle mekanismer for det sosiale liv, samtidig som de har sine særtrekk som danner en helt egen kontekst for samhandling. Man kan stille spørsmål om diskursen om nabolaget har gått ut på dato, eller om det fortsatt er en naturlig arena for sosial aktivitet og knytting av sosiale nettverk. Det er ikke avgjort hvor man skal plassere naboers betydning for individet i forhold til andre nettverk som nær familie, jobb, venner eller til og med transnasjonale nettverk. Selv om populære samtidsdiagnoser (f.eks. Bauman 2000 om 'flytende modernitet') gir argumenter mot betydningen av lokale nettverk, spiller nabolaget fremdeles en viktig rolle både i hverdagslivet og i samfunnsforskningen.

Globaliseringen og utbredelsen av virtuell kommunikasjon gir utallige muligheter for stedsuavhengige vennskap og nettverk (Forrest & Kearns 2001). Naboer inntar derfor en egen avgrenset rolle ved siden av et økende antall andre nettverk (Forrest & Kearns 2001). Samtidig underestimerer 'kosmopolitiske intellektuelle', ifølge Forrest og Kearns, at flertallet av befolkningen lever konvensjonelle hverdagsliv utenfor den globaliserte verden. I tillegg kan nabokontakt, særlig i vanskeligstilte områder, åpne for at beboerne føler tilhørighet og trygghet i nabolaget til tross for vanskelige forhold (Forrest & Kearns 2001).

Undersøkelser, og ikke minst den offentlige debatten om samliv i flerkulturelle nabolag i Oslo, tyder på at forholdet til de direkte naboene har en personlig betydning for hele Oslobefolkningen. Dette til tross for økende muligheter for dannelsen av stedsuavhengige sosiale nettverk. Nabokontakten viser seg å være avgjørende for tilfredsheten med nærmiljøet (Bråthen, Djuve, Dølvik, Hagen, Hernes & Nielsen 2007).

1.4 Oslo – en sosial by?

Oslo har i levekårskartleggingen fra både 1994 og 2006 vist seg som en sosial by. Til tross for hva til storbymytene sier, står befolkningen ikke fram som utpreget ensom, men har et flertall sosiale kontakter over hele byen (Bråthen m.fl. 2007). I tillegg er de fleste 'svært godt fornøyde med sitt nærmiljø'. 83 % av hele Oslo-befolkningen har i 2006 kontakt med minst én av nabofamiliene minst én gang i uken, med en noe mindre andel i indre enn i ytre by (Bråthen m.fl.).

Oslo er i internasjonal sammenligning en liten by, men grunnet hovedstadsstatusen viser Oslo typiske storbytrekk, selv om en del problemer ikke er like sterk utpreget som i andre metropoler (Eriksen & Vestel 2012). Som sagt er også Oslo kjennetegnet av en

bostedssegregasjon med en forskjellig befolkning og ulike livsvilkår mellom østlige og vestlige bydeler og mellom ytre og indre by – sistnevnte i synkende grad. Tilfredsheten med nærmiljøet varierer langs disse geografiske skillene – befolkningen i ytre vest er mest fornøyde med sitt nærmiljø, mens beboere i indre by og de nye drabantbyene i øst er minst tilfreds (Bråthen m.fl. 2007).

En stor del av naboskapsforskningen, i Norge såvel som internasjonalt, fokuserer på 'problembydeler'. I Oslo ligger fokuset på lokalmiljøer i Groruddalen hvor Oslo kommune har satt i gang programmer med mål om områdeløft⁵. Groruddalssatsingen omfatter bydelene Bjerke, Alna, Stovner og Grorud – områder med 'hypermangfoldige lokalsamfunn' (Vestel 2012: 53). Bydelsadministrasjonen og enkelte lokale organisasjoner varsler om økt sosial innkapsling spesielt etter 2005 grunnet den voksende andelen av mennesker med innvandrerbakgrunn i bydelene (Eriksen & Vestel 2012). I nyere tid fokuseres det stadig mer på sosialt samhold, og derfor er styrking av fellesskapet ifølge Vestel *"det viktigste og mest overordnede formålet i Oslos bydeler"* (2012: 35) *"(...) å skape relasjoner for slik å utvikle og styrke elementene, dette 'noe' – 'limet' – som holder samfunnet sammen."* (Vestel 2012: 53).

Muligheter for å møtes, som leke- og idrettsplasser, kafeer, bibliotek og barnehager samt språktiltak, ble utvidet. 'Kompetansen til å møtes' skal videre styrkes med kurs om hvordan man blir kjent med naboer og blir en god nabo ('Bo sammen-prosjekt' Vestel 2012: 38f). Ildsjeler, utallige foreninger og vellykkede arrangementer ser ut til å vise den ånden nabolag trenger. Det har blitt observert en nedgang i kriminalitet (Vestel 2012). Lokalbefolkningens stemmer lyder, ifølge Vestel, helt annerledes enn medias bilde av drabantbyen. Det som ble iverksatt, synes å bli godt mottatt og fungere. Likevel representerer beboere som involverer seg, ikke alle grupper (Vestel 2012). Mye fokus ligger på minoriteters opplevelse av tilhørighet.

"Det er likevel indikasjoner på at enkelte av de urnorske familiene – som har særlig feste i de eldre og mer middelklassepregede områdene av Furuset – opplever den sterke økningen av innvandrerfamilier i seinere år som mer problematisk, som ledsaget av en følelse av tap og av at bydelens ulike tiltak i mindre grad har maktet å appellere til dette sjiktet av befolkningen." (Vestel 2012: 55).

---

⁵ http://www.prosjekt-groruddalen.oslo.kommune.no/om_groruddalssatsingen/

Det kritiseres "(...) at bydelen – i iveren etter å inkludere og være i dialog med beboere med innvandrerbakgrunn – til tider kan komme til å glemme dette befolkningssjiktet" (Vestel 2012: 48). Solli (2012) har undersøkt hvordan det 'helnorske' beboere føler om stedet, har forandret seg over tid. Respondentene ytrer at de savner bygdefølelse, fellesskap og dugnadsånd. Men det er vanskelig å skille mellom rollene til det flerkulturelle, veksten til bydelen, fluktuasjonen og generelle forandringer i samfunnet. For å kunne plassere nostalgien må et sammenligningsgrunnlag skapes. At nabolagsforskningen begrenses på 'det fraværende' i erklærte 'problembydeler' kan være villedende. Et sammenligningsgrunnlag skapes i denne undersøkelsen ved en bred avgrensing av studieområdet der alle typer nabolag i Osloområdet inkluderes.

1.5 Problemstillinger

Søkelyset i denne analysen rettes mot majoritetsbefolkningen i ulike typer av nabolag. Studien skal bidra med å undersøke variasjoner i sosial samhandling mellom nabolag når disse i ulik grad er preget av minoritetsbeboere. De tre problemstillingene er formulert på følgende måte:

- 1) *Er majoritetsbefolkningen mindre sosialt aktiv i nabolag hvor andelen naboer med minoritetsbakgrunn er høy?*
- 2) *Er sammenhengen mellom aktivitetsnivå og trekk ved nabolaget avhengig av aktivitetstype? Eller mer spesifikt: Ser vi de samme mønster for aktiviteter av typen 'snakke', 'besøke hverandre', 'hjelpe hverandre' og 'delta på i frivillig arbeid knyttet til nabolaget'?*
- 3) *I hvilken grad svekkes sammenhengen mellom aktivitetsnivå og minoritetsandel når man tar hensyn til sosiale og demografiske trekk ved nabolaget og ved respondentene (jf. klassestruktur, husholdningsstruktur og aldersstruktur)?*

Som spørsmål 3 antyder, blir det kontrollert for individuelle kjennetegn ved beboerne – det vil si at det blir tatt høyde for komposisjonseffekter som kan oppstå ved at beboere av ulike nabolag har systematisk ulike trekk. Jeg antar at individuelle trekk har klart størst forklaringskraft på graden et individ deltar i naboskapet. I denne undersøkelsen er jeg dog ikke interessert i å forklare hvilke individer det er som involverer seg i nabolaget. I stedet fokuserer jeg på hvorvidt det, når det tas hensyn til individuelle trekk, gjenstår systematisk

variasjon mellom nabolag, og hvorvidt denne variasjonen kan relateres til de kontekstkjennetegnene som undersøkes.

1.6 Nøkkelvariablen: Fokuset på etniske skiller

I denne oppgaven blir nabolag sammenlignet i henhold til minoritetsandelen. Det trekkes et skille mellom minoritetsbefolkningen og etniske nordmenn. Det eksisterer dog forskjellige syn på hvilke skiller som er av betydning i sosial sammenheng. Finney og Simpson har en nokså radikal mening om fokuset på etnisk tilhørighet (2009: 173): *"A diverse society should not be thought of as a threat. [...] There is no reason to give more attention to ethnic difference any more than differences by class or gender or other lines of social identification."* Likevel kan det ikke ignoreres at dette fokuset er rådende i den offentlige diskursen.

At individer skiller mellom mennesker ved å benytte seg av forskjellige kategorier kan ikke fornektes. Individer kan heller ikke automatisk anklages for selve kategoriseringen. Forventninger om andres adferd baseres ofte på stereotypier siden disse gir en lettvinnt orienteringsramme. I denne sammenhengen viser man ofte til begrenset kognitiv kapasitet og nytten av å benytte seg av *kognitive snarveier* i en kompleks verden (Fiske & Russel 2010: 116). De mest framtreddene skillene i samfunn kan som oftest gjenkjennes gjennom ytre kjennetegn (Zebrowitz 1996). Ikke bare forskjellige etniske grupper, men også menn og kvinner samt eldre og yngre kan som regel identifiseres gjennom utseende. Mennesker med ulike fysiske eller demografiske kjennetegn har også gjerne ulike personlige egenskaper og kvaliteter (Cook, McPherson & Smith-Lovin 2001: 415). Det finnes derfor gode grunner til å trekke slutninger om personlige egenskaper basert på diverse ytre kjennetegn siden mange interpretasjoner stemmer overens (Zebrowitz 1996: 89). Dette resulterer samtidig ofte i overgeneraliseringer, og dermed fører kategoriseringen av mennesker til stereotype oppfatninger, forenklete bilder av samfunnsgrupper (Dovidio, Esses, Glick & Hewstone 2010). Det vil si at det å bli tilordnet en gruppe gjennom et nøkkelkjennetegn, medfører tilskrivning av andre vesentlige eller faste personlighetstrekk. Gjennom tilskrivningen fører avstand i sosiale kjennetegn lett til avstand i sosiale nettverk. Kategorisering av mennesker i inn- og utgrupper ('vi' og 'de andre') skjer som regel kjapt og ubevisst og baseres på lett tilgjengelige kjennetegn (Fiske & Russel 2010).

Hvilke kjennetegn som skiller grupper fra hverandre, kan variere etter konteksten. Innen samfunnsforskningen finner vi ulik vektlegging av kjennetegn som strekker seg fra et

tradisjonelt fokus på klasse over litt mer differensierte betraktninger av sosioøkonomiske grupperinger og til beskrivelser av miljøer og livsstilsgrupper. Klasseanalyser på grunnlag av Bourdieus populære habitusbegrep har en sterk tradisjon og kan anses som en veiviser for livsstilsanalysene (Bourdieu 1982 [1979]). Sosial avstand åpenbarer seg for ham i ulik smak, levesett og sosiale relasjoner. Disse livsstiler utvikles allerede i oppveksten, blir nærmest kroppsliggjort (som 'habitus' – en naturlig/selvfølgelig væremåte) og reproducerer dermed bestående skiller mellom samfunnsgrupper.

I den moderne storbyen med dens kulturelle og sosiale mangfold danner lokalt forankrede fellesskap seg ofte på grunnlag av lignende livsstiler. Häussermann og Siebel framhever at man vanligvis finner de sterkeste naborelasjonene i områder sammensatt av mennesker med ikke bare lignende inntekt og sammenlignbar utdanningsstatus, men også lignende familieforhold (2004: 109). Vi ser at en rekke fellestrekk inngår i ideen om homogene nabolag. Disse er ikke kun basert på én sosiodemografisk faktor, men representerer en rekke ulike perspektiver på gruppetilhørighet. Langsether (1986: 25) oppsummerer det slik: *"Sosial homogenitet er som oftest definert som å tilhøre samme sosiale klasse eller etniske gruppe eller å ha de samme tradisjoner, normer og sosiale standarder. Dette er alle variabler som svært ofte er positivt korrelert."*

I ulikhetsforskningen får etniske skiller i samfunnet større plass når økt migrasjon fra 'fjernere' land (f.eks. andre kontinenter) gjør etniske forskjeller tydeligere. Likevel blir også disse satt i sammenheng med classeskiller (Bottero 2005: 89ff). Ulik etnisk bakgrunn er vanligvis kombinert med forskjeller på en del dimensjoner som religion, sosioøkonomisk status med mer. Sosial avstand mellom majoritetsbefolkning og minoriteter baserer seg altså sjelden kun på stereotype forestillinger av kulturer i selve fødelandet eller etnisk tilhørighet, men er også knyttet til praktisering av fremmede religioner, med islam som den mest framtrædende og problematiserte (Døving 2012). Fordommer kan i tillegg være knyttet til sosioøkonomisk posisjon i samfunnet, da spesielt innvandrere fra 'ikke-vestlige' land ofte inntar marginaliserte posisjoner. I denne forbindelse oppstår det ofte problemer med å finne fellesbetegnelser for grupper. Nyanser går lett tapt når definisjoner skal utformes, siden ulike definisjoner reflekterer ulike oppfatninger av hva den sosiale avstanden er grunnet i. De fleste definisjoner på *likhet* har sin berettigelse, og perspektivene viser rett og slett bare en ulik vektlegging på ulike sammenligningsgrunnlag. Homogenitet kan alltid bare beskrives gradvis. Eller som Gullestad sier: *"Kulturelle temaer kan ikke beskrives ut fra en objektiv standard, men komparativt som relative forskjeller."* (1993: 127). Legitimasjonspresset ved valg av

fokus og ikke minst kritikken av selve begrepene som brukes, viser hvor uklare skillene egentlig er. Likevel er det enighet om at det finnes skiller mellom en majoritetsbefolkning og én eller flere minoriteter. Dette gjelder særlig fordelingen av livssjanser, men også utviklingen av nettverk.

I denne oppgaven defineres minoritetsandelen i nabolag på grunnlag av andelen personer over 20 år som har minst én utenlandsfødt forelder. Det kan diskuteres hvorvidt denne målingen også inneholder minoritetsgrupper som av majoritetsbefolkningen ikke oppfattes som *'fremmede'*. Det varierer trolig fra individ til individ hvem man anser for å høre til 'minoritet' og 'majoritet'. Ved å ikke utelukke enkeltgrupper fanger jeg opp mer av variasjonen i befolkningssammensetningen mellom nabolagene i Osloområdet.

To skiller kunne tenkes som et alternativ til den operasjonaliseringen som er beskrevet. En grense kunne trekkes rundt innvandrere født utenfor de nordiske land ⁶. Dette av grunner som mindre språklige barrierer og lignende verdigrunnlag blant nordiske personer. Nordiske land blir ofte ført under ett grunnet lignende velferdsregimer, felles tradisjoner, utbredt kooperasjon og delvis nettverk over landegrensene (Simonsen & Öhman 2003). Simonsen og Öhman anser: *'Nordic' as a construction, but still workable concept*" (2003: 2).

Ellers kunne jeg benyttet en enda sterkere inngrensing ved å måle andelen innvandrere fra Asia (med Tyrkia), Afrika, Latin-Amerika, Oseania (utenom Australia og New Zealand) og europeiske land utenfor EU/EØS ⁷. Dette er landgrupperingen som Statistisk Sentralbyrå bruker istedenfor den tidligere definisjonen 'ikke-vestlige' innvandrere⁸. Det antas at innvandrere fra disse land i sterkere grad blir oppfattet som fremmede enn andre minoriteter. Dette både fordi innvandringen av disse gruppene er nyere i tid, fordi kulturell eller religiøs praksis kan i større grad være uvant, men også fordi gruppene ofte rett og slett er 'synlige' minoriteter.

I første omgang vil likevel ikke jeg bestemme hvorvidt dette er tilfelle for utvalget i denne undersøkelsen og derfor ikke gjøre forskjeller mellom minoritetsgrupper. Jeg vil likevel teste hvorvidt annen operasjonalisering av minoritetsandel påvirker analysens resultater, derunder de to nevnte grupperinger: andel personer født utenfor de nordiske landene og andel

---

⁶ Disse er definert som født utenfor Norge, Danmark, Grønland, Finland, Færøyene, Island og Sverige.

⁷ I europeiske land utenom EU/EØS inngår Albania, Bosnia-Hercegovina, Hviterussland, Kosovo, Kroatia, Makedonia, Moldova, Montenegro, Russland, Serbia og Ukraina.

⁸ I tabeller vil jeg likevel bruke betegnelsen 'ikke-vestlige' innvandrere. Det finnes en diskusjon i SSB 2013: <http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/vestlig-og-ikke-vestlig-ord-som-ble-for-store-og-gikk-ut-paa-dato>

personer med bakgrunn fra Asia (med Tyrkia), Afrika, Latin-Amerika, Oseania (utenom Australia og New Zealand) og europeiske land utenfor EU/EØS.

Siden utvalget begrenses til majoritetsbefolkningen, er det for denne analysen mindre avgjørende å måle både konsentrasjonen av enkelte minoritetsgrupper og etnisk heterogenitet i området. Teoretisk kunne det selvsagt også hatt ulik effekt for majoritetens deltakelse i Osloområdet om én minoritetsgruppe framfor et mangfold av minoritetsgrupper dominerte nabolaget. Andel personer uten 'helnorsk' bakgrunn og grad av etnisk heterogenitet vil i nabolag i Osloområdet sannsynligvis henge tett sammen siden bostedssegragasjonen mellom minoriteter er mindre utpreget enn for eksempel i USA. Er minoritetsandelen i nabolag høy, regner jeg områdene derfor også som heterogene.

1.7 Utvalget: En majoritetsstudie

Utvalget i denne studien er begrenset til personer som jeg vil betegne som majoritet eller etniske nordmenn⁹. Datasettet gir ikke muligheten for å undersøke praktisering av naboskap fra minoritetsbeboeres side. Dermed kan jeg ikke sammenligne minoriteters og majoritetens samhandlingsmønstre og heller ikke trekke konklusjoner om ekskluderingen av enkeltgrupper innen nabolag. Man mangler omfattende studier av naborelasjoner med kvantitative data på et lavt geografisk nivå. Derfor danner denne majoritetsstudien et viktig bidrag for å komme ett skritt videre i undersøkelser av naborelasjoner i nabolag preget av ulike befolkningsgrupper. Vassenden (2008: 17f) påpeker at majoritetsbefolkningen delvis blir glemt i norske studier omkring multikulturalitetens implikasjoner for sosialt liv. Han oppfordrer til å undersøke det som er tatt for gitt, i denne studien: majoritetsbefolkningens praktisering av naboskap. I Storbritannia retter Finney og Simpson sterk kritikk mot både medias, politikken og akademias fokus: "*To suggest that the White population is synonymous with a socially cohesive population is very misleading.*" (2009: 144). Det er ønskelig å teste empiriske grunnlag for problematiseringen av sosiale relasjoner nettopp i innvandrer-tette områder. Å belyse *majoritetsbefolkningens* adferd komparativt både i nabolag der disse er i minoritet, og i nabolag der de er blant '*sine egne*', er et viktig skritt videre.

Begrensningen til den etnisk norske befolkningen i Osloområdet vil også gi fordeler analytisk sett. Usikkerheten knyttet til ulike effekter av kontekst og ulik betydning av individuelle kjennetegn for deltakelsen mellom personer med forskjellig etnisk bakgrunn har

---

⁹ Personer i utvalget er født i Norge og har minst én norskfødt forelder.

blitt problematisert i en rekke studier. Når det gjelder analysens kompleksitet, er det en fordel at jeg slipper å stå overfor et etnisk svært heterogent utvalg som ville stilt høye krav til at jeg inkluderer en rekke kontrollvariabler og samspillsledd. Begrensningen til majoritetsbefolkningen gir meg mulighet til å fokusere på en grundig analyse av det eksisterende utvalget for å sammenligne majoritetens adferd både der disse er blant '*sine egne*', og der majoriteten er i minoritet.

1.8 Valg av målvariablene og vurdering av målvariablens rekkevidde

Det pågår en diskusjon om hvilke konsepter og ikke minst hvilke konkrete indikatorer man bør bruke for å måle sammenheng mellom heterogenitet i nabolag og sosiale fenomener. Når det gjelder 'sosial kapital-debatten' framheves skillet mellom sosial kapital som skapes i *formelle* sammenhenger som i frivillige organisasjoner samt gjennom politisk involvering, og sosial kapital som skapes i *uformell* interaksjon mellom individer (f.eks. Pichler & Wallace 2007; Letki 2008). Uansett om fokuset rettes på formell involvering i sivilsamfunnet eller på sosial interaksjon mellom individer, differenseres ytterligere to dynamikker (Lancee & Dronkers 2011). Sosial trivsel ytrer seg i adferd som å vedlikeholde relasjoner, snakke med hverandre, hjelpe hverandre og delta i et fellesskap, men måles også ved indikatorer som relateres til kognitive og emosjonelle prosesser som toleranse og tillit. Toleranse og tillit blir samtidig gjerne sett som *konsekvenser* av samhandling og framheves i sosial kapital-litteraturen som viktige komponenter av sosial kapital. Her rettes det samtidig delvis kritikk mot å relatere generalisert tillit til effekter av ytre kontekster når generalisert tillit delvis allerede utvikles i tidlig sosialisering (f.eks. Letki 2008).

Det kan lett tenkes at samhandling, toleranse og tillit henger sterk sammen, men studier har vist at dette ikke trenger å være tilfellet. Særlig undersøkelser i sammenheng med kontaktteorien viser at heterogenitet kan øke inter-etnisk toleranse, men likevel svekke tilliten og minske interaksjonen mellom naboer (se Lancee & Dronkers 2011; Gesthuizen, Tolsma & van der Meer 2009). Motsatt finner Letki (2008) at etnisk heterogenitet ikke påvirker sosial samhandling, men har en betydning for forskjellige oppfatninger om naboer og nabolaget. Noe hun forsiktig tilskriver medias innflytelse, som ifølge henne generer negative assosiasjoner til områder med høye minoritetsandeler. Også van Eijk (2012) som kombinerer surveydata med dybdeintervjuer i to nabolag i Rotterdam, er inne på uoverensstemmelsen mellom beboeres fortellinger om vanskeligstilte nabolag og faktisk praktisering av naboskap i disse.

Både kognitive, emosjonelle og behaviorale komponenter har betydning når sosial trivsel i et nabolag betraktes. Men det kan i henhold til ovennevnte innvendinger være misvisende å slå sammen holdninger og adferd til en overordnet diagnose om sosial kapital eller sosialt samhold. I denne oppgaven retter jeg søkelyset kun mot deltakelse i nabolagsarbeid og sosial interaksjon mellom naboer, det vil si adferdsrelaterte *kilder* eller *indikatorer* for sosial kapital knyttet til nabolag. Selv om det kan forventes, vet jeg ikke om deltakelsen og nettverkene i nabolagene er gjensidig, og om de antyder et tillitsforhold. Derfor velger jeg å ikke bruke konseptet 'sosial kapital' om min studie, selv om jeg kommer til å trekke på teori og tidligere forskning som er relatert til det samlede konseptet.

Jeg måler (1) hvor ofte naboer snakker med hverandre, (2) hvor ofte naboer hjelper hverandre, (3) hvor ofte naboer besøker hverandre og (4) hvor ofte naboer deltar i frivillig arbeid knyttet til nabolaget. Fordelen ved å klassifisere informasjon om konkret kontakthypighet og deltakelse i fem kategorier (fra daglig til aldri) er at resultatene blir godt sammenlignbare på tvers av respondenter og områder. En del studier benytter seg av mer subjektive mål som baserer seg på respondentens vurderinger av om kontakten med naboen er 'ofte' eller 'sjelden', eller om de har 'god kontakt' (f.eks. Bécares, Stafford, Laurence & Nazroo 2011). Ved siden av sannsynligheten for forskjellige definisjoner av 'kontakt' mellom naboer blir slike vurderinger fra respondentenes side trolig gjort i forhold til egne vaner og behov eller andre naboers praksis. Dette er til fordel når respondentens situasjon er i fokus, men kan være en svakhet når interessen er å sammenligne omfanget av sosialt liv mellom nabolag. Jeg vil likevel ikke fornekte at målene i denne studien ikke nødvendigvis gjenspeiler behov eller tilfredshet hos den enkelte.

I følgende analyser er jeg til tross for dette først og fremst interessert i sammenhengen mellom minoritetsandelen i nabolag og omfanget av samhandling og deltakelse i nabolag. Dette også siden jeg antar at sosial kontakt og deltakelse har (bi)virkninger utover individet – den forhindrer at nærmiljøer forfaller, og fremmer trygghet når sosiale nettverk er til stede.

1.9 Oppgavens gang

Før selve analysen vil jeg gå nærmere inn på teoretiske perspektiver på heterogenitet og samhandling. I den teoretiske drøftingen vil jeg først trekke på generelle samhandlingsteorier på individnivå og deretter gi en oversikt over noen mer 'aggregerte' teorier om heterogenitet og samhandling i nabolagsforskningen. Avslutningsvis vil jeg drøfte sjansene nabolagskonteksten byr på for samhandling mellom mennesker med ulik bakgrunn. Dette

gjøres ved å skille de enkelte former for nabosamhandling. Særlig peker de overordnede teorier om samhandlingens utfordringer på at minoritetsandelen i nabolag kan ha en betydning for majoritetsbefolkningens deltakelse. Ved en nærmere analyse av deltakelse og samhandlingsformer i nabolag kan man derimot finne indikatorer på at minoritetsandelen ikke vil være avgjørende for hvordan naboskap praktiseres.

Jeg vil deretter belyse hvorvidt aktuelle internasjonale forskningsresultater tyder på at det finnes en negativ sammenheng mellom heterogenitet og naboskap. Fokuset i denne delen ligger på nyere kvantitative studier. Dette fører selvsagt til at jeg kun viser et utsnitt av forskningen på feltet. Av internasjonale studier skal jeg hovedsakelig oppsummere nyere kvantitativ heterogenitetsforskning rundt den tidligere nevnte teorien om passivisering, da denne har vakt stor oppsikt. I tillegg vil jeg prøve å holde fokuset på funn som dokumenterer heterogenitet og samhandling i nabolaget, selv om en rekke studier bruker utvidede konsepter om sosialt samhold og sosial kapital.

Den norske konteksten skiller seg ut fra de studier som blir behandlet. Ved å gå inn på den norske konteksten, nemlig innvandring, segregasjon, ulikhet og utviklingen i Osloområdet vil jeg drøfte hvorvidt man i en norsk kontekst kan forvente andre resultater enn fra internasjonale studier. Samtidig vil jeg beskrive noe av den eksisterende kunnskapen om samhandling i Oslos nabolag generelt og trekke fram noen studier som behandler hvorvidt flerkulturalitet kan ha en betydning.

Etter denne første delen vil jeg prøve å gi en oversikt over argumenter for og imot at minoritetsandelen i nabolag kan ha en betydning for majoritetsbefolkningens deltakelse og nabokontakt. I denne sammenheng vil jeg også gi en oversikt over hvilke andre nabolagskjennetegn jeg anser som relevante for studien.

Analysens datagrunnlag og metodiske tilnærming vil deretter bli presentert. Deskriptive analyser beskrives kort før resultatene av selve analysen blir presentert. Resultatene av flernivåanalysene skal danne grunnlaget for en avsluttende diskusjon, der jeg også kritisk vil reflektere over svakheter ved studien.

2

Teoretisk bakgrunn

I denne teoretiske drøftingen vil jeg trekke fram ulike teoretiske innfallsvinkler på sosial samhandling og sosial heterogenitet i nabolag. Kapittelet er som antydnet sammensatt av tre deler som kan sies å representere ulike forklaringsnivåer. Disse omfatter individet i samhandlingen, perspektiver på aggregerte mønster over samhandling i nabolag og individets handlingsrom i den spesifikke nabolagskonteksten.

Jeg vil starte med å stille et mer generelt spørsmål om hva som kan skape utfordringer i samhandlingen. Innenfor dette trekker jeg fram mekanismer som kan føre til problemer når mennesker med ukjente væremåter kommer i kontakt med hverandre (Gullestad 1993; Album 1994). Her kan man skille mellom tilnærminger som tar utgangspunkt i preferanser, det vil si individets behov for tryggheten av å omgi seg med 'lignende andre' og tilnærminger som legger større vekt på negative sider ved møtet med 'fremmede' (Milgram 1970).

I den andre delen vil jeg kort oppsummere utviklingen av nabolagsforskningen i henhold til tematikken og nevne noen av de utallige makroteoretiske innfallsvinklene til sosialt liv i byområder. Spesielt vil jeg presentere eksisterende perspektiver på '*den mangfoldige byen*' (Amin 2002; Forbes 2004; Putnam 2007). Disse omfatter ikke bare perspektiver som tyder på at heterogenitet kan føre til en tilbaketrekking blant befolkningen, men også perspektiver som argumenterer for at heterogenitet ikke har stor betydning for samhandling.

Til slutt skal jeg drøfte betydningen av nabolaget som kontekst for samhandling og som *mulighetsskapende* for sosial interaksjon mellom individer med ulik bakgrunn. Heterogene nabolag kan by på sjanser for å bryte skiller. Dette fordi naboer inntar en rekke

særegne roller som skiller seg fra roller som tilskrives venner eller familie (Keller 1968). Jeg stiller spørsmålet om hvilke særegenheter nabolag har i forhold til andre livsområder. Det vil særlig bli drøftet hvorvidt de ulike samhandlingsformene 'å snakke med naboer', 'å hjelpe eller få hjelp av naboer', 'å besøke naboer' og 'å delta i frivillig arbeid knyttet til nabolaget' åpner for å bringe ulike mennesker i kontakt med hverandre.

2.1 Samhandlingens utfordringer

Ethvert menneske har et naturlig behov for sosiale relasjoner. Et overmål av relasjoner og for tette bånd kan føles som inntrenging eller begrensning i personlig frihet, noe særlig Portes påpeker blir glemt av sosiologer (1998). Likevel gir sosial regelmessighet i en kompleks verden individet trygghet siden andres adferd til en viss grad blir forutsigbar. I interaksjon forhandler individer om sosiale regler og definerer 'normalitet' (eller 'skikk') (Pløger 1997: 73). Gjennom dette skapes en 'sosial orden' (Bottero 2005: 43). Sosiale relasjoner anses i sosiologien som grunnleggende for å opprettholde samfunnet. Goffman (2005) beskriver samhandling, særlig interaksjonsritualer, som sosiologiens grunnleggende interesse.

Møter ukjente mennesker på hverandre, byr dette på utfordringer. Fremmede representerer en usikkerhetsfaktor, der anspenhet hos samhandlingspartnerne kan forhindre en flytende interaksjon (Mackie & Smith 2010). Frykten for ubehagelige situasjoner i møtet med fremmede kan slik bli en selvoppfyllende profeti. I samvær med en etablert gruppe kan mennesker til en viss grad stole på de andres adferd. Fremmedes adferd derimot er mindre forutsigbar og kan virke truende for individet og den sosiale orden som har utviklet seg innen samfunnet (Pløger 1997). Aktører som ikke kjenner hverandre, må tolke hverandres adferd uten å kunne stole på felles normer.

Goffman (2005) påpeker at kommunikasjon ansikt til ansikt danner et grunnleggende aspekt ved det sosiale liv. Å *ikke miste ansikt* har stor betydning og krever taktfølelse, diplomati og sosiale ferdigheter (Goffman 2005: 13). Mennesker kan beskytte seg ved å unngå kontakter der de risikerer å miste ansikt. Alternativt kan diskresjon, indirekte kommunikasjon og det å overse upassende adferd og hendelser være uttrykk for en defensiv og beskyttende adferd (Goffman 2005). Samtidig, påpeker Lazarsfeld og Merton (1954: 32), er det allerede en frustrerende påkjenning å måtte holde tilbake eller skjule meninger foran den for ikke å miste ansikt. De framhever betydningen av gode opplevelser under samhandlingen. Tilfredsheten med den første kontakten styrer hvorvidt menneskene søker, eller i det minste ikke prøver å unngå, videre kontakt. Dette gjelder særlig for de som har

lignende verdier. "*For those with similar values, then (...) social contact, because it is rewarding, will motivate them to seek further contact.*" (Lazarsfeld & Merton 1954: 30).

Bottero snakker i denne sammenhengen om en 'komfortsone' (2005: 171). Beveger individer seg utenfor komfortsonen, blant mennesker med andre væremåter, kan det oppstå ubehag og følelser av sosial isolasjon. Går man ut ifra at demografisk likhet tyder på felles kunnskap, kan man forvente at mennesker søker seg til '*lignende andre*' på grunn av enklere kommunikasjon, felles kulturelle preferanser og annet som gjør samhandlingen behagelig (Cook m.fl. 2001: 435).

Indirekte kommunikasjon og det norske likhetsidealet som hindring

Gullestads (1985; 1993) perspektiv på "*hvorfor det er så viktig å 'passe sammen'*" viser også til antakelsen at det rett og slett er enklere å omgås med mennesker som har lignende forståelsesrammer. Et av de grunnleggende problemene ved ulike tolkningsmønstre er at forventninger til andre mennesker ofte ikke blir uttrykt direkte, noe som i følge henne særlig er tilfelle i Norge. Mye mellommenneskelig kommunikasjon foregår underforstått, slik at kunnskap om hverandres tolkningsrammer og forventninger spiller en viktig rolle i utviklingen av relasjoner. En hvilken som helst bakgrunnsforskjell betyr ofte ulike tolkningsrammer og forventninger, en ulik kulturell kompetanse. "*Det underforståtte ved kontakt og samvær forutsetter på denne måten en viss homogenitet og stabilitet.*" (Gullestad 1993:118).

I tillegg påpeker hun *likeverd* som en sentral norsk verdi som gjerne (mis)forstås som *likhet*, slik at forskjeller mellom samhandlingspartnere blir oppfattet som problematiske (Gullestad 1993). Individer har i utgangspunkt et sterkt behov for samsvar mellom ideal og virkelighet. Det kan oppleves som ukomfortabelt når ideal og virkelighet ikke samstemmer – et fenomen som kalles for *kognitiv dissonans* (Festinger 1957). Individer prøver da å redusere denne dissonansen ved å unngå situasjoner, eller informasjon, som kan øke dissonansen. Ifølge denne tilnærmingen kan altså uviljen mot å innrømme at det finnes ulikhet og forskjeller mellom mennesker ligge til grunn for at mennesker søker seg bort fra andre mennesker som de umiddelbart oppfatter som annerledes enn dem selv.

Mens forskjeller i noen sammenhenger er tolererbare, er man i privatlivet mest komfortabel med å '*passe sammen*', det vil si være mest mulig lik de man omgås med (Gullestad 1993). Å kunne framheve fellestrekk gir trygge rammer for samhandlingen og reduserer faren for å sette hverandre i ubehagelige situasjoner eller, med Goffmans ord,

bevare ansikt i samhandlingen (2005). Å framheve likhet er likevel lettest mellom mennesker som er "like med hensyn til noe" (Album 1994: 97). Her ser vi at Album åpner for at mennesker kan finne noe de har til felles, på flere måter. Når dette ikke er mulig, kan samhandlingen bryte sammen og resultere i at individene trekker seg tilbake for å unngå konfrontasjoner: "Det å unngå hverandre er en typisk strategi både før en viss likhet er fastslått, og når likhet ikke lenger kan vedlikeholdes." (Gullestad 1993: 121). Likhetsprinsippet gjelder derved både knytting og oppløsning av sosiale bånd.

Heterogene omgivelser som overbelastning

En annen innfallsvinkel bygger på sosialpsykologisk teori om kognitive prosesser. Her påpekes individets begrensede kapasitet til å sortere inntrykk som de møter i omgivelsene. Problemet er ifølge Milgram særlig et fenomen i storbyer. Tre typiske kjennetegn ved byer som 1) et stort antall mennesker, 2) befolkningstetthet og 3) en heterogen befolkning kan føre til en slik overbelastning (Milgram 1970: 1461). Overbelastningen henger ikke bare sammen med at det finnes et mangfold av roller og normer, men også med mangfoldet av muligheter individer møter og må ta stilling til. En tilpasning for å unngå denne kognitive overbelastningen er å involvere seg mindre i sosial interaksjon og selektene ut interaksjonspartnere:

"The ultimate adaption to an overloaded social environment is to totally disregard the needs, interests and demands of those whom one does not define as relevant to the satisfaction of personal needs, and to develop highly efficient perceptual means of determining whether an individual falls into the category of friend or stranger." (Milgram 1970: 1462).

En måte å unngå at man må forholde seg til for mange mennesker rundt seg, kan være å trekke grenser etter etnisk bakgrunn (Milgram 1970). Mens Milgram på 1970-tallet relaterte overbelastningen til storbyer generelt (i motsetning til landsbygden), er det påfallende at de tre nøkkelfaktorene (antall, tetthet og variasjon), som også går igjen i mange klassiske makroteorier om storbyer, i dag fremtrer tydeligst i urbane nabolag med en høy andel innvandrere.

Kort oppsummering: samhandlingens utfordringer

De forskjellige teoriene om hvorfor det finnes en sterk tendens til å trekke seg tilbake fra '*fremmede*' eller mennesker med ukjente væremåter, kjennetegnes ved et funksjonalistisk syn på menneskers samhandling. Et fellestrekk er at de tar utgangspunkt i individer som 1) har behov for sosiale relasjoner, og 2) ønsker å investere minst mulig energi i å etablere og opprettholde relasjonene. Fordi aktørene er interessert i å velge den enkleste veien til å få dekket sosiale behov, holder de seg til '*sine egne*'. Dette kan skyldes at de prøver å unngå usikkerhet med tanke på samhandlingens rammer, at de prøver å unngå å kjenne på ulikhet og faren for å sette hverandre i ubehagelige situasjoner, eller at rett og slett at de føler det som en overbelastning å måtte forholde seg til for mye '*nytt*' og '*fremmed*'. Ideer om nysgjerrige og selvsikre samfunnsborgere blir tilsidesatt til fordel for oppfatninger om individer som søker stabilitet og forutsigbare samhandlingsrammer. Det virker som om individer isteden for å være fleksible heller trekker seg tilbake når de er blant mennesker med ukjente væremåter. Kun Lazarsfeld og Merton nevner at en mulig forklaring på at man finner unntak fra homophily-prinsippet, kan være et ønske om varierte intellektuelle erfaringer (1954: 49, 53).

2.2 Samhandling i nabolagsforskningen

Fokuset i denne oppgaven ligger på homogenitet og sosialt liv i nabolag. Det må likevel nevnes at nabolagsforskningen har rekke ulike teoretiske retninger som lar oss forstå sosialt liv i nabolag. Mens noen vektlegger ytre strukturer for å forklare samhandlingsmønstre i nabolag, retter andre større fokus på aktørens rolle. Følgende fire retninger pekes ut av Langsether (1986):

1. '*Urbanism as a way of life*' knytter tradisjonen opp til samtidsdiagnoser.
2. '*Byprosesser – byen som system*' har et fokus på overordnede strukturer.
3. '*Fysisk struktur og naboskap*' fokuserer på fysiske omgivelser som skaper muligheter for nærmiljøet.
4. '*Sosial homogenitet og sosialt liv*' retter fokus på beboermassen.

Denne studien blir klart plassert innen teoriretninger med fokus på sosial homogenitet og sosialt liv. Substansielle teorier om heterogenitet og samhandling ble presentert i forrige del. De følgende teorier skiller seg fra de generelle samhandlingsteoriene ved at det hovedsakelig er mønstre på det aggregerte nivå som blir betraktet. Perspektivene på

heterogenitet og samhandling som jeg refererer til i fortsettelsen, er fra ulike tiår og har følgelig ulike forståelser av heterogenitet. Likevel kan mekanismene som beskrives, overføres til aktuelle problemstillinger.

Innenfor byforskning var det en tidlig rådende oppfatning at storbyer har spesielle utfordringer med å sikre samhold mellom mennesker. Den tidlige nabolagsforskningen fokuserte hovedsakelig på bekymringer over forfallet av lokalsamfunnenes tradisjonelle bånd som konsekvensen av en kraftig urbanisering i første halvdel av 19-hundretallet. En påstand var at anonymiteten og den heterogene befolkningen som kjennetegnet de voksende storbyene hemmet samfunnets sosiale samhold. Allerede så tidlig som 1903 anså Simmel at det forelå en sammenheng mellom heterogenitet og distanserte forhold mellom individer. Den stadige kontakten med et stort antall fremmede og mengden av sanseinntrykk framtvinger ifølge Simmel distanserte holdninger, både på grunn av kognitive begrensninger men også for å beskytte privatsfæren mot uønsket sosial interaksjon (Simmel 1903). Samtidig er Simmel en av dem som påpeker at individet vinner personlig frihet gjennom denne distansen.

I de tidlige analysene lå fokuset på motsetningsforholdet til bygdelivet med tradisjonelle fellesskap. I byer kan man ikke forutsette at naboer har en felles kulturell arv, felles verdier, normer eller adferdsmønstre. Dermed kan man heller ikke forutsette at de har helhetlige og naturlige relasjoner (Häussermann & Siebel 2004). Storbybeboeres levesett kan dog ikke generaliseres, og skiller etter bygd/ by-dimensjonen er ikke lenger tilstrekkelige. I det urbane samfunnet må man utforske og ta hensyn til nyansene i byer. Denne kritikken av generelle påstander om storbymenneskers mentalitet framkommer blant annet hos Gans (1974). Selv i de største byene kan beboere i et nabolag utvikle tilhørighetsfølelse, nærhet og gjensidig solidaritet innen nabolaget sitt – i motsetning til klisjeen om den anonyme storbyen.

Kjent er også Chicago-skolen med Robert Park for sine tidlige analyser av ulike kulturer i byen. Parks interesserte seg for sammenhengen mellom byrom og adferdsmønstre (Häussermann & Siebel 2004). Chicago-skolens sosiologer fremmet særlig studiene av dynamikker i depriverte nabolag innen storbyer som ble ansett å være preget av desintegrasjon og avvikende adferd (Häussermann & Siebel 2004). Oppmerksomheten har med denne forskningen forskjøvet seg fra kontrasteringen av rurale versus urbane prosesser til problemstillinger innen byer. I dagens individualiserte vestlige samfunn er ikke lenger storbyen i seg selv sett på som en trussel mot sosialt samhold. Det er de tydelige skillene mellom byområdene og ulike befolkningsgrupper innen storbyen som blir problematisert.

Hovedtendensene har vært å undersøke segregering i et klasseperspektiv eller med fokus på etniske skiller (Bottero 2005). Generasjoner av byforskere har diskutert sammenhengen mellom befolkningssammensetningen og problemer i det sosiale miljøet i nabolag der mange minoriteter bor. Her igjen er det forskjellige fenomener som står i fokus. På den ene siden problematiseres følgene av segregering, som *konsentrasjon* av minoriteter på spesifikke steder. Dette gjelder for eksempel med tanke på dannelsen av subkulturer (parallellt liv) på disse steder. På den andre siden blir dynamikker i *heterogene* nabolag satt i fokus. I det følgende skiller jeg mellom fire perspektiver som etter min mening inngår i hoveddiskursen innen heterogenitetstilnærmingen.

Mangfold og samhandling i multikulturelle byer: konflikt, kontakt, passivisering og kosmopolitisme

Det eksisterer delvis konkurrerende, delvis overlappende teorier om hvilken implikasjon et flerkulturelt miljø har for samhandlingen. Teoriene er hyppig brukt og omdiskutert, og blir trukket fram som forklaringer på en rekke forskjellige fenomener. Jeg vil se på teoriene med fokus på deres prediksjoner om samhandling i flerkulturelle nabolag. Istedenfor å peke ut konkrete mekanismer, beskriver disse ofte mer metaforiske bilder av urbane strøk: *"One often encounters a parade of impressive images, inventive metaphores and vernacular insights. Normative and descriptive arguments are presented alternately, and the time perspective may span thousands of years."* (Wessel 2009: 6).

Som tidligere nevnt var det først og fremst den klassiske kontaktteorien som la grunnlag for en optimistisk antakelse om at multietniske nabolag kunne fremme interetnisk kontakt og dermed øke toleransen (Wessel 2009). Når individer møter på hverandre i hverdagen, anses det, gitt visse betingelser, som en mulighet til integrasjon. Ideen er at berøringspunkter som det å bo i samme nabolag med minoriteter *kan* redusere fremmedfrykt, fremme gjensidig forståelse og gjennom dette øke toleransen. Samtidig er flere skeptiske til antakelsen om at fysisk nærhet fører til samhandling mellom ulike grupper. Det er opplagt at fysisk distanse kan være en hindring for samhandling, men det betyr ikke nødvendigvis at fysisk nærhet impliserer kontakt (Häussermann & Siebel 2004: 184). Etter en del motstridende funn ble kontaktteorien videreutviklet og hypotesen redusert til kontekster som oppfyller ulike betingelser, særlig tre: lik status, gjensidig avhengighet av å samarbeide mot et felles formål og forekomsten av kontaktfremmende sosiale normer (Forbes 2004: 74). Holder man seg til generelle teorier om samhandlingens forutsetninger, er dette innlysende og utgjør

en viktig utvidelse av kontaktteorien siden følelsen av å "*være lik med hensyn til noe*" (Album 1994: 97) samt å ha felles sosiale normer er viktig for en vellykket interaksjon. Videreutviklingen av kontaktteorien fører med denne betingelsen imidlertid til en tautologisk slutning siden en gjensidig integrasjon allerede har lyktes når betingelsene er oppfylt (Häussermann & Siebel 2004).

Konfliktteorien framhever at møtet med andre grupper og konkurranse om arenaer kan skape motstand og distansering samt en sterk tilknytning til egen gruppe når individer ikke ønsker å tilpasse seg andre grupper (Forbes 2004). Anses samhandling som en viktig komponent for utvikling og vedlikehold av 'sosial orden', kan tilstedeværelsen av andre grupper true denne. Redselen for nedbryting av de kjente orienteringsrammene og adferdsnormene kan styrke en aversjon mot mennesker med ukjente væremåter. Konfliktteorien konkluderer her med at båndene til egen gruppe blir sterkere.

Putnam kritiserer de klassiske integrasjonsteoriene for at de forutsetter sterke bånd til egen gruppe når interaksjonen med andre grupper ikke lykkes (2007). Det må ifølge ham åpnes for at mennesker i flerkulturelle nabolag ikke bare trekker seg tilbake til egen gruppe, som konfliktteorien antyder, men tilbake fra alle grupper. "*Diversity seems to trigger not in-group/out-group division, but anomie or social isolation.*" (Putnam 2007: 149). 'Anomi' og 'sosial isolasjon' oppstår, i følge Putnam, selv om tilrettelegging for arenaer for både løse og organiserte kontakter i nabolag er positiv korrelert med etnisk mangfold. Som allerede nevnt formulerte han, på grunnlag av funn fra en landsdekkende studie som ble gjennomført i år 2000 i USA, en ny teori betegnet som '*constrict-teorien*' / *passiviseringsteorien*. Han fremsetter her en tese om at individer i heterogene nabolag har mindre tillit til andre mennesker og trekker seg tilbake fra all slags sosialt liv. Dette tilbakeføres til Milgrams teori (1970) om at heterogenitet svekker sosial forutsigbarhet og vekker usikkerhet og desorientering. Tilbaketrekking anses som en nærliggende konsekvens når tilliten er svekket, når det oppstår usikkerhet om rådende normer i omgivelsene, og når usikkerheten kjennes som en overbelastning. Samtidig påpeker Putnam at dette er en konsekvens på kort sikt, og at dannelsen av nye felles identiteter og normer kan føre til et åpent, kreativt og mangfoldig samfunn (Putnam 2007).¹⁰

Løsere ideer om multikulturalisme kan sies å bygge på resultater av denne utviklingsprosessen, der dannelsen av sammensatte identiteter beriker individer og stimulerer

---

¹⁰ Samtidig konkluderer han i studien med at det er "*no evidence that over a span of these two decades 'older' diversity has become any less likely to trigger the 'hunkering' reaction than more recent diversity.*" (Putnam 2007: 169).

det sosiale livet. Slik utgjør livlige og mangfoldige (lokal-)samfunn framtidvisjonen i det multikulturalistiske syn på heterogenitet. Amin (2002) påpeker blant annet at en ny generasjon, eller deler av den, har fleksible istedenfor statiske etniske identiteter. Ved å bruke begrepet '*interculturalism*' avgrenser Amin sitt perspektiv med fokus på kulturell dialog og individets dagligdagse erfaringer fra konsepter om multikulturalisme. Dette fordi multikulturalisme som konsept kan være noe uklart, og fordi det gjerne utvides til bredere politiske diskurser om for eksempel nasjonale rettigheter og plikter til integrasjon av minoriteter (se også Miller 2006¹¹).

En annen forfatter, Leonie Sandercock, er inne på lignende tanker. Hennes ønske er at ulike identiteter ikke skal settes i fokus når mennesker møtes. Alle typer skiller innbefatter ifølge Sandercock faren for stereotyper og at noen ekskluderes fra fellesskapet. Også dannelsen av nye stedsbaserte identiteter forkaster hun som løsning fordi det innebærer avgrensning, et skille mellom 'oss' og 'de andre' nabolag (Sandercock 1998). 'Kosmopolitisme' handler om å omfavne forskjeller ('togetherness in difference') istedenfor å skape nye ekskluderende identiteter (Sandercock 1998: 199). Ut fra eksempler på kosmopolitisme konkluderer hun med at toleranse for usikkerhet, åpenhet og fleksible identiteter danner grunnlaget for å leve sammen i multikulturelle byer. Individene i den kosmopolitiske byen beskriver hun som følger:

"They embrace uncertainty as a potential space of radical openness which nourishes the vision of a more experimental culture, a more tolerant and multifocal one. They accept the challenge of continually crossing boundaries, travelling between classes, races, and cultures. They reject the notion of a static and frozen identity in search of a safe place, a homogeneous community, a clearly defined border between 'us' and 'them', a space that is 'yours only'." (Sandercock 1998: 120)¹².

Både heterogenitet i kulturer og variert fysisk utforming av steder står ofte i fokus i slike perspektiv på mangfold. Uformelle møtesteder for å komme i 'casual contact' har en essensiell betydning (Wessel 2009; Sandercock 1998). Også Jane Jacobs påpekte på 1960-tallet at det varierte byrommet var en arena der ulike mennesker kan leve fredelig side om

---

¹¹ I dette korte sammendraget vil jeg ikke gå nærmere inn på nyansene som skiller multikulturalisme, interkulturalisme eller kosmopolitisme. Jeg vil likevel nevne at perspektivene er noe mer nyanserte enn slik de framstilles her.

¹² Det må nevnes at Sandercock ikke begrenser perspektivet på skillet mellom 'svart og hvit', som i US-amerikanske studier ofte står i fokus, men i tillegg problematiserer ulikhet mellom klasse, kjønn, seksuell legning og etnisitet.

side (Wessel 2009). "*All of these writings celebrate the city, particularly the street for its diversity and complexity.*" (Wessel 2009: 5).

Av alle perspektiver på heterogene nabolag har vel Sandercocks og Amins kosmopolitiske/interkulturalistiske perspektiv det mest optimistiske utgangspunktet: i (framtidens) multikulturelle by leder fysisk kontakt til relasjoner og samhandling uten hensyn til skiller mellom mennesker. Kontaktteorier er (i sin videreutvikling) noe mer differensierte, de indikerer at svake bånd og kontakt med andre grupper *kan* oppstå, gitt visse betingelser. Hvilke prediksjoner de fire presenterte teoriene om mangfold og samhandling gir, er oppsummert i følgende tabell. Konfliktperspektivet gir negative prediksjoner for interetnisk kontakt. Ifølge denne teorien har dette likevel ikke negative konsekvenser for det generelle omfanget av individets sosiale kontakt siden båndene til egen gruppe er sterke. Passiviseringsteorien kan sies å profetere de mest radikale negative konsekvenser av heterogenitet i nabolag. Individer i heterogene nabolag framstår som isolert fra det sosiale liv (dette for så vidt også uten hensyn til etniske skiller).

Tabell 1: Teorier om mangfold og samhandling i multikulturelle byer

Perspektiv på heterogene nabolag	Bånd/relasjoner til egen gruppe	Kontakt/samhandling med 'fremmede'
Kosmopolitisme	+	+
Kontakt	+	+/-
Konflikt	+	-
Passivisering	-	-

Det kan se ut som om teoriene er basert på ganske ulike syn på mennesket og samfunnet. Dette gjelder kun til en viss grad. Også de optimistiske og positive syn på fremtidig håndtering av heterogenitet berører likevel problemet om identitet og gjensidig forståelse som oppstår i heterogene samfunn. Både kontaktteorien, konfliktperspektivet, passiviseringsteorien og multikulturalisme/interkulturalisme/kosmopolitisme kan være gjeldende i ulike faser av en dynamisk utvikling i nabolag. Teoriene må ikke nødvendigvis ses på som motsetninger; de kan også utfylle for hverandre.

2.3 Samhandlingsformer mellom naboer: Sjanser?

"Perhaps the most basic source of homophily is space: We are more likely to have contact with those who are closer to us in geographic location than those who are distant." (Cook m.fl. 2001: 429).

I likhet med demografisk, sosioøkonomisk og etnisk nærhet kan også fysisk nærhet ha en sterk innflytelse på hvem vi omgås med. Igjen relateres denne observasjonen til individets innsatsvilje for å tilfredsstille sine sosiale behov. Følger man et funksjonalistisk syn på samhandling, så handler dannelsen av sosiale relasjoner om prioriteringer av tid, energi og ressurser. Det koster i utgangspunkt mindre energi å knytte seg til mennesker som er i vår umiddelbare nærhet (Cook m.fl. 2001). Dette kan veie opp for energien det koster å åpne seg for fremmede væremåter. Keller (1968) påpeker samtidig at sosiodemografiske og etniske skiller ikke nødvendigvis gjør at samhandlingen mellom naboer blir mindre vennlig. I stedet henviser hun til betydningen av naboskap: *"shared attitudes toward neighboring irrespective of social affiliations are the crucial determinants of social relations within a given physical space"* (Keller 1968: 82f). Likevel er felles forestillinger om et godt naboskap mer sannsynlig når naboer har en lignende bakgrunn. *"This compatibility may have its source in social status or cultural similarity, shared attitudes, ideological tolerance, or some sort of complementary rather than conflict-arousing differences."* (Keller 1968: 85). Til tross for dette vil jeg i det følgende framsette argumenter som tyder på at heterogenitet i nabolag ikke har en avgjørende betydning for praktiseringen av *visse typer* nabokontakt. Dette vil også vises senere når noen case-studier i Oslos flerkulturelle nabolag trekkes fram.

I nabolaget kan vi finne de fleste former for sosial aktivitet. Globalisering og økt mobilitet har skapt nye forutsetninger i dagens samfunn, men sosial samhandling er likevel forankret i det alminnelige hverdagslivet (Åquist 2003). Nabolaget er ikke bare et sted det knyttes sterke eller svake bånd mellom to mennesker, men også en arena for uformell hjelp og for utvikling av foreninger, sosialt engasjement med mer. En nabo kan innta ganske ulike roller for individet. Både tilfeldige møter på gaten, uformelle sammenkomster, organiserte aktiviteter i nabolaget og ikke minst den spontane uformelle hjelpen som kun naboer kan gi, er del av rollerepertoaret og forutsetter ikke tett kontakt (se også van Eijk 2012: 6). Det er fristende å generalisere sammenhengen mellom alle disse dimensjoner for å kunne stille overordnede diagnoser, men likevel går nyanser tapt ved at det ikke skilles mellom mangfoldet av sosiale samhandlingsformer. Granovetter (1973) har bidratt med å framheve betydningen

av skillet mellom sterke og svake bånd i individets nettverk. I nettverksanalyser gjelder nabolaget særlig som en arena der det dannes svake bånd.¹³ Også Cook m.fl. (2001) påpeker at dannelsen av svake bånd fremmes av fysisk nærhet. Betydningen av disse svake båndene må ikke undervurderes. Svake bånd er ikke bare en ressurs for individet, men også av interesse som en indikator for sosial kapital eller sosialt samhold i et sterkere samfunnsrelatert perspektiv (Forrest & Kearns 2001).

Betydningen av svake bånd påpekes også hos Henning og Lieberg (1996). De differensierer strukturen og innholdet til lokal forankrede nettverk og skiller mellom naboer som man 1) har 'kjennskap' til, 2) 'stopper og snakker' med, og 3) 'utveksler praktisk hjelp' med. Disse kaller de for tre nivåer av svake bånd mellom naboer. Nordahl (1999) regner opp fire uforpliktende typer nabokontakt: det å 'snakke', 'stikke innom på besøk', 'låne ting' og 'hjelpe med små tjenester eller få hjelp'. Hvorvidt det å 'stikke innom på besøk' i dagens storby kan regnes som uforpliktende nabokontakt, kan man tvile på. For Oslo finner hun at det anses for passende at naboer hilser, snakker, kjenner og hjelper hverandre. Jeg retter fokuset på typene 'å snakke med naboer', 'å besøke naboer', 'å hjelpe eller motta hjelp av naboer' og 'å delta i frivillig arbeid knyttet til nabolaget'. De fire dimensjonene som jeg vil undersøke i studien og utdype i det følgende, varierer både med hensyn til styrken av relasjonene de indikerer, og betydningen de kan ha for nabolagets generelle samhold.

Å snakke med hverandre

Å slå av en prat med naboen gir muligheten for å bli kjent, men trenger ikke å være et tegn på at et bånd utvikles mellom disse to menneskene. Det er heller ikke nødvendig for et godt naboskap å bli god venn med naboen eller å knytte sterke bånd. Særlig Album (1994) framhever betydningen av rituell kommunikasjon i dagliglivet. Han beskriver den dagligdagse småpraten som vi finner blant naboer, som '*innholdsløs, men meningsfull prat*'. Denne og andre uformelle naboritualer gir individer en følelse av 'sosial orden' (Album 1994: 101). Denne samhandlingen har ifølge ham stort sett ingen konkrete formål og handler ofte om det å føle sosial tilhørighet og trygghet. Slik samhandling som kun skjer for samhandlingens skyld, kaller Album for relasjonell virksomhet. En stor del av den daglige samhandlingen

---

¹³ Svake bånd er i Granovetters forståelse i tillegg de som skaper forbindelser til fjerne bekjentskap i andre kretser ('bridging ties'), mens de sterke båndene ('bonding ties') med for eksempel slektninger og nære venner hovedsakelig gir forbindelser til andre lik en selv.

mellom mennesker er ren relasjonell virksomhet og foregår på en normorientert rituell måte (Album 1994) (Goffman kaller dette for 'interaksjonsritualer').

Han innrømmer at: "*Der folk med forskjellige sosiale tilknytninger møtes, kan ikke alle være like fortrolig med den stilen sosiabiliteten foregår i.*" (Album 1994: 97). Å snakke med hverandre er vel nokså ufarlig men kan begrenses av språklige barrierer eller usikkerhet. Likevel gir ritualisert adferd klare samhandlingsrammer og dermed muligheten for å tone ned individuelle forskjeller. I ritualet trer den "*totale personen (...) i bakgrunn*" (Album 1994: 91). Slik interaksjon handler ikke om å bli godt kjent med individet, og man er ikke nødvendigvis ute etter konkret informasjon. Det handler mest om å utveksle høfligheter om ufarlige temaer og vise at man er vennlig innstilt til hverandre.

Å besøke naboen

Det er nesten uunngåelig å møte på de som bor rundt en. Mens det er relativt ufarlig å snakke med naboer man møter tilfeldig, kan det å besøke en nabo være medføre frykt for forpliktelse eller inntrenging i det private. Det finnes alltid store lokale, kulturelle og klasserelaterte normforskjeller der man kommer sammen, om det nå er på den lokale puben, i individets egne stue eller et sted på gaten (Keller 1968). Å invitere noen hjem eller gå på besøk til andre krever en viss innsats og involvering. Går sosial kontakt mellom naboer utover de rent tilfeldige hverdagslige møter, er spranget over dørstokken ofte stort. Å snakke med naboer kan relateres til uformelle interaksjonsritualer, mens det å besøke naboer ofte er uaktuelt og i så fall kan regnes som en tettere kontakt. En slik kontakt forutsetter gjerne homogenitet (Häussermann & Siebel 2004). Denne kontakten mellom naboer er den som indikerer mest intimitet.

Å hjelpe eller få hjelp

Det kan kjennes vanskelig for naboer å finne balansen mellom nærhet og distanse. Ulike forventninger til naborollen kan føre til problemer (Keller 1968). Også når det gjelder å hjelpe hverandre med småting, er det forskjellige kulturer for hva mennesker anser som del av denne bytterelasjonen. Hva man respekterer og anser som *vanlig* nabohjelp, henger, ifølge Keller, tett sammen med livsstil. Hun påpeker også at det er lettere å ta imot noe av folk med lik status (1968). Generelt gjelder det at venner eller slektninger blir foretrukket når det gjelder større problemer (Keller 1968). Der disse ikke er tilgjengelige, kommer naboen inn i bildet.

Nabolag er ifølge Blumer, Demaiter og Phan (2009) logiske steder for praktisk hjelp, blant annet barnepass, hushjelp, reparasjon og transport. Disse nettverkene viser seg i deres studier å være en like viktig kilde til praktisk hjelp som nettverket av nære slektninger. Blumer m.fl. (2009) anser det å gi og motta hjelp blant ikke beslektete individer som viktige indikatorer for sosial kapital siden denne gjensidige hjelpen er av en frivillig natur og i tillegg skaper tillit og normer.

Å delta i organiserte aktiviteter i nabolaget

Fra den offentlige siden har det blitt populært å satse på initiativer for utviklingen av nærmiljøet som involverer befolkningen. Ved siden av de konkrete formålene som spesifikke nabolagsprosjekter har, er formålet i et bredere perspektiv å bygge 'sosial kapital' og fremme sosialt samhold i nabolag. Når et felles formål står i fokus, kan dette stimulere følelsen av fellesskap og bidra til å overvinne etniske skiller. Satsinger på organiserte felles aktiviteter har den fordelen at de gir visse rammer for samhandlingen, noe som kan redusere usikkerhet. Keller (1968) påpeker videre at beboere som ønsker å integrere seg i nabolaget, kan reagere på manglende uformell kontakt og felles normer ved å søke etter formelle løsninger. Samtidig trenger involveringen ikke å være selvvalgt når normer for dugnad eller borettslagsmøter står sterke i nabolaget – og dette kan være særlig aktuelt i Norge.

Igjen må det understrekes at oppfatningene av et godt naboskap varierer mellom mennesker. Kontakt kan assosieres med inntrenging i privatlivet eller et høyt nivå av sosial kontroll (Flap, Lindenberg & Völker 2007: 111; Portes 1998). Det varierer hvilken kontakt folk ønsker, hvor mange de ønsker å ha kontakt med, hvor ofte kontakten finner sted, og hvor tett kontakten skal være. Betydningen som forskjellige former for naborelasjoner kan ha for individet, er mangfoldig. Forestillingen av hvordan en god nabo skal være, varierer fra en nabo som er tilbakeholden og minst mulig synlig, til forventningen om at naboskapet er basert på å stille opp for hverandre. En kollektiv definisjon av godt naboskap i området kan styre dette til en viss grad, avhengig av beboeres emosjonelle og økonomiske behov (Keller 1968).

2.4 Sammendrag: samhandling i homogene og heterogene nabolag

Nabolag i byer er preget av en større fluktuasjon enn tradisjonelle lokalsamfunn. I første omgang er derfor vanligvis alle naboer ukjent for individet og på en måte '*fremmede*'. Selv om folk flytter til områder bebodd av mennesker '*much like themselves*', medfører flyttingen

usikkerhet fordi adferdsregler og normer ikke er avklart (Keller 1968: 62). Nabolagets sosiale komposisjonen kan spille en stor rolle i å overvinne usikkerheten. Det kan være enklere å etablere seg når man har samme væremåter og tradisjoner, enn når man er ukjent med væremåtene. Når mennesker har på følelsen at de '*vet hvem menneskene rundt dem er*', er de lettere for å finne ut av rådende standarder og normer og i neste steg finne fram til en felles konsensus om gjensidig adferd.

En differensiert betraktning av sosiale samhandlingsformer mellom naboer viser at det finnes flere muligheter for å bringe naboer i kontakt med hverandre og slik skape integrasjon i nabolag. En slik differensiering finner vi i eldre betraktninger av nabolag, der ambisjonen ikke nødvendigvis er å stille samtidssdiagnoser (Keller 1968). I teorigjennomgangen blir det tydelig at nabolag har mange sider, noe som bekreftes i kvalitative studier av lokalsamfunn. Ulike forestillinger om et godt naboskap byr på utfordringer; likevel kan forskjeller nedtones i 'dagligdags småprat', eller så kan organiserte aktiviteter fremme samhold. Å utvikle disse anses samtidig som enklere i homogene nabolag der mennesker i utgangspunkt antas å ha lignende forståelsesrammer. Der individer ikke er sikre på gjeldende samhandlingsnormer, kan usikkerheten føre til at kontakt unngås, både fordi andres adferd kan være vanskelig å tolke, men også fordi individene er usikre på egen rolle. Når tradisjonelle standarder mangler, foreligger likevel faren for at en mer heterogen og individualisert populasjon frambringer en kultur der individer kjemper for seg selv i stedet for å utvikle naboskapet (Keller 1968).

Hvordan man tilpasser seg, avhenger i stor grad av toleransen for usikkerhet. Teorier om kontakt mellom '*fremmede*' varierer i synet på dette. Kontakthypotesen framsetter fysisk nærhet som en mulighet til å bryte ned stereotype forestillinger og dermed frykten for det ukjente, mens konfliktteorien predikerer at man trekker seg tilbake til sin egen gruppe. Passiviseringsteorien predikerer i første omgang at heterogenitet representerer en overbelastning som fører til en total tilbaketrekking fra det sosiale liv. På lang sikt kan det likevel, ifølge denne teorien, dannes nye identiteter, noe som er i tråd med tanker om det multikulturelle samfunn, der mangfold beriker det sosiale liv og skaper livlige nabolag. Det teoretiske mangfoldet reflekterer den lange tradisjonen for forskning på nabolag. I følgende kapittel vil jeg likevel særlig gå inn på internasjonale studier som undersøker validiteten av passiviseringsteorien.

3

Internasjonale studier: støtte for passiviseringsteorien?

Putnams hypotese om at beboere i heterogene nabolag trekker seg tilbake fra det sosiale liv, har provosert fram en rekke studier i europeiske land som ser ut til å støtte kun deler av passiviseringsteorien (f.eks. Dagevos, Gijsberts & van der Meer 2011; Lancee & Dronkers 2011; Bakker & Dekker 2012). Putnam har i studien brukt en rekke indikatorer for å måle *sosial kapital* blant beboere i ulike nabolag i USA¹⁴. Disse er som vi ser, ikke kun begrenset på nabolagsrelaterte mål:

”Diversity does not produce ‘bad race relations’ or ethnically-defined group hostility, our findings suggest. Rather, inhabitants of diverse communities tend to withdraw from collective life, to distrust their neighbours, regardless of the colour of their skin, to withdraw even from close friends, to expect the worst from their community and its leaders, to volunteer less, give less to charity and work on community projects less often, (...) and to huddle unhappily in front of the television.” (Putnam 2007: 150 f).

Det at Putnam fastslår en generell isolasjon, der heterogenitet i nabolag ikke kun påvirker relasjoner og sosialt liv innen nabolaget, gjør studien spesielt oppsiktsvekkende. Prediksjonskraften for hva heterogenitet betyr for naborelasjoner, blir dog svakere. Mens studien utvilsomt måler flere dimensjoner av sosial kapital, kan det likevel diskuteres hvorvidt

---

¹⁴ Inkludert i analysen er 41 kommuner i metropolregioner og landsbyer som varierer med hensyn til etnisk mangfold. For analysen bruker Putnam informasjon om nabolag med 'census tracts' som geografisk nivå, disse har vanligvis rundt 4000 innbyggere. Etnisitet måler han i de 4 kategoriene som er mest brukt i US-amerikansk forskning (Hispanics, Non-hispanics-white, Non-hispanics-black og Asian).

funnene også vitner om sosial tilbaketrekking ('*social withdrawal*' og '*hunkering*'). Tilspissede karakteristikk som '*paranoid, television-watching introverts*' (Putnam 2007: 153) gir inntrykk av at sosial samhandling spiller en sterk rolle i passiviseringsteorien. Likevel er de eneste anførte indikatorer som handler om fravær av direkte sosial interaksjon, mål på respondentenes tv-bruk samt manglende involvering i lokale initiativer. Hvis man legger til grunn en vid tolkning av begrepet sosial passivisering og ikke kun knytter det til *interaksjon*, kan spørsmål om respondentene har fortrolige og nære venner, gjelde som mål på passivisering. Likevel kan målets og konklusjonens validitet diskuteres.

Videre har den omfattende passiviseringen som Putnam (2007) forutsier, også blitt avvist i de fleste internasjonale studier som jeg vil gå nærmere inn på i dette kapittelet. Det ble i påfølgende studier påvist at heterogenitet er langt ifra å påvirke alle dimensjoner av sosialt liv, og at sammenheng varierer mellom grupper. I flere sammenhenger kom det tydelig fram at særlig majoritetsbefolkningen påvirkes av heterogenitet og konsentrasjon av egen gruppe i nabolaget (Bécares m.fl. 2011; Bakker & Dekker 2012). Nærmest alle studier har benyttet seg av flernivåanalyser og kontrollert for en rekke andre egenskaper i nabolagene. I flere tilfeller har økonomisk deprivasjon i nabolag vist seg å ligge bak variasjonen i noen typer samhandling og deltakelse (f.eks. Letki 2008; Blumer m.fl. 2009; Gesthuizen m.fl. 2009).

Hvorvidt andre konteksteffekter, som nabolagets økonomisk deprivasjon, ligger bak sammenhengen som tilskrives etnisk sammensetning, blir hyppig diskutert. Letki (2008) kritiserer at fokuset i forskningen rettes for mye mot etnisitet, og at sosial ulikhet overses. Flerkulturelle nabolag er vanligvis systematisk forskjellig fra andre nabolag på områdene tetthet, fluktuasjon, livsvilkår og kriminalitet samtidig som individer i disse nabolag som oftest er vanskeligstilte på mange måter. Ifølge Letki (2008) gjelder det for England og Wales at deprivasjon i nabolag er nøkkelelementet som undergraver både trivsel i nabolaget, generell sosial kontakt samt gjensidig hjelp og deltakelse i organisasjoner.

At nabolagets sosioøkonomisk status spiller en rolle for sosialt liv i nabolag, blir i utgangspunkt sjelden fornektet. Putnam (2007) har kommet til slutningen at økonomisk ulikhet i nabolag spiller en viktig rolle for dannelsen av sosial kapital men, at det ikke er en *bakenforliggende* mekanisme¹⁵. Også i den nederlandske konteksten finner verken Lancee og

---

¹⁵ Når det gjelder økonomisk status av nabolag finner Putnam (2007) i tråd med andre studier en sterk sammenheng med tillit til naboer. Generalisert over alle avhengige variabler viser økonomisk ulikhet og økonomisk deprivasjon ifølge Putnam paralleler med sammenheng for etnisk heterogenitet men med mere kompliserte, inkonsistente og delvis ikke-lineære sammenheng.

Dronkers (2011) eller Dagevos m.fl. (2011) at gjennomsnittsinntekten i nabolaget systematisk påvirker sammenhengen mellom etnisk sammensetning og sosialt samhold. Når det gjelder kontakt med naboer, har faktorene, ifølge Dagevos m.fl. (2011) motsatt virkning. Etnisk mangfold står i deres studie i negativ sammenheng med kontakt med naboer, mens vanskelige sosioøkonomiske forhold fremmer nabokontakten, noe forfatterne relaterer til bildet om '*the cosy working-class neighbourhoods*' (Dagevos m.fl. 2011: 7). Et unntak i de nederlandske studiene utgjør funn av Gesthuizen m.fl. (2009, NL), der økonomisk deprivasjon i nabolaget viser mest konsistente negative sammenhenger med kontakt mellom naboer.

I drøftingen av studiene blir ingenting så tydelig som variasjonen i sammenheng mellom heterogenitet og sosialt samhold, eller om man vil sosial kapital, etter dimensjonene som undersøkes. Kognitive og emosjonelle komponenter, som holdninger, oppfatninger, og særlig tillit kan vise helt andre mønster enn adferdsrelaterte indikatorer, som kontakt, nettverk og hjelp (f.eks. Lancee & Dronkers 2011; Gesthuizen m.fl. 2009; Letki 2008; van Eijk 2012). Fokuset i denne oppsummeringen ligger på funn som sikter til samhandling i nabolag. Resultater fra studiene i forhold til andre dimensjoner utelates.

Kontakt

Etter en dekomponering av indikatorer i egen og i andre nederlandske studier fastslår Dagevos m.fl. (2011) at den eneste konsistente negative sammenhengen består mellom heterogenitet og kontakt mellom naboer. At kontakt mellom naboer i Nederland står i negativ sammenheng med heterogenitet i nabolag, bekreftes av Lancee og Dronkers (2011). Lancee og Dronkers fant at kontakt mellom naboer i heterogene nabolag er sjeldnere, oppfattes mindre positiv og at tilknytningen til naboer er svakere, særlig der de *direkte* naboer har en annen etnisitet. Mindre kontakt med naboer i heterogene nabolag finner Gesthuizen m.fl. (2009) kun blant høyt utdannede individer. Homogenitet i nabolag er i Bakkers og Dekkers studie (2012) kun blant majoritetsbefolkningen relatert til økt kontakt med naboer og positive oppfatninger om nabokontakten. I studien av Flap, Lindenberg og Völker (2007), som er begrenset på majoritetsbefolkningen, sier beboere av nabolag med høye minoritetsandeler at de har færre naboer i det personlige nettverk, og de er sjeldnere enig i at det er god kontakt mellom naboer. Ifølge Bécares m.fl. (2011) føler også majoritetsbefolkningen i heterogene nabolag i Storbritannia i mindre grad at naboer går godt overens. Letki (2008, GB) finner ingen negativ sammenheng for kjennskap til naboene og for sannsynligheten for at individer

besøker eller går ut med naboer *eller venner*. Besøk er som vi ser i denne siste studien, dog ikke kun relatert til naboer.

Uformell hjelp, frivillig arbeid og deltakelse i organisasjoner

Flere av de behandlede studiene bruker ikke rent nabolagsspesifikke mål til å måle sammenheng mellom nabolagets heterogenitet og uformell hjelpeadferd eller deltakelse i frivillig arbeid eller i organisasjoner. Det generelle omfanget av individets frivillig arbeid og uformelle hjelp kan ifølge Dagevos m.fl. (2011, NL) ikke relateres til heterogenitet i nabolaget. Heller ikke Letki (2008, GB) og Blumer m.fl. (2009, USA) finner tegn på at omfanget av gjensidig hjelp mellom naboer, venner og kollegaer har sammenheng med nabolagets etniske sammensetning. For generell deltakelse i organisasjoner finner Letki (2008, GB) heller ingen sammenheng. Det samme gjelder Reeskens og Hooghes (2009) studie av *kommuner* i Flandern. At det i studier ikke finnes en sammenheng mellom *nabolagets* etniske sammensetning og et felles mål på hjelp et individ mottar eller gir *naboer, venner og kollegaer*, tilbakeviser passiviseringsteorien, men er i henhold til grunnleggende teori ikke overraskende. Dagevos m.fl. (2011) har gjort en sammenligning av nederlandske studier som viser at det kan være avgjørende å skille mål på omfanget av sosial aktivitet innenfor nabolaget fra mål på sosial aktivitet utenfor nabolaget. Kun Gesthuizen m.fl. (2009, NL), samt Putnam (2007) og Alesina og La Ferrara (2000) finner sammenheng mellom heterogenitet og redusert deltakelse i organisasjoner. Nærmere kommer Alesina og La Ferrara (2000) fram til at særlig deltakelsen i åpne (fritids-)grupper, der direkte samhandling mellom medlemmene er utbredt, er mindre i heterogene *byer* i USA.

Å trekke en annen konklusjon enn den at passiviseringsteorien i sin helhet får lite støtte, er etter denne gjennomgangen av studier vanskelig. Ikke bare brukes det ulike indikatorer, men også den geografiske avgrensningen varierer sterkt mellom studiene. Definisjonen av nabolagsgrenser er ifølge Dagevos m.fl. (2011) dog mindre avgjørende enn størrelsen på byene som undersøkes, det vil si den bredere konteksten. Ut ifra denne litteraturgjennomgangen kan jeg ikke fastslå systematiske variasjoner mellom de land som ble behandlet, eller mellom enkelte samhandlingstyper. Uansett er det vanskelig å formulere prediksjoner for følgende analyse på grunnlag av sammenheng i *andre* land. Dette på grunn av norske særegenheter som jeg vil komme nærmere inn på i neste steg. Analysen som gjennomføres i denne oppgaven, retter fokus på Oslo og deler av Akershus. I det følgende vil jeg beskrive denne konteksten nærmere.

4

Bostedsegregasjon, mangfold og samhandling i Osloområdet

Som jeg nevnte innledningsvis, er den offentlige debatten om segregasjonen i Oslo noe udiffereinsierte, og derfor mener jeg det viktig at jeg gir en oversikt over noen fakta omkring studien min. Jeg vil i første del av dette kapitlet kort beskrive noen trekk ved byens utvikling, ved innvandrerbefolkningen og ved de 'problematiskerte' nabolagene. Utviklingen av nabolagene kan gi en bredere forståelse av dagens sammensetning og ikke minst av tradisjoner for fellesskap. Jeg vil kort beskrive hvilke bosettingsmønstre man kan observere, og hvilke minoriteter vi finner i Osloområdets nabolag. Ved å se på det vi vet om majoritetsbefolkningens holdninger til innvandrere, og ved å gi en oversikt over kunnskap om interetnisk kontakt i Oslo, kan vi få en bedre forståelse av situasjonen.

Til slutt er det viktig å gi et innblikk i det vi allerede vet om omfanget av samhandling mellom naboer i studieområdet og deltakelsen i multietniske nabolag. Jeg vil trekke på enkelte kvalitative studier som ble gjort innen utvalgte områder – dette kun for å gi et innblikk i forskjellige perspektiver uten et mål om å gi en omfattende beskrivelse.

4.1 Ulikhet, innvandring og segregasjon

Både i internasjonal og nasjonal forskning framheves Norge som historisk preget av et sterkt likhetsideal med høy inntektslikhet, lav arbeidsledighet og sjenerøse velferdsordninger (Søholt & Wessel 2010b), noe som anses som fremmede for samfunnets sosiale samhold. Dette egalitære bildet kan dog ikke bli tatt for gitt. Når fokuset rettes mot hovedstadsregionen

finner man større sosioøkonomisk ulikhet enn i resten av landet. Særlig i Osloregionen blir det norske likhetsidealet utfordret av et økende tall markedsstyrte bransjer som bidrar til spriket i inntekter (Wessel 2010a; Wessel 2013). Oslo kommune har delvis fått problemer med fattigdom (Wessel 2010a). Særlig blant minoritetsfamilier med ikke-vestlig bakgrunn er det en svak arbeidsmarkedstilknytning som fører til dette (Søholt & Wessel 2010b). Både i Akershus og i Oslo er inntektsulikheten større enn i hele landet (SSB 2013, statistikkbanken).

Likhetsideologien i de nordiske velferdsstater er ifølge Öhman og Simonsen (2003) også bygget med utgangspunkt i en relativt homogen befolkning. Landene har ikke like tidlig som andre velferdsstater måttet forholde seg til økonomisk og etnisk ulikhet. Hele Norden har opplevd en relativ ny utvikling mot et flerkulturelt samfunn og landene er fortsatt ansett som relativt homogene samfunn (Kuovo & Lockmer 2013). Når det er snakk om innvandring til Norge framheves ofte innvandringen fra og med 60-tallet der Norge har opplevd en sterkere og ny form for innvandring med innvandrere fra andre kontinenter. Det var også først på det tidspunktet at Norge ble et nettoinnvandringsland (Wessel 2010b). Den klart største andelen innvandrere har bosatt seg i Oslo og utgjør 28 prosent av Oslos befolkning (Blom 2012). I Oslo finner vi innvandrere fra 187 ulike nasjoner, der innvandrere fra Pakistan, Sverige, Somalia, Polen og Sri Lanka per 01.01.2012 utgjør de fem største minoritetsgruppene (Oslospeilet 02/2012). Hvorvidt integrasjonen har lyktes varierer sterkt mellom innvandrergruppene. Med utgangspunkt i integrasjonen av minoriteter i arbeidsmarkedet eller utdanning konkluderer Søholt og Wessel (2010b) imidlertid med at integrasjonen av innvandrere i boligmarkedet i Oslo er den største utfordringen i nåtiden.

Andersen og Clark (2003: 99f) kritiserer at sosial ekskludering og segregering på boligmarkedet blir oversett i bedømmelser av velferdsstater: *"The Scandinavian welfare state regimes, so successful at eliminating the underclass and limiting class segregation, have not been successful in hindering ghettoisation of new ethnic minorities."* Også Søholt og Wessel (2010a) oppsummerer at selv om norske politikere snakker om å inkludere 'hjem' og en plass å bo i velferdspolitikken, har dette ikke fått stor plass i praksis.

Bostedsegregasjon gjelder som en av de store utfordringer i de fleste av dagens storbyer. I utgangspunktet er segregasjon definert som 'adskillelse'. Internasjonalt forekommer det i noen byer for flere etniske grupper, i Osloområdet finnes det i så fall en velstående majoritetsbefolkningen som i noen områder lever relativt adskilt. Selv om de enkelte minoritetsgrupper har forskjellige bosettingsmønstre, kan andre områder sies å være ganske heterogene, sammensatt av flere minoritetsgrupper. I henhold til

dissimilaritetsindeksen, som er det mest brukte målet på bostedsegregasjon, er den etniske segregasjonen i Oslo mellom majoritetsbefolkningen og innvandrere med ikke-vestlig bakgrunn moderat, både på bydels-, delbydels- og grunnkretsnivå (Blom 2012: 281).

Utviklingen i områder

Begrepet segregasjon brukes som tidligere drøftet både på etniske skiller i bosettingen og på en økonomisk deling av byen. Denne segregering av byen kan sies å ha en lang tradisjon. Når byen får flere innvandrere, som samtidig ofte har en vanskelig sosioøkonomisk situasjon, blir etniske skiller sterkere problematisert. Den sosioøkonomiske og etniske dimensjonen overlapper imidlertid i de fleste tilfeller. To geografiske skiller kjennetegner Oslos sosiale landskap, ett mellom vest og øst samt ett mellom indre og ytre by (Brattbakk & Wessel 2012). Mens velstående nabolag finnes i ytre vest, er både indre by og drabantbyene i ytre øst preget av en høy andel vanskeligstilte innbyggere. Skillet i Oslo har en historisk bakgrunn, og det utviklet seg lenge før innvandringen forsterket oppmerksomheten omkring det.

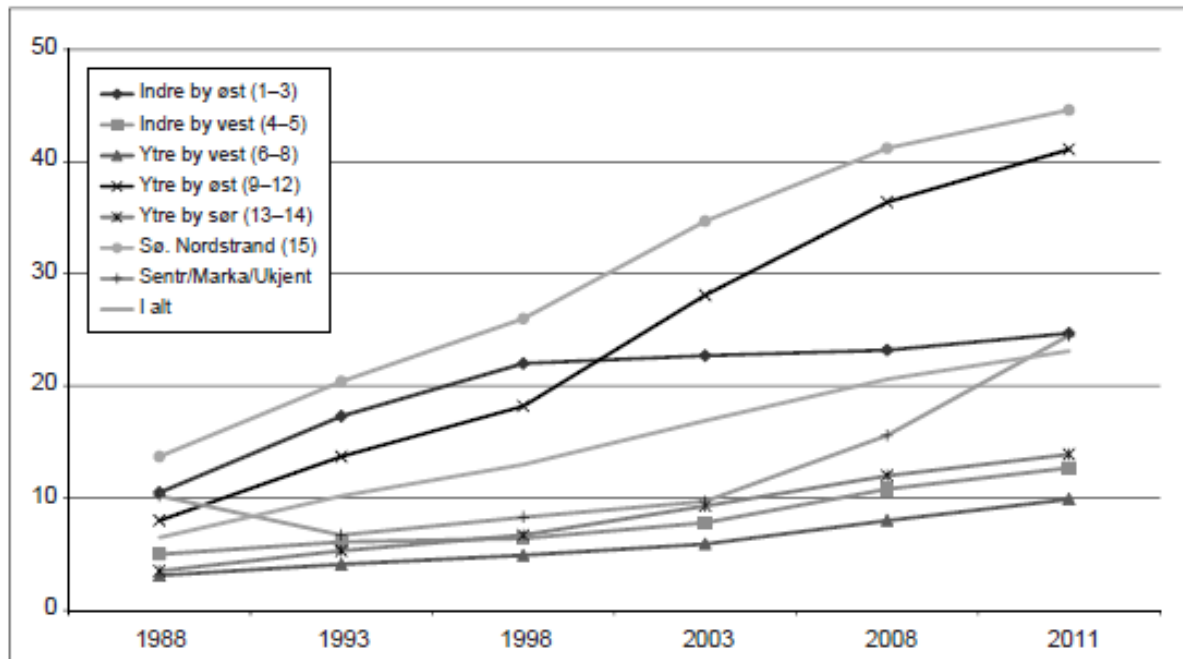
Brattbakk og Hansen (2005) påpeker den positive effekten av den norske tradisjonen for felles eie. Når det gjelder drabantbyene, ble fra begynnelsen av boliger eiet i fellesskap gjennom borettslagsorganisering, i motsetning til andre europeiske land (Brattbakk & Hansen 2005). Sammen med generelt bedre forhold i Norge skal dette bidra til at drabantbyer har langt færre problemer enn tilsvarende europeiske nabolag. Med noen unntak var disse velorganiserte og preget av felles ansvar for vedlikehold (Brattbakk & Hansen 2005). Det kan tenkes at fellesskapet i disse områdene til og med var sterkere utviklet enn i andre, mer velstående deler av byen, i hvert fall tidligere. I et større perspektiv kan det snakkes om en *”relativt tilfredsstillende situasjon sett i forhold til internasjonale sammenlignbare områder”* (Brattbakk & Hansen 2005). Etterhvert har likevel mange områder blitt proletarisert og erfart en økning i innvandrerbefolkningen (Brattbakk & Hansen 2005). Det er samtidig store forskjeller i hvorvidt områdene kan sies å ha blitt marginalisert eller deprivert. Brattbakk og Hansen kritiserer bildet av ’drabantbyen’ for å være noe unyansert.

Når det gjelder forandringer i andelen *ikke-vestlige* innvandrere, ser man i følgende figur tydelig at det særlig er de nye drabantbyene i ytre øst (Groruddalen) og sørøst (Søndre Nordstrand) som har opplevd en økning i andelen innvandrere fra ikke-vestlige land. Andelen ikke-vestlige innvandrere ligger i disse områdene i 2011 på over 40 prosent. Tydelig blir videre utflatningen i innvandrerveksten i indre øst som gjennom gentrifisering har en mer

variert karakter. Andelen ikke-vestlige innvandrere har siden 1998 holdt seg relativt stabil på litt over 20 til 25 prosent.

Figur 1: Andel personer med innvandrerbakgrunn fra Øst-Europa, Asia, Afrika og Latin-Amerika etter bydelsområder i Oslo, 1988–2011 (prosent).

Tallene bak byområdene viser til bydelskodene for bydeler som inngår.

Kilde: Blom (2012: 279).

Selektiv flytting – ønsker om å bo adskilt?

Når dynamikker bak den etniske bostedsegregeringen blir tematisert, fokuseres det noen ganger på såkalt 'hvit flukt' eller 'hvit unngåelse' av nabolag med høye minoritetsandeler (Sundell 2008). Dette er begreper hentet fra amerikansk segregasjonsteori. Det pågår diskusjoner om hvorvidt fraflytting fra majoritetens side kan settes i sammenheng med minoritetsandeler i nabolag. Kostnader som en barriere for flytting blir gjerne undervurdert, mens ufrivillig flytting grunnet endrede livsomstendigheter som samlivsbrudd og bytte av arbeidsplass blir ignorert. Intraurban flytteteori setter faktorer som sosioøkonomisk tilpasning, avansering på boligmarkedet og behov og preferanser etter livsfaser opp mot dette (Sundell 2008). Ved siden av etniske og sosioøkonomiske skiller har bosettingsmønstrene også demografiske dimensjoner. Når tilflyttingsstedet er valgfritt, hevdes det at områder med høye minoritetsandeler også unngås fordi minoritetsandelen brukes som indikator for andre kjennetegn ved nabolag. Særlig barnefamilier kan være bekymret for skolekvaliteten når

minoritetsandelen i nabolag og dens skoler er veldig høy (Sundell 2008). En stigmatisering av slike områder i media kan også føre til unngåelse uten at det ligger fremmedfrykt bak. Brattbakk og Hansen 2005 går ut ifra at det at noen områder oppfattes som mindre attraktive, i stor grad er knyttet til omdømme. Det er derfor viktig å huske på at selektiv bosetting kan ha flere grunner og ikke trenger å si noe om beboernes toleranse eller åpenhet.

Det samme gjelder innvandrernes bosetting. Det er godt å ha kjente eller slektninger i nærheten når man er fremmed i et land. Det er fort gjort å gå ut ifra at det er dette som ligger bak etniske 'klyngedannelser'. Når det gjelder innvandrerne, er det likevel mange praktiske grunner som ligger bak bosettingen. Innvandrere er delvis avhengig av at kjente formidler dem boliger og både diskriminering og økonomiske forhold kan videre sette grenser boligvalget. Etniske 'klyngedannelser' er altså ikke bare et selvvalgt fenomen. Ifølge Sundell (2008: 28) kommer studier fram til at minoriteter ofte ønsker å bo i integrerte nabolag – men likevel ikke ønsker å være de første 'pionerene' på grunn av frykten for å møte på lite aksept. Ved avansering i arbeidsmarkedet observeres for de fleste minoritetsgrupper andre flyttemønstre enn blant nordmenn, noe som er særlig tydelig ved at få minoriteter flytter til Oslo vest (Turner & Wessel 2013). To av grunnene kan ifølge dem være at trangen til å flytte til et 'bedre nabolag' blir mindre når fattigere nabolag oppgraderes, og at den symbolske statusen ved å bo i vest ikke er like internalisert som blant nordmenn (2013: 14).

Både flyttemønstrene og selve bosettingen varierer selvsagt mellom innvandrergupper. Både Turner og Wessel (2013) og Blom (2012) gir en god oversikt. Jeg vil her kun nevne hovedtrekk ved bosettingen av enkelte større grupper som skiller seg ut. Av de større innvandrerguppene skilte i 2010 polske innvandrere seg ut ved at de bodde minst segregert, det vil si noe mer spredt over byen enn andre innvandrergupper (Blom 2012). Svenske innvandrere skiller seg fra andre minoritetsgrupper ved flere kjennetegn. 28-åringer er den største kohorten blant svenske innvandrere, og bosettingen ligner sterkt på personer uten innvandringsbakgrunn i denne aldersgruppen (Oslospeilet 02/2012). De er overrepresentert i indre by og følgelig underrepresentert i ytre by. De mest segregerte minoritetsgruppene er de som også har en lengre innvandringshistorie i Oslo, nemlig de med bakgrunn fra Tyrkia, Pakistan og Sri Lanka. Disse gruppene er sterkt overrepresentert i Groruddalen og i Søndre Nordstrand (Blom 2012). Som vi så er dette også områdene i Oslo med klart høyest andel innvandrere. Selv om minoritetsgruppene er noe ulikt fordelt, påpeker Søholt (2010: 15) at det som særpreger Oslos innvandrerfylte boligområder, er en *multietnisk*

befolkning. I de fem drabantbyene med høyest innvandrерandel, er 138 til 148 forskjellige landbakgrunner representert.

Holdninger til innvandrere og interetnisk kontakt

I holdningsundersøkelsen 2011 svarte hele 91,5 prosent av befolkningen i Oslo og Akershus at de *ikke* ville følt det som ubehagelig å få en innvandrер som nabo (Blom 2011). Å svare på et hypotetisk spørsmål er selvfølgelig noe annet enn å faktisk bo i et multietnisk nabolag. Befolkningen med positive holdninger til innvandrere overveier samtidig på flere felt - 74,8 prosent av befolkningen i Oslo og Akershus sier seg for eksempel enig i at innvandrere flest beriker det kulturelle livet i Norge. Videre har de fleste kontakt med innvandrerne på forskjellige arenaer, og denne oppleves for flertallet hovedsakelig som positiv (Blom 2011). Nesten halvparten av respondentene fra Oslo og Akershus (42,1 prosent) har daglig kontakt med innvandrere.

Likevel oppleves 'innvandrere flest' av en tredjedel av befolkningen i Oslo og Akershus som en kilde til utrygghet i samfunnet (Blom 2011). Grenser for 'multikulturalistiske holdninger' blir også synlig ved at nærmest halvparten av innbyggerne synes at innvandrere i Norge bør bestrebe seg på å bli så like nordmenn som mulig. Noe som også kanskje henger sammen med at 'likhet' er oppfattet som et mål for samfunnet.

4.2 Heterogenitet og samhandling i Oslos nabolag: eksisterende kunnskap

Allerede i innledningen antydte jeg at Oslo som helhet framstår som en sosial by, men at tilfredsheten med nærmiljøet varierer langs geografiske skillelinjer: beboere i ytre vest er mest fornøyd, mens indre by og de nye drabantbyene ligger bakerst (Bråthen m.fl. 2007). Samtidig har naboene en tendens til å ta mer kontakt med hverandre i både ytre by vest og øst enn i indre by. Når personer har ukentlig kontakt med naboer, er det, ifølge Bråthen m.fl., også større sannsynlighet for at disse har kontakt med personer fra andre verdensdeler. Ved siden av denne oversikten Bråthen m.fl. gir, har naborelasjonene i Oslo hovedsakelig blitt kartlagt gjennom kvalitative studier.

Kvalitative studier som er gjennomført i enkelte multietniske områder, derunder borettslag i Søndre Nordstrand og Groruddalen, har ikke kommet til en felles konklusjon om naboskapsrelasjoner i flerkulturelle nabolag. Noen resultater har jeg allerede nevnt underveis i oppgaven, blant annet funn som går ut på at enkelte norske beboere i Groruddalen kan føle

mindre tilhørighet og oppleve økningen i innvandrерandelen som vanskelig (Vestel 2012; Solli 2012). Når det gjelder samhandling, er det påvist at nordmenn føler det som lettere å utvikle uforpliktende nabokontakt seg imellom (Sandlie 2006). Dette både på grunn av at det er lettere å finne fram til felles trygge, alminnelige og hverdagslige temaer i småprat med andre nordmenn, og fordi nordmenn føler redsel for inntrenging i det private eller forpliktelser hvis de inngår kontakt med innvandrerne i området. Dugnad framheves som en positiv anledning til å komme sammen med naboer og som en god sjanse også for interetnisk kontakt. Ellers er kontakten for det meste basert på småprat i de tilfeldige hverdagsmøtene – som for så vidt i denne studien ikke blir opplevd som like vanskelig (Bjørnsnos 2006).

Ambivalensen blant etnisk norske beboere i Groruddalen påpekes av Reisæter (2009). Det finnes både stemmer som tyder på at det flerkulturelle styrker stedstilhørigheten og fellesskap. Samt at det finnes individer som føler seg fremmedgjort av et for stort mangfold. Felles for beboerne er ifølge henne en i utgangspunktet sterk lokalpatriotisme og ønsker om fellesskap i nabolaget. En svekket tilhørighet til lokalmiljøet blant enkelte finner også Eikenes (2012). Fokuset hennes ligger dog på hvorvidt organisasjonslivet har forandret seg med framveksten av innvandrerbefolkningen på Furuset. Ifølge henne har deltakelsen i frivillighetssektoren likevel ikke gått ned, men er heller voksende.

I tråd med dette henviser Søholt til en studie av Ruud (2001) som kommer fram til at deltakelse i nabolaget på grunn av pliktfølelser har gått over til deltakelse for å føle seg inkludert. Søholt (2010: 16) som oppsummerer noen studier av naboskap i flerkulturelle nabolag, observerer at interessekonflikter som er til hindring for deltakelse i multietniske boområder, ofte heller ligger i forskjellige livsfaser eller forskjellig livsstil mellom grupper, men blir 'etnifisert' i etterkant. Også hun påpeker at det i tillegg til etnisk mangfold finnes flere grunner til at folk kan føle seg fremmed i multietniske boområder, blant annet økt sosial kompleksitet og variasjon i botid. Samtidig henviser hun til at varierte møtestedet bidro til å "*(...) utvide grensene for hvem som inngikk i 'oss'.*" (Søholt 2010: 17).

Den mest omfattende studien av hvordan majoritetsbefolkningen opplever å bo i multietniske områder, er antagelig Vassendens (2007) studie av drabantbyer i Oslo øst. Ved siden av grensedragninger observerer han både 'hverdagskosmopolitisme' og 'inkluderende lokalisme' blant majoritetsbefolkningen i multietniske nabolag. Han ser i en sammenligning mellom to områder at *ny* flerkulturalitet kan oppleves vanskeligere, samtidig påpeker han at man må snakke om multiple majoriteter, da flerkulturelle forståelsesformer blant nordmenn

skiller seg fra hverandre basert på flere kjennetegn. Sammenlignende studier av homogene og heterogene nabolag har jeg til nå ikke funnet, noe også Vassenden påpeker (2007).

Sammendrag

I forhold til andre storbyer begynte Osloområdet relativt sent å utvikle seg mot et multietnisk samfunn der innvandrerne kommer fra alle verdensdeler. Osloområdet gjelder som moderat segregert (Blom 2012) og er ikke like preget av ulikhet som storbyer i andre land. Likevel har byen tydelige skiller med tanke på både bosettingen av etniske grupper og sosioøkonomiske forhold i nabolag. Det hevdes at bostedsegregasjonen er en av de store utfordringene i dagens norske velferdspolitik (Søholt & Wessel 2010a). Det er ikke avklart hva som er grunnene til den etniske segregasjonen.

Likhetsidealet i Norge har sannsynligvis ført til mindre ulikhet enn i andre land, men likevel kan akkurat dette likhetsidealet også gjøre ny flerkulturalitet utfordrende og øke usikkerheten i kontakten med innvandrere. Positive holdninger til innvandrere (Blom 2011) og 'inkluderende lokalisme' (Vassenden 2007) tyder på at unngåelse ikke er grunnet i 'fiendtlighet' mot innvandrere. Det fokuseres tydelig på en *lokal* fellesidentitet og ønsket om fellesskap i nabolag i drabantbyene.

Å praktisere 'hverdagsmultikulturalisme' i møtet med naboer fra alle verdensdeler kan likevel oppleves som utfordrende og blant enkelte redusere følelsen av lokal tilhørighet (Reisæter 2009). Uforpliktende kontakt med naboer er for de fleste viktig og praktiseres også i multietniske nabolag. Studiene gir et blandet bilde av hvorvidt kontakten begrenser seg til egen gruppe (Sandlie 2006) eller bryter etniske skiller. Komparative studier av naborelasjoner i homogene og heterogene nabolag har jeg ikke funnet. I flerkulturelle bydeler framheves det likevel at disse har en særlig sterk tradisjon for fellesskap og dugnader (Brattbakk & Hansen 2005), noe flere anser som en god arena for å komme i kontakt med naboene (Bjørnsnos 2006).

5

Empiriske forventninger

Det første og overordnede spørsmålet i denne analysen er om majoritetsbefolkningen er mindre sosialt aktiv i nabolag hvor andelen naboer med minoritetsbakgrunn er høy. Litteraturgjennomgangen fører ikke til klare forventninger om sammenheng i Osloområdet. I det følgende vil jeg kort sammenfatte argumentene som taler for og imot at nabolagets minoritetsandel har en betydning for majoritetsbefolkningens sosiale deltakelse.

1. Argumenter for at majoritetsbefolkningens samhandling med naboer og deltakelse er mindre i heterogene nabolag:

Færre potensielle samhandlingspartnere: Det er nærmest enighet om at det er *lettere* å ta kontakt med mennesker som ligner på en selv, enn med mennesker som oppfattes som '*fremmede*' (f.eks. Cook m.fl. 2001). Stereotype oppfatninger om etniske grupper kan øke tersklene for samhandling, anspenhet i samhandlingen og usikkerhet (Mackie & Smith 2010). Er felles samhandlingsnormer eller forståelsesrammer fraværende, byr dette på vanskeligheter for å utvikle relasjoner. Siden vi ifølge Gullestad (1992) i Norge har en kultur for å 'kommunisere underforstått', fører det til at misforståelser ikke oppklares eller forventninger ikke uttrykkes direkte. Selv om det ikke vitnes om utbredt fremmedfrykt blant majoritetsbefolkningen i Osloområdet (Blom 2011), kan ukjente væremåter og forventninger om samhandlingsbarrierer som språk og færre fellestemaer føre til at kontakten unngås (Gullestad 1992). Brytes barrierer, kan 'ikke flytende' samhandling føre til at individer trekker seg tilbake, da positive opplevelser anses som grunnleggende for å opprettholde relasjoner (Lazarsfeld & Merton 1954). I henhold til '*homophily*'- litteraturen finner

majoritetsbefolkningen i nabolag preget av høye minoritetsandeler færre potensielle samhandlingspartnere (Lazarsfeld & Merton 1954; Cook m.fl. 2001; Kossinets & Watts 2009), og denne befolkningen er også utsatt større risiko for at samhandlingen med naboer 'ikke lykkes' (Gullestad 1992).

Heterogenitet som en overbelastning: Flerkulturalitet er et forholdvis nytt fenomen i norske nabolag, samtidig som et utpreget likhetsideal i den norske befolkningen også har basert seg på en relativ homogen befolkning (Simonsen & Öhman 2003). Økt heterogenitet kan, paradoksalt nok særlig i en befolkning med et sterkt likhetsideal, by på utfordringer for samhandlingen (Gullestad 1992). Milgram (1970) påpeker at heterogenitet generelt kan føles som en overbelastning. Total tilbaketrekking er ifølge passiviseringsteorien en konsekvens av å bo i heterogene nabolag (Putnam 2007). Studier i andre europeiske land har gitt et blandet bildet over sammenheng mellom heterogenitet i nabolag og sosial deltakelse (f.eks. Dagevos, m.fl. 2011; Lancee & Dronkers 2011; Bakker & Dekker 2012). Den norske konteksten tyder på at samtlige typer nabolag har lav sannsynlighet for 'isolerte' og 'paranoide' individer slik Putnam (2007) framstiller det i studien av nabolag i USA. Likevel kan *graden (hyppigheten)* av sosial kontakt også i den norske konteksten variere etter nabolagstyper.

2. Argumenter for at heterogenitet ikke er avgjørende for majoritetsbefolkningens praktisering av naboskap i Osloområdet:

Lokal tilhørighet, sterk tradisjon for fellesskap og nedtoning av forskjeller: Nabolaget som en kontekst for samhandling kan føre til at forskjeller nedtones og åpne for at naboer med ulik etnisk bakgrunn likevel finner noe de har felles (Album 1994; Keller 1968). Generelt har befolkningen i Osloområdet ingen utpreget negative holdninger til innvandrere og heller ikke til det å ha innvandrere som naboer (Blom 2011). Et ønske om lokal tilhørighet motiverer mange beboere til å utvikle 'inkluderende lokalisme' i multietniske nabolag (Vassenden 2007) samtidig som det vises at majoritetsbefolkningen som et minimum opprettholder kontakt mellom seg (Sandlie 2006). Ikke alle former for samhandling mellom naboer og deltakelse i nabolag forutsetter homogenitet. Internasjonale studier som har belyst sammenhengen mellom sosial deltakelse og heterogenitet i nabolag, har som sagt ikke kommet til en felles konklusjon om sammenhengen mellom heterogenitet og samhandling.

Når man retter fokuset på de enkelte former for samhandling i nabolag, kan det tenkes at befolkningssammensetningen ikke har en *avgjørende* betydning for hvorvidt naboer har uforpliktende kontakt med hverandre eller deltar i frivillig arbeid i nabolag. Særlig i

multietniske drabantbyer framheves fellesansvaret for nabolaget som positivt (Brattbakk & Hansen 2005; Bjørnsos 2006). Selv om den sterke tradisjonen kan ha blitt svekket av økt heterogenitet, antyder Eikenes (2012) at frivillig arbeid i nabolaget fortsatt står sterkt i disse områdene. Jeg har stilt spørsmålet om sammenheng mellom aktivitetsnivå og trekk ved nabolaget kan være avhengig av aktivitetstype. På grunnlag av de forskjellige sjansene som ble nevnt, i teorien særlig for uforpliktende småprat og i den norske konteksten for felles dugnad stiller jeg i tillegg spørsmålet hvorvidt kontaktformene utviser ulike mønster alt etter graden av intimitet og forpliktelse.

2) Er sammenhengen mellom aktivitetsnivå og trekk ved nabolaget avhengig av aktivitetstype? Eller mer spesifikt: Ser vi de samme mønster for aktiviteter av typen 'snakke', 'besøke hverandre', 'hjelpe hverandre' og 'delta på i frivillig arbeid knyttet til nabolaget'?

2b) Særlig: Utviser kontaktformene ulike mønster alt etter graden av intimitet og forpliktelse?

Andre forhold som forventes å være av betydning

Som tidligere påpekt vil jeg ikke ignorere at flerkulturelle nabolag vanligvis er systematisk forskjellig fra andre nabolag på områdene fluktuasjon og livsvilkår. Siden det i litteraturen rundt passiviseringsteorien (f.eks. Letki 2008) er spesielt omdiskutert hvorvidt nabolagets økonomiske deprivasjon ligger bak sammenhengen som tilskrives den etniske sammensetning, vil betydningen av sosioøkonomiske forhold også få oppmerksomhet i denne studien. Videre ser vi at befolkningen i homogene og heterogene nabolag er forskjellig fra hverandre med hensyn til flere kjennetegn. Derfor har jeg også stilt de følgende spørsmål:

3a) I hvilken grad svekkes sammenhengen mellom aktivitetsnivå og minoritetsandel når man tar hensyn til sosiale og demografiske trekk ved nabolaget og ved respondentene (jf. klassestruktur, husholdningsstruktur og aldersstruktur)?

3b) Særlig: Hvorvidt ligger nabolagenes systematisk ulike økonomiske kår bak eventuelle sammenhenger mellom minoritetsandelen og majoritetsbefolkningens deltakelse i naboskapet? Kan det sies at 'deprivasjon' ligger bak sammenhenger som tilskrives etnisk sammensetning?

I litteraturen går det også fram at særlig *forandringer* i nabolagets befolkningssammensetning kan oppleves som vanskelig (f.eks. Vassenden 2007; Vestel 2012). Derfor vil et fokus i tillegg

være hvorvidt forandringer i sammensetningen av naboer bidrar til å forklare variasjoner i sosialt liv i nabolag. Dette vil jeg ta høyde for ved å undersøke følgende spørsmål:

3c) Hvorvidt spiller særlig forandringer i sammensetningen av naboer en rolle for samhandling og deltakelse i nabolag?

Jeg forventer at forandringer i befolkningssammensetningen svekker sosial deltakelse, både når det gjelder andelen tilflyttede og økninger i minoritetsandelen. Nye naboer er i første omgang fremmede, og der det er høy fluktuasjon, kan det tenkes at normer eller rutiner for naboskap er vanskelig å utvikle eller opprettholde. Mobilitet destabiliserer sosiale nettverk og i enkelte områder kan antasipasjon av dette videre skape få insentiver for å investere i sosiale relasjoner (Gesthuizen m.fl. 2009: 292).

Mye tyder videre på at overgangen til et flerkulturelt nabolag, altså ny flerkulturalitet, kan være vanskeligere for majoriteten enn en etablert flerkulturalitet (Vestel 2012). Som allerede drøftet kan barrierer for fraflytting samtidig være høyere enn for avgjørelser om å unngå tilflytting til flerkulturelle områder. Dette gjør at en økning i minoritetsandelen gir høyere sannsynlighet for at det å bo i et flerkulturelt miljø ikke er selvvalgt (dvs. ikke en følge av selektiv flytting).

6

Data og metode

I dette kapitlet vil jeg redegjøre for studiens metodiske design. Jeg vil starte med å beskrive datamaterialets opphav, derunder utvalgstrekningen som ligger til grunn for surveyen, samt drøfte fordeler og begrensninger ved datasettet. Deretter vil jeg beskrive den geografiske inndelingen av områder før jeg går over til operasjonaliseringen av de avhengige variablene, nøkkelvariablen, kontrollvariabler på nabolagsnivå og kontrollvariabler på individnivå. Deretter gir jeg en kort beskrivelse av de statistiske metodene jeg vil benytte meg av.

6.1 Data

Analysen gjennomføres på grunnlag av data fra det nordiske forskningsprosjektet "Nordic welfare states and the dynamics and effects of ethnic residential segregation" (NODES), som involverer Ingar Brattbakk og Terje Wessel ved Instituttet for sosiologi og samfunnsgeografi ved Universitetet i Oslo. Jeg vil benytte en survey knyttet til dette prosjektet som Statistisk sentralbyrå utførte i 2011 med et nettoutvalg av 1566 respondenter fra 184 ulike delbydeler i Oslo og Akershus. Respondentene er født i Norge mellom 1958 og 1983 og har minst én norskfødt forelder. Når jeg bruker betegnelsen 'majoritetsbefolkning' om utvalget, inkluderer jeg dermed flere personer i majoritetsbefolkningens gruppe enn en del andre studier. SSB bruker betegnelsen 'norsk bakgrunn' om personer født i Norge med to norskfødte foreldre. Også i de fleste internasjonale studier er én utenlandsfødt forelder tilstrekkelig til å få tilordnet en minoritetsgruppe (f.eks. Dagevos m.fl. 2011; Lancee & Dronkers 2011). I Oslo og Akershus er andelen norskfødte personer med én utenlandsfødt forelder imidlertid liten (i 2011 på 6,5 prosent), og derfor vil diskusjonen rundt bruken av brede eller snevre definisjoner

av minoritet og majoritet ikke utdypes her (SSB 2013 Statistikkbanken). Jeg vil derfor likevel benytte begreper som 'etniske nordmenn' og 'majoritetsbefolkningen' på utvalget.

Datasettet er supplert med en rekke registerdata både om respondentene og andre beboere i de respektive delbydelene. Disse er hentet fra datasettet til NODES-prosjektet. Informasjoner om populasjonen i delbydelene bruker jeg i aggregert form som områdevariabler. Områdevariablene gir da informasjon om befolkningssammensetningen, samt andre relevante forhold i respondentens nabolag. Gjennom delbydelskoder kan jeg knytte områdevariabler til individdataene fra surveyen og dermed knytte informasjon om nabolaget til respondenten. Gjennom koblingen til registerdata kan jeg gjennomføre en omfattende analyse av individuelle kjennetegn og nabolagsegenskaper som antas å henge sammen med ulik grad av sosial deltakelse. Ikke bare er informasjon om sosiodemografiske kjennetegn til respondentene og hele Osloområdets befolkning tilgjengelig for analysen, men også omfattende tidsseriedata av flyttemønstre, noe som innebærer opplysninger om hvordan minoritetsandelen i nabolaget har forandret seg. Registerdata gjelder som svært pålitelige kilder siden man unngår en del vanlige feilkilder i kvantitativ forskning, som for eksempel selektiv rapportering. I tillegg til omfanget av dataene er det en fordel å ha opplysninger om delbydeler/delområder fremfor større geografiske enheter. Delbydeler er såpass små at de antas å samsvare godt med subjektive oppfatninger av eget nabolag. Å bruke geografiske enheter som er små, men likevel dekker hele Osloområdet gir et gunstig utgangspunkt for de statistiske analysene.

Utvalgstrekkingen og vekting av utvalget

Ettersom NODES-prosjektets hovedinteresse ligger i dynamikker og effekter av boligsegregasjon, bygger surveyen på et stratifisert utvalg (se tabellen under). På bakgrunn av andel innvandrere født utenfor de nordiske landene¹⁶ ble delbydeler klassifisert i desiler og halve utvalget trukket fra desilet med høyest andel ikke-nordiske migranter.

Videre er det likevekt mellom fraflyttere og fastboende innen de to grupperingene av delbydeler, slik at fire ulike grupper blir definert. Flyttere er definert som personer som har flyttet fra boligområdet (med tilhørende desil) til et annet tilfeldig boligområde etter 1.1.2010 men likevel før surveytidspunktet i 2011. Innfor hvert av de fire strata er respondentene tilfeldig trukket. Nettutvalget baserer seg på 1566 personer, en svarprosent på 52,2 av bruttoutvalget (Pedersen 2012: 5) og kan sies å være representativt innen strataene med

---

¹⁶ Født utenfor Norge, Danmark, Grønland, Finland, Færøyene, Island og Sverige.

unntak av en svak overrepresentasjon av høy utdannede samt en underrepresentasjon av lav utdannede (se Pedersen 2012 for en grundig analyse av utvalget i surveyen).

Tabell 2: Oversikt over stratifisering av utvalget (svarprosent i parentes)

	Ikke-innvandrertett nabolag (desil 1–9)	Innvandrertett nabolag (desil 10) ¹	Sum personer i utvalget
<i>Bofast</i>	750 (54,7 %)	750 (54,5 %)	1500 (54,6 %)
<i>Fraflyttet</i>	750 (51,3 %)	750 (48,4 %)	1500 (49,9 %)
Sum personer	1500 (53,0 %)	1500 (51,5 %)	3000 (52,2 %)

Inndelingen i desiler er basert på andel innvandrere født utenfor de nordiske land. I desil 10 ligger andelen mellom 39,4 og 64,2 prosent.

Kilde: Pedersen 2012

På grunn av det stratifiserte utvalget benytter jeg vekter i analysen som skal veie opp for den skjeve fordelingen i datasettet. Dette er hensiktsmessig for min analyse siden fokuset mitt ikke ligger på sammenligningen av disse fire spesifikke gruppene. Vektene minsker effektene av den skjeve fordelingen og sikrer en viss grad av representativitet. Vektene tar høyde for skjevheter i fordelingen av de to kjennetegnene som ligger til grunn for inndelingen i strataene, og blir beregnet med utgangspunkt i den sanne fordelingen i befolkningen i studieområdet. Hovedsakelig vil bofaste og beboere av ikke-innvandrertette bydeler få større vekt. Noen skjevheter i fordelingen av kjønn og alder (for de tre kategoriene 25–29, 30–39 og 40–50) blir i tillegg utjevnet slik at det ender med 24 ulike vekter på individnivå.

I flernivåanalyser, metoden jeg vil bruke for følgende analyse, står man ovenfor en del problemer knyttet til vekting (StataCorp. 2011). Det anses som en fordel når det er mulig å splitte opp vektene på de to nivåer som undersøkes, i mitt tilfelle egne vekter for nabolagstypene og egne vekter for individuell trekksannsynlighet. Siden halvparten av utvalget har flyttet fra områdene som lå til grunn for trekningen, er bostedet deres på *surveytidspunktet* på en måte tilfeldig, hvis man ser bort fra muligheten for selektiv flytting¹⁷. Dette fører til at det ikke er mulig å si hvor stor sannsynligheten er for at et nabolag er over- eller underrepresentert i surveyundersøkelsen.

¹⁷ Etter vekting er det en andel på 7,5 prosent av alle respondenter som har flyttet til områder med færre enn 36 prosent beboere uten norsk bakgrunn mens 5,6 prosent av respondentene flyttet til områder med minoritetsandeler over 36 prosent. Dette viser at man blant majoritetsbefolkningen i denne surveyen ikke kan snakke om en utbredt 'hvit flukt' fra innvandrertette til norsk-dominerte nabolag.

6.2 Geografisk inndeling

Områdene som studeres i denne oppgaven, dekker hele Oslo samt 12 kommuner i Akershus. Jeg har valgt å betegne studieområdet som Osloområdet. Vanligvis er det kun Oslos nærmeste 9 kommuner som inkluderes i dette begrepet, som likeså benevnes i offentlig forvaltning som indre ring av storbyregionen, Oslo tettsted, Oslo og omland eller Oslo med nabokommuner (St.meld.nr. 31 2007: 19). Studieområdet avviker ved at Enebakk ikke er inkludert, mens Ås, Asker, Gjerdrum og Ullensaker er tatt med i tillegg.

Oppgavens fokus på Osloområdet følger naturlig av at det kan regnes som Norges eneste storbyområde, og at bostedsegregasjonen trer tydeligst fram her. Inkludert i studieområdet er 92 områder i Oslo og 92 delområder i de 12 Akershus-kommuner, inndelt av eksperter ved Statistisk Sentralbyrå i samråd med kommunenes forvaltning¹⁸. Inndelingens formål beskrives som følgende: *”For å dekke behovet for statistikk på et lavere nivå enn bydel, ble det i 2007 opprettet et nytt geografisk nivå under bydel kalt for delbydel. Hver bydel er delt inn i 4–8 delbydeler ved å gruppere grunnkretser.”* (Oslo kommune 2013).

Selv om delbydeler er såpass små at de antas å samsvare godt med subjektive oppfatninger av eget nabolag, er det likevel viktig å huske på at en oppdeling av byen *”aldri kan omfavne kompleksiteten av det sosiale rommet”* (Sundell 2008: 45). En geografisk inndeling vil alltid *”være en grov forenkling av de sosiale relasjonene som utgjør en by”* (Sundell 2008: 45). Likevel kan det understrekes at den detaljerte inndelingen basert på grupperingen av grunnkretser, som er det laveste geografiske nivået for statistikk over populasjonen, gir en unik sjanse for analyser av naboskap. I tillegg til at målestokken har stor betydning for forskningen på nabolag, diskuteres det også hvorvidt man bør forholde seg til klassifikasjoner på bakgrunn av offentlig statistikk, samt benytte definisjoner som baseres på fysisk struktur av et område, når man skal belyse subjektive oppfatninger av et nabolag (f.eks. Dagevos m.fl. 2011: 4f; Putnam 2007: 15). I definisjonen av delbydelene ble det derfor tatt hensyn til forskjellige kriterier som sammenhengen av områder, felles fysiske kjennetegn, lignende populasjonsstørrelse, særegne stedsnavn og kollektive bilder (Brattbakk & Wessel 2012: 5). Inndelingen av studieområdet er laget både for å tjene statistiske formål, i tillegg til at inndelingen øker sannsynligheten for å fange opp subjektive nabolagsdefinisjoner ved å

---

¹⁸ Delområder med mindre enn 500 innbyggere (f.eks. Marka) ble ekskludert fra undersøkelsen. I tillegg har halvparten av respondentene fraflyttet delområdet de bodde i under trekningen, slik at noen områder ikke er dekket i surveyundersøkelsen (f.eks. Dælenga). For analysen av respondentenes nåværende nabolag står det igjen 178 delområder. Ekskludert er Dælenenga, Jaer, Gardermoen, Marka, Nordre Hakkadal, Gjelleråsen, Svartskog, Sem, Bjørnemyr og Østre Bærumsmarka.

inkludere flere kjennetegn som definisjonsgrunnlag. Kartet under gir en oversikt over inndelingen av studieområdet i de analytiske enhetene. I kartet som viser antall innbyggere i områdene, blir det tydelig at det er nødvendig å gjøre kompromisser med tanke på antall innbyggere og størrelsen av områder. Særlig er kontrasten mellom Oslo og delområdene i Akershus er iøynefallende ved at noen delområder i Akershus har en noe mindre innbyggertetthet enn delbydelene i Oslo. Det største delområdet har en diameter på rundt

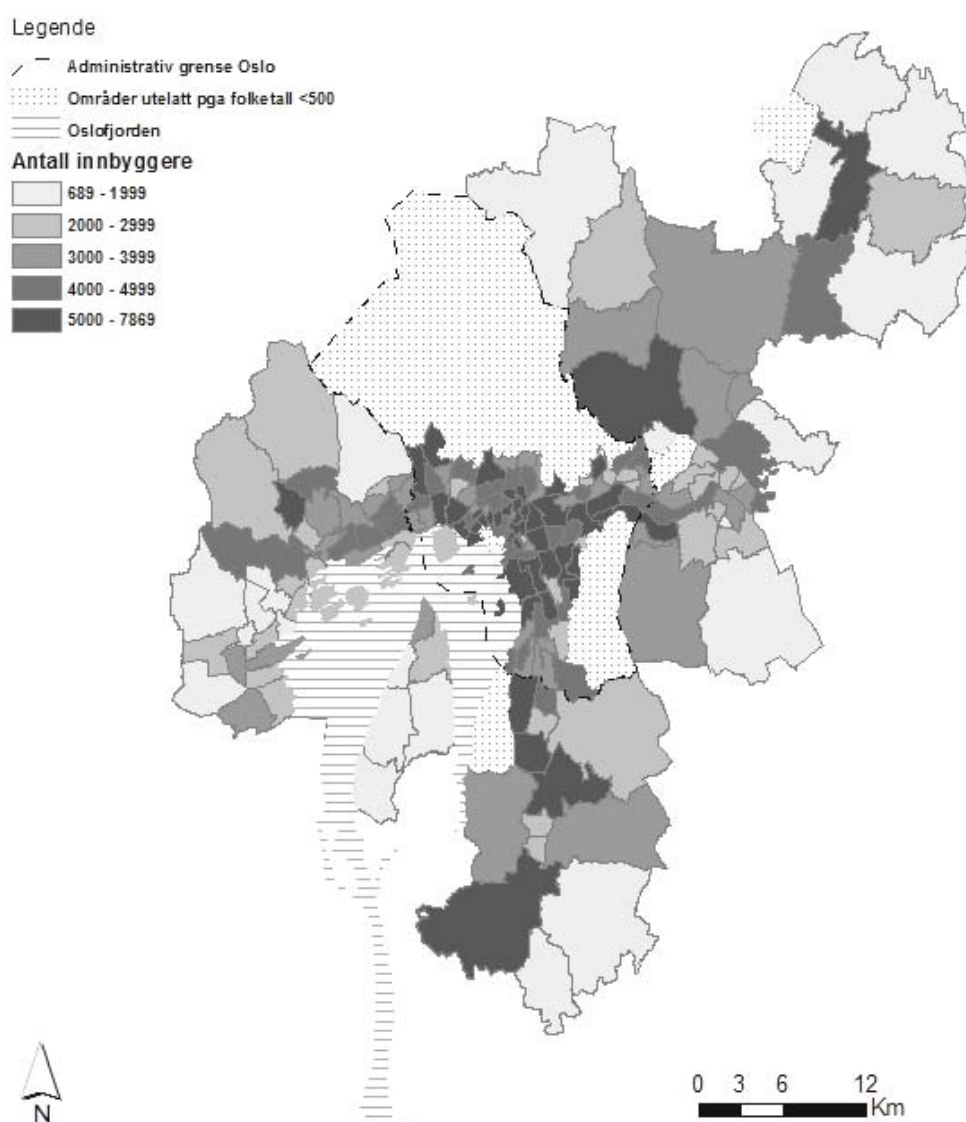
Figur 2: Delområder i Oslo og nabokommuner.

Kilde: Egen framstilling med data fra NODES-prosjektet (2008) og kartfil tilgjengeliggjort av Iselin Hywett (2012).

6 kilometer. Når det er færre innbyggere og muligens eneboligbebyggelse i et område, er det samtidig vanlig at oppfatningen av nabolag gjerne utvides i henhold til fysisk omfang. Ved å kontrollere for nabolagets tilhørighet til Oslo eller Akershus vil jeg prøve å ta høyde for forskjellene dette kan implisere for undersøkelsen. Å inkludere nabolagets fylkestilhørighet kan være viktig med hensyn til flere tekk som kan skille Oslo fra nabokommunene.

Figur 3: Antall innbyggere i delområdene (2008).

Kilde: Egen framstilling med data fra NODES-prosjektet (2008) og kartfil tilgjengeliggjort av Iselin Hywett (2012).

6.3 Operasjonalisering av variabler

Dette avsnittet gir en oversikt over de variablene jeg vil benytte i analysen. Jeg vil starte med å beskrive målvariablene og deretter spesifisere operasjonaliseringen av nøkkelvariablen 'delbydelens minoritetsandel'. Målet i analysen er å skille ut selve sammenhengen mellom andelen minoriteter i nabolaget og majoritetsbefolkningens sosial deltakelse. For å gjøre dette inkluderes både ulike nabolagskarakteristika og individkjennetegn, samt flere potensielle samspillsfaktorer som kunne påvirke (konfundere eller interagere med) sammenhengen mellom minoritetsandel og majoritetens sosiale deltakelse. Analysen utvides derfor ved å se på utvalgte kjennetegn som henger sammen med sosioøkonomiske forhold, livsfase, familiestatus og bosituasjon.

Det må bemerkes at surveydataene, områdedataene og registerbaserte individdata i en del tilfeller er målt i ulike år. Jeg regner likevel ikke med at dette fører til feilslutninger om sammenhenger. Selv om Oslo-området befinner seg i en sterk vekstperiode, forandrer befolkningssammensetning og andre forhold ved områdene seg ikke så fort at eldre data gjenspeiler alvorlige feilbilder av områdene. Likeså burde endringer blant enkelte respondents inntekt, sivilstatus osv. mellom tidspunktet for innhenting av registerdataene og surveydataene ikke ha så stor betydning at overordnede mønster blir forvrengt.

Avhengige variabler: sosial kontakt med naboer og sosial deltakelse i nabolaget

Målet i denne oppgaven er å analysere svar på fire spørsmål rundt egen kontakt med naboer og involvering i boligområdet. Disse omhandler det å snakke med naboer, besøke naboer, hjelpe eller få hjelp av naboer samt å delta i aktiviteter knyttet til vedlikehold eller utvikling

Kilde: Egen framstilling med data fra NODES-prosjektet (2008) og kartfil tilgjengeliggjort av Iselin Hywett (2012).

- 1. Hvor ofte snakker du med naboene dine?*
- 2. Hvor ofte besøker du noen i ditt boligområde?*
- 3. Hvor ofte hjelper du eller får du hjelp fra noen av naboene dine?*
- 4. Hvor ofte har du deltatt i aktiviteter knyttet til vedlikehold eller utvikling av boligområdet (dugnad, borettslag, velforening, andre lokale foreninger osv.)?*

Svaret på hvert av de fire spørsmålene ble gitt ved at respondenten indikerte hyppighet av kontakt eller deltakelse med kategoriene daglig (1), ukentlig (2), månedlig (3), sjeldnere enn

månedlig (4) og aldri (5). Tilhørende verdier blir for analysen omkodet slik at høyere verdier og positive koeffisienter impliserer hyppigere kontakt. I regresjonsanalysen gir dette mer intuitive resultater. Selv om variablene strengt tatt er målt på ordinal skala, kan de fem kategoriene anses som unøyaktige, men tilstrekkelige mål for å behandle kontakthypighet som en kontinuerlig størrelse (Ringdal 2013: 390). Diskusjonen rundt fordeler og ulemper ved skaleringen utdypes i metodedelen.

Nøkkelvariabel: minoritetsandel i delbydelene

‘Minoritetsandel’ danner den sentrale, uavhengige variabelen i analysen. Minoritetsandelen defineres i undersøkelsen ut ifra andelen naboer over 20 år som er enten utenlandsfødt eller født i Norge med minst én utenlandsfødt forelder¹⁹. Minoritetsandelen måles som en kontinuerlig variabel. Jeg vil avslutningsvis sammenligne med en annen operasjonalisering av minoritetsandelen, som for eksempel andelen ikke-nordiske eller andelen ikke-vestlige, og teste om denne gir andre resultater.

I denne analysen tar jeg ikke hensyn til ‘tipping-point- effekter’ som man ville kunnet prøve å avdekke ved å konstruere dummy-variabler for minoritetsandelene. Jeg velger bort denne muligheten fordi jeg ønsker å fange opp mer av variasjonen mellom nabolag i henhold til nøkkelvariabelens påvirkning ved å benytte et kontinuerlig mål. Å samle flere nabolag i dummy-variabler gir større risiko for spuriøse sammenhenger som skyldes andre felles nabolagstrekk.

Uavhengige variabler

Sosioøkonomisk status

Jeg konstruerer ikke et mål på sosioøkonomisk status, men inkluderer klassiske indikatorer som utdanning, inntekt og arbeidsmarkedstilknytning hver for seg i analysemodellen.

Inntekt: I analysen bruker jeg informasjon om gjennomsnittlig husholdningsinntekt i nabolaget (2008) og nettoinntekten i respondentenes husholdning (2009) for å kontrollere for

---

¹⁹ Jeg vil bemerke at det etter denne definisjonen er mulig at enkelte personer i utvalget (som jeg har kalt for ‘majoritetsbefolkningen’) også tilhører ‘minoriteten’ ved å ha én utenlandsfødt forelder. At respondenter er eldre enn 28 år og befolkningssammensetningen i nabolaget måles ved personer over 20 år, gjør det likevel sannsynlig at få såkalte andregenerasjonsinnvandrere inngår i analysen. Derfor anser jeg de litt inkonsekvente definisjonene som et mindre problem.

inntekt. Både på områdenivå og på individnivå har analyseresultater ikke vist nevneverdige forskjeller når personinntekt etter skatt ble brukt istedenfor husholdningsinntekt. Valget av husholdningsinntekt er basert på at jeg oppnår en litt bedre (men ikke signifikant bedre) modelltilpasning ved bruk av dette målet.

Utdanning: Mål på utdanning foreligger både på område- og på individnivå som kategorisk variabel for høyest fullført utdanning i år 2008. For å måle utdanning på nabolagsnivå blir det likevel brukt en dikotom variabel med utdanning fra ungdomsskole og videregående skole som mål for lavere utdanning og med både kort og lang høyere utdanning som referansekategori.

På individnivå foreligger det i utgangspunkt syv ulike kategorier for høyest fullført utdanning. Disse blir aggregert til 4 dummy-variabler: (1) ungdomsskole, (2) kort høyere utdanning og (3) lang høyere utdanning samt forskerutdanning. Videregående grunnutdanning og avsluttende utdanning samt påbygging til videregående utdanning brukes som referanse.

Arbeidsmarkedstilknytning: Selv om det foreligger informasjon om andelen arbeidsledige i alderen 20–66 (2008) på nabolagsnivå, blir andelen arbeidsledige ikke inkludert som mål på områdets sosioøkonomiske forhold på grunn av for sterk korrelasjon med husholdningsinntekt.²⁰ Husholdningsinntekt blir foretrukket fordi den fanger opp flere nyanser når arbeidsledigheten generelt kun ligger på 2,7 prosent i studieområdet.

På individnivå vil jeg benytte meg av differensiert informasjon om respondentenes arbeidsmarkedsstatus. Med personer i fulltidsjobb som referanse vil jeg inkludere dummy-variabler for (1) personer som jobber deltid, (2) studenter, (3) arbeidsledige, (4) pensjonister og (5) personer som er hjemme med barn eller slektninger som trenger omsorg. Disse variablene går ut over rene mål på arbeidsmarkedstilknytningen og kan tenkes å inneholde flere viktige kontrollfaktorer for deltakelse, som for eksempel tidsbegrensninger og variasjoner mellom individuell tilknytning til nærmiljøet i forhold til tiden personer sannsynligvis tilbringer rundt hjemmet sitt.

---

²⁰ Korrelasjonen er $r = -,814$ (sign. $p < ,001$). Skog (2010: 288) henviser ved korrelasjoner over 0.6 eller 0,7 til et identifikasjonsproblem. Ifølge Skog stiger standardfeil ved en korrelasjon på 0,8 med rundt 67 prosent.

Forandringer i nabolags sammensetningen

Fluktuasjon i nabolaget: Både for andelen tilflyttede til nabolaget og for respondentenes botid i delbydelen på surveytidspunktet settes grensen til 5 års botid. Bakker og Dekker (2012) betegner denne grensen som den mest vanlige i nabolagsforskningen.

Forandringen i andel ikke-nordiske innvandrere: Målet er basert på prosentuell økning i andelen personer født utenfor de nordiske land. Perioden som forandringen refererer til, strekker seg fra 2000 til 2008. Dette kan kritiseres for å være en lang periode, likevel gjenspeiler starten av målingen respondentenes gjennomsnittlige år for tilflytting til nåværende nabolag (1999–2000). Gjennomsnittlig botid blant respondentene ligger på mellom 11 og 12 år, med et standardavvik på ca. 9 år. Dette betyr at mange respondenter har opplevd akkurat disse forandringer på bostedet sitt.

Ytterligere kontrollvariabler

Fylkestilhørighet: I analysen inkluderes en dummy-variabel for nabolagets administrative tilhørighet til Oslo eller Akershus fylke. Nabolag som tilhører Akershus danner referanse kategorien.

Familiestatus:

Barn: Det skilles i analysen mellom personer med småbarn, der det yngste barnet er fra 0 til og med 6 år, og personer med barn, der det yngste barnet er fra 7 til og med 17. Dette er målt på surveytidspunktet i året 2011. Personer som kun har barn som er 18 år eller eldre, og personer uten barn danner referanse kategorien. På områdenivå inkluderes kun andelen foreldre med barn under 6 år i 2008.

Sivilstatus: Siden enkelte kategorier for respondentenes sivilstatus viser få verdier, ble sivilstatus for analysen forenklet til to kategorier: (1) gift og (2) ugift, der tidligere gifte personer som enker samt skilte og separerte personer inngår. Registrerte partnere faller også under kategorien ugift. I 2011 vil det kun bli kontrollert for sivilstatus på individnivå.

Alder: Aldersfordelingen i områdene gjenspeiler fordelingen i året 2008. For områdene kan jeg inkludere dummy-variabler for aldersfordelingen i intervaller. Jeg vil kontrollere for andelen personer i området som er yngre (20–27 år) og eldre (fra 55 år) enn respondentene. I Oslo bosetter seg særlig de yngre kohortene seg andre steder i byen enn andre aldersgrupper (Oslospeilet 02/2012). Særlig etniske nordmenn og svenskere samles i indre by slik at kontrollen for aldersfordelingen er viktig for å unngå spuriøse sammenhenger.

Respondentenes alder benyttes kontinuerlig på grunnlag av ved å regne fødselsår om til alder i surveyperioden (2011).

Eierforhold er en dikotom variabel som skiller mellom respondenter som i 2011 leier boligen sin (av annen leieboer [fremleie], av privat utleier eller av kommune/stat) og respondenter med andre eierforhold (selveier, gjennom borettslag eller aksjeselskap).

På nabolagsnivå vil jeg ikke inkludere noe mål for utbredelsen av eierskap i nabolag siden korrelasjonen med gjennomsnittlig husholdningsinntekt i nabolaget er for høy.²¹

Kjønn: Jeg vil kontrollere for individets kjønn, der kvinner danner referansekategorien.

6.4 Metode og statistiske modeller

Regresjonsanalyser: flernivåanalyse

I samfunnsvitenskapelig forskning er regresjonsanalyse et verktøy som ofte brukes til å analysere statistiske sammenhenger. Dette fordi regresjonsanalyser gir mulighet til å analysere betydningen av mange ulike variabler og dermed å estimere variasjon i et utfall. Siden både nabolagskarakteristika og individkjennetegn skal inkluderes i de statistiske modellene, vil jeg bruke flernivåanalyser²². Flernivåanalyser regnes som en spesiell generalisert type regresjonsanalyse som brukes når kjennetegn på et høyere nivå forventes å influere den predikerte variabelen (Blasius m.fl. 2007). Jeg forventer at dette er tilfellet i min analyse og vil med flernivåanalysen analysere hvorvidt nabolagskonteksten (mål på nivå 2) henger sammen med innbyggernes sosiale deltakelse (mål på nivå 1). Variasjon i deltakelsen i områdene kan både skyldes komposisjonen av individer og nabolagskontekst. Derfor er det for dette formålet avgjørende å skille mellom betydningen som individkjennetegn, nabolagets kjennetegn og samspillet mellom disse har for beboeres sosial kontakt og deltakelse i nabolaget. Hvilken andel av den individuelle sosiale deltakelsen kan relateres til beboeres personlige preg, og hvilken andel av variasjonen mellom individers sosial deltakelse kan relateres til nabolagsforhold, eller rettere sagt befolkningssammensetningen? Jeg benytter meg av flernivåanalyser for å nærme meg et svar på dette.

---

²¹ Korrelasjonen med gjennomsnittlig husholdningsinntekt ligger ved $r = -0,811$ (sign. $p < ,001$).

²² Fordi det ligger ulike metodiske tilnærminger bak flernivåanalyser i de ulike forskningsfelt, er analysemetoden kjent under en rekke forskjellige navn: "random coefficient models, mixed-effect models, multilevel regression models, hierarchical linear models, multilevel covariance structure (or structural equation) models" (Heck, Loring & Tabata 2010: 1).

Flernivåanalysen dekomponerer statistiske sammenhenger til sammenhenger på individnivå og sammenhenger på områdenivå. Dette oppnås ved å bryte ned variasjoner i utfallet av målvariablen, i mitt tilfelle sosial deltakelse, til variasjonen i utfallet som tilbakeføres til individuelle kjennetegn (nivå 1) og til nabolagsforskjeller (nivå 2). Med andre ord betyr denne variansdekomponeringen at den totale variansen (det kvadrerte standardavviket av utfallsvariabelen) brytes ned til variansen innenfor grupper og variansen mellom grupper ved å skille to residualnivåer rundt regresjonslinjen (Bosker & Snijders 2012).

Valget av denne analyseformen er i første steg teoretisk begrunnet. Ved å bruke flernivåanalyser reduserer man faren for økologiske feilslutninger (å dra slutninger fra sammenhenger på makronivå til slutninger på individnivå, eller omvendt). Når det finnes identifiserbare kontekster, er det en stor fordel å kunne ta høyde for dem. Delbydelene danner i denne oppgaven konteksten, altså det overordnede nivået. Flernivåanalysen gir her muligheten til å konstruere mer presise kontekstuelle modeller (Heck m.fl. 2010: 6). Empirisk gjelder en kontekstanalyse som hensiktsmessig når rundt 5 prosent av den uforklarte variasjonen relateres til nivå 2 (Heck m.fl. 2010: 6). Koeffisienten som gir informasjon om hvor stor andel av variansen som kan relateres til ukjente områdekjennetegn, kalles ICC (Intraclass Correlation Coefficient) eller VPC (Variance Partition Coefficient) og beregnes ved å dele variansen mellom områder (s^2_{between}) på den totale variansen ($s^2_{\text{between}} + s^2_{\text{within}}$).

$$(1) \quad \text{ICC} = s^2_{\text{between}} / (s^2_{\text{between}} + s^2_{\text{within}})$$

Analyseformen er også typisk i utdanningsforskningen hvor elevers individuelle kjennetegn og felles skoleeffekter på elevers skoleprestasjoner er av interesse (Blasius m.fl. 2007: 634). I utdanningsforskningen står skolekonteksten som regel for 10 til 25 prosent av den uforklarte variansen i utfallene (Bosker & Snijders 2012: 18). Variansen i utfallsverdiene er vanligvis størst mellom individer.

I tillegg til at jeg er interessert i sammenhengen mellom nabolagskontekst og sosial deltakelse finnes det også metodiske grunner til at jeg velger flernivåanalyser. Dataene jeg benytter i analysen, har en såkalt hierarkisk struktur og krever en generalisert form for regresjonsanalyse siden et klynge-utvalg kan bryte med forutsetninger for vanlig (ordinary least square) regresjonsanalyse. I klyngestrukturerte data er observasjoner ikke uavhengige hvis man går ut i fra at personer i samme klynge (nabolag) har mer til felles og muligens deler særskilte egenskaper som har en betydning for målvariabelens utfall (grad av sosial deltakelse). Dette gir noen feilestimeringer. Koeffisientene blir ofte underestimert samtidig

som standardavvik mellom individer ofte blir underestimert når likheter grunnet konteksten ikke filtreres (Heck m.fl. 2010: 5f). Feilmarginene blir mer presise når det beregnes egne standardfeil for begge analysenivåer. Betingelsen om uavhengige restledd blir på grunn av avhengige observasjoner delvis brutt når individer er samlet i klynger eller grupper, i dette tilfellet nabolag. I flernivåanalysen inkluderes egne restledd for begge nivåer. Nullmodellen som estimerer gjennomsnitt for områdene, består i dette tilfellet av tre parametere: totalgjennomsnittet som konstantledd (γ_{00}), restleddet mellom områder (u_{0j}) og variasjonen mellom individer i områdene (ε_{ij}) (Heck m.fl. 2010).

$$(2) \quad Y_{ij} = \gamma_{00} + u_{0j} + \varepsilon_{ij}$$

Betingelsen for å kunne gjennomføre flernivåanalyser er tilstedeværelsen av tilstrekkelig mange observasjoner på begge nivåer (Heck m.fl. 2010: 3). Det eksisterer flere ulike tommelfingerregler for hvilke antall observasjoner man trenger på nivå 1 og nivå 2. Et utvalg av 100 nivå 2-enheter med 10 enheter i hver gruppe anses som en god størrelse (alternativt 50/20) (Braun m.fl. 2010: 21). Med 1566 respondenter fra 184 ulike områder i Oslo og Akershus tilfredsstilles dette kravet i foreliggende datasett, selv om det må bemerkes at 102 av områdene har færre enn 10 respondenter. Generelt anses et tilstrekkelig antall grupper på nivå 2 å være viktigere enn antallet individer i gruppene (Braun m.fl. 2010).

Det kan i denne typen analyse enten åpnes for ulike konstantledd mellom gruppene, ulik stigning av regresjonslinjene eller begge deler. Å åpne kun for ulike konstantledd mellom områdene og beregne felles helningsledd for alle områdene fører til mer oversiktlige resultater. Dette fordi det gir færre estimerer når sammenhengene regnes for å være like i alle områdene. I denne studien vil jeg ikke åpne for varierende styrker av sammenheng mellom nøkkelvariabelen og sosial deltakelse. Å åpne for at styrken av sammenheng mellom minoritetsandel og sosial kontakt generelt varierer mellom nabolag ('random slope modell'), har ikke vist seg å gi fordeler i analysen og ble derfor forkastet. Ved at jeg heller ikke åpner for varierende helningsledd for andre kontekstvariabler, legger jeg til grunn at sammenhengen mellom nabolagskjennetegn og sosial deltakelse er lik for individer i alle typer nabolag. Dette gjelder påvirkningen av sosioøkonomiske forhold og forandringer i befolkningssammensetningen i nabolaget samt familie- og aldersstruktur.

Jeg vil likevel teste om betydningen av minoritetsandelen varierer etter individuelle kjennetegn. Hvis dette er tilfellet, snakker man om kryssnivåinteraksjon, det vil si at det foreligger et samspill mellom analysenivåene. Foreligger det en interaksjon, kan man ta høyde for denne ved å åpne for varierende helningsledd for spesifikke kjennetegn, det vil si å åpne

for at regresjonslinjenes stigning varierer mellom individer med visse kjennetegn. Dette gjennomføres på samme måte som samspillsanalyser i vanlig lineær regresjonsanalyse.

Jeg vil undersøke samspill mellom flere individuelle kjennetegn da jeg går ut ifra at både sosioøkonomisk status, arbeidsmarkedstilknytning, familiestatus, botid, alder og kjønn kan ha en betydning for hvorvidt man søker, utvikler og opprettholder nabokontakt til tross for et mindre utvalg av samhandlingspartnere som ligner på en selv. Videre kan særlig sosioøkonomisk status gi større frihet til å velge det nabolaget med de naboer man ønsker. Jeg vil gå eksplorativt fram for å teste om det foreligger interaksjoner mellom minoritetsandelen og individuelle kjennetegn. I modellene vil jeg kun inkludere samspillsledd som viser signifikante sammenheng.

For å bedømme modelltilpasningen ser jeg på log pseudolikelihood-verdien og Akaikes informasjonskriterium, der sistnevnte straffer inkludering av variabler som ikke bidrar vesentlig til en bedre modellering. Jeg vil også se på forandringer i Intraclass correlation koeffisienten (ICC) for å vurdere om de inkluderte nabolagskjennetegn bidrar til å senke andelen av den uforklarte variansen som er skyldt forskjeller mellom nabolag.

Ekskurs: Antakelsen om målvariabelens linearitet

Formålet med analysen er å belyse sammenhengen mellom befolkningssammensetningen i nabolag og majoritetsbefolkningens sosial deltakelse. Utfallet er gitt på ordinal skala, det vil si at sosial deltakelse er målt i kategorier som bygger på hverandre (daglig, ukentlig, månedlig, sjeldnere enn månedlig og aldri). Siden det ikke er noen entydig numerisk avstand mellom målenhetene, kan denne ordinale målvariabelen strengt tatt ikke brukes i en lineær regresjonsmodell. Det er i mange tilfeller ikke mulig å tolke utfall for ikke-metriske målvariabler på en meningsfull måte ved å anvende lineær regresjon. Dette gjelder ikke i like grad i mitt tilfelle.

Siden samfunnsvitenskapelig forskning svært ofte står ovenfor problemstillinger med ordinale målvariabler, har det blitt utviklet en rekke alternativer (se Agresti & Natarajan 2001). Det finnes egne metoder for ordinal regresjon, men disse er sjelden brukt. Dette både fordi resultatene kan bli svært uoversiktlige men også fordi flere statistiske analyseprogrammer ikke tilbyr ordinal logistisk regresjon for flernivåanalyser. En vanlig måte å løse målenivåproblemer på er å omkode variabler til dikotome variabler. I mitt tilfelle ville dette betydd at jeg måtte ha omkodet utfallet i den avhengige variabelen til hyppigere/sjeldnere enn for eksempel én gang i måneden eller lignende. Målenhetene viser

samtidig en tydelig rekkefølge. Hvis jeg hadde benyttet binær eller multinominal logistisk regresjon, ville jeg mistet verdifull informasjon. Av den grunn vil jeg heller benytte en annen mulighet, som er å bruke verdiene som tilhører kategoriene, og dermed forenkle analysen til lineær regresjon. Å anvende lineær regresjon har videre fordelen at den gir resultater som er intuitivt tolkbare.

7

Deskriptiv statistikk

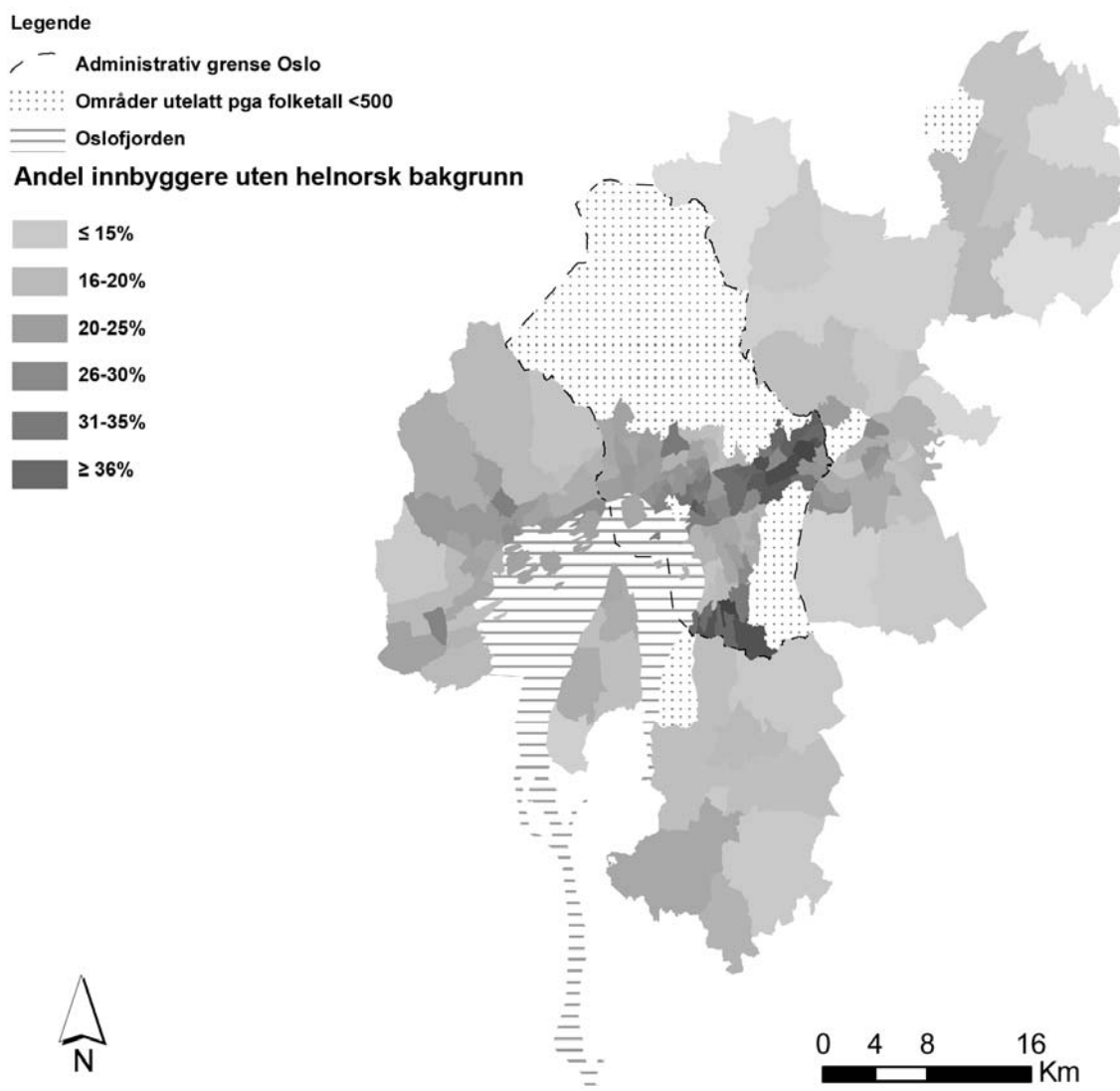
I dette kapittelet vil jeg gi en oversikt over fordelingen på variablene jeg benytter i analysen. I den multivariate analysen vil jeg utenom tilhørigheten til Oslo eller Akershus ikke ta høyde for nabolagets geografiske beliggenhet. I denne deskriptive delen vil jeg likevel vise kart over fordelingen av både minoritetsandelen og inntektsfordelingen i studieområdet inndelt etter delbydeler og delområder. Kartene har jeg produsert på grunnlag av dataene i datasettet fra NODES-prosjektet. Kartfilen er fra Statens kartverk, og Iselin Hywett har tilpasset de geografiske inndelingene for prosjektet.

Jeg vil begynne med å vise kartene over minoritetsandeler og over inntektsfordelingen i studieområdets nabolag. Deretter gir jeg ved tabell 3 en oversikt over fordelingen av individuelle kjennetegn mellom respondenter i ulike boområder. I tabellen gir jeg en oversikt over fordelingen på mål for sosioøkonomisk status, familiestatus, alder, botid og leie/eie av egen bolig. Utvalget er for den tabellen delt inn i personer som bor i nabolag med en minoritetsandel over 36 prosent, og personer som er bosatt i nabolag med en mindre andel minoriteter. Inndelt etter de samme områdetyper sammenligner jeg i denne tabellen samtidig fordelingen i befolkningen. Disse dataene representerer områdedataene som jeg bruker i analysen, og inkluderer både minoritets- og majoritetsbefolkningen over 20 år. De fleste dataene for individene ble målt på surveytidspunktet i 2011, mens de fleste områdedataene viser fordelingen i året 2008.

Den detaljerte arbeidsmarkedstilknytningen som kun kan analyseres for respondentene vil jeg presentere i en egen tabell (tabell 4). Til slutt vil jeg se på fordelingen og sammenhengen mellom målvariablene. Dette både ved frekvens- og korrelasjonstabeller.

7.1 Geografisk fordeling av minoritetsandeler og inntekt i studieområdet

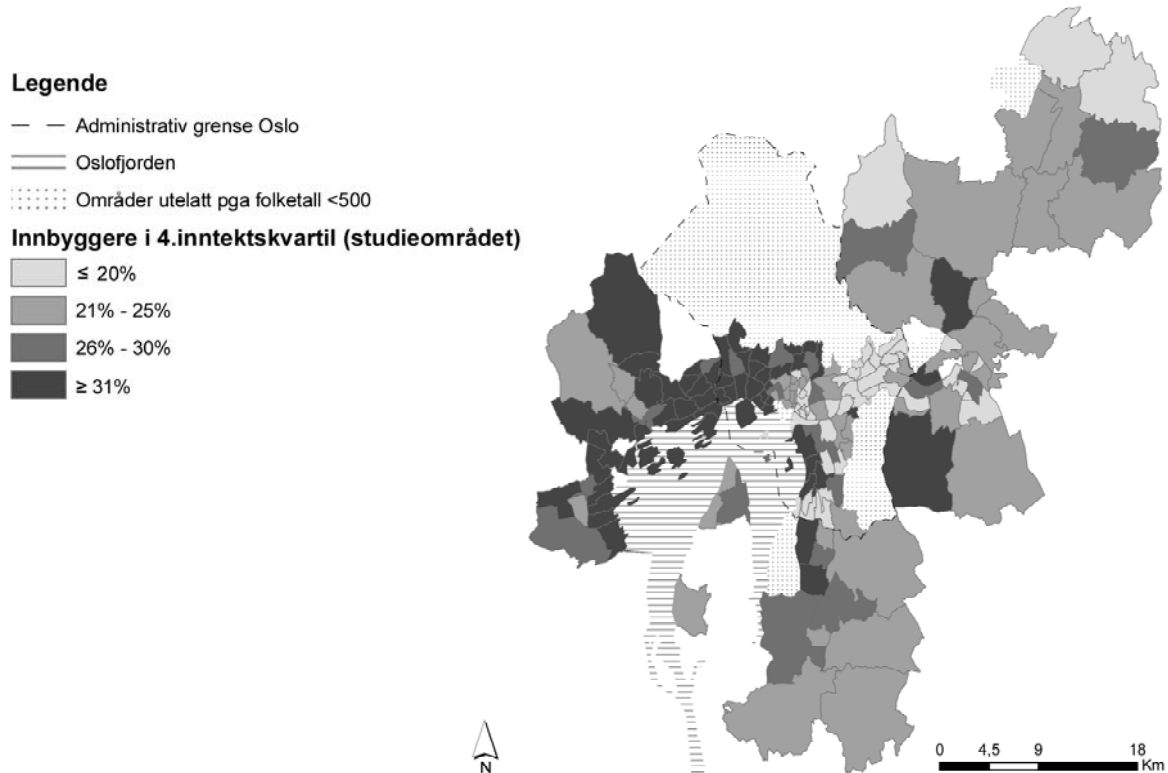
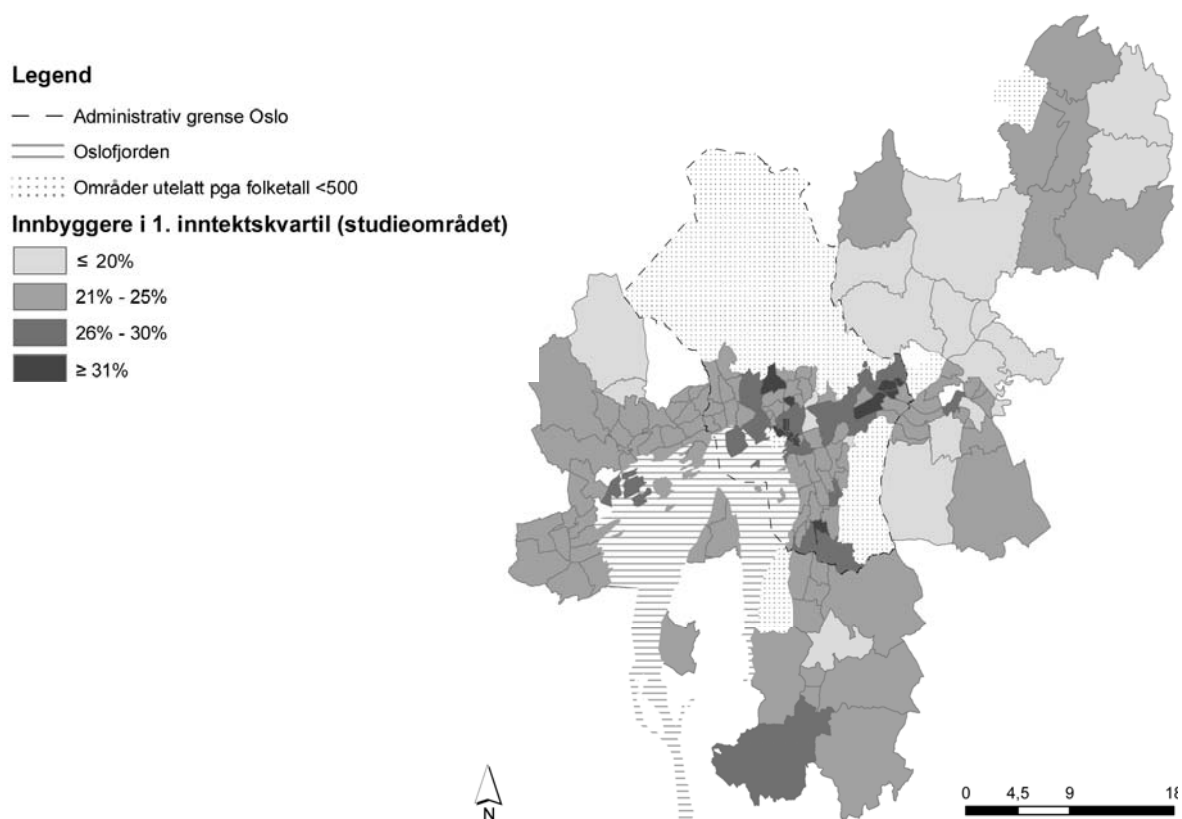
Figur 4: Kart over minoritetsandeler i studieområdets nabolag.

Kilde: Egen framstilling med data fra NODES-prosjektet (2008) og kartfil tilgjengeliggjort av Iselin Hywett (2012).

I det første kartet vises tydelige mønster over fordelingen av minoriteter i Osloområdet. Områder med en høy andel minoriteter ligger klart i Oslo-Øst, nærmere Groruddalen og Søndre Nordstrand. Det er påfallende at også inntekten fordeler seg etter det samme mønsteret som minoritetsandelen. Vi ser at nabolag i vestkanten av studieområdet har langt flere beboere som ligger i øverste inntektskvartil. I nabolag som viser høye minoritetsandeler er det en større andel personer som inngår i de fattigste 25 prosent av Osloområdets voksne befolkning.

Figur 5: Kart over inntektsfordelingen i studieområdet.

Kilde: Egen framstilling med data fra NODES-prosjektet (2008) og kartfil tilgjengeliggjort av Iselin Hywett (2012).

7.2 Fordelingen av uavhengige variabler mellom områder

Tabell 3 viser fordeling over kjennetegn som sosioøkonomisk status, alder, sivil- og familiestatus, samt botid og andel leieboere både for respondentene og for studieområdets voksne befolkning (20 år og eldre). Som sagt skilles det i tabellen mellom beboere av områder med en minoritetsandel over 36 prosent og beboere av nabolag med en mindre andel minoriteter. For å lette lesingen vil jeg betegne nabolag med over 36 prosent minoriteter som 'innvandrerertette'. Av de 178 delområdene som er inkludert i analysen, har 22 områder i 2008 en minoritetsandel på over 36 prosent. I utvalget er disse etter vekting representert med 148 respondenter. De resterende 156 nabolag i Osloområdet er etter vekting representert med 1418 respondenter. Jeg vil hovedsakelig kommentere fordelinger der vi ser interessante forskjeller mellom områdetyper.

Når utvalget sammenlignes med populasjonen, må man huske på at utvalget er basert på innbyggere mellom 28 og 54 år med norsk bakgrunn, mens fordelingen i populasjonen representerer alle innbyggere, med og uten minoritetsbakgrunn, som er 20 år og eldre.

Sosioøkonomiske forhold i nabolag og blant respondenter

I første omgang er også i tabell 3 spesielt de sosioøkonomiske forholdene av interesse. Som allerede sett på kartene finnes det også i Osloområdet, på samme måte som i andre storbyer, utpregede sosioøkonomiske forskjeller mellom byområder.

Også i tabellen ser vi ulikheter i inntekstfordelingen mellom nabolag med høyere og nabolag med lavere minoritetsandeler. Vi ser samtidig at dette også er slik fordi andelen beboere som mottar arbeidsledighetstrygd, er nærmest to ganger så høy. Langt flere beboere i innvandrerertette nabolag har tillegg kun lavere utdanning. Én tredjedel av beboerne har kun utdanning på ungdomsskolenivå, mens kun 7 prosent har gjennomført en lang høyere utdanning.

I denne tabellen ser vi tydelig forskjellene mellom utvalget og den totale populasjonen. Blant utvalget i områder med lavere innvandrerandeler har én tiendedel kun utdanning på ungdomsskolenivå, mens nærmest 60 prosent minst har gjennomført en kort høyere utdanning. Dette står i kontrast både til personer i utvalget som bor i innvandrerertette områder, men også i kontrast til utdanningsnivået i hele befolkningen i Osloområdet.

Tabell 3: Deskriptiv statistikk over utvalgets kjennetegn og fordelingen i studieområdet

	Respondenter (28–54 år)		Populasjon (>20 år; tall for 2008)		
	Bosatt i delbydeler med maks 36 % minoriteter	over 36 % minoriteter	Bosatt i delbydeler med maks 36 % minoriteter	over 36 % minoriteter	Alle
<i>Personlig nettoinntekt i 2009 (Ø NOK) (SD i parentes)</i>	385 969 (250 496)	337 240 (147 020)	305 823 (43 880)	238 938 (12 250)	298 189 (46 644)
Max. nederste kvartil	276 055	273 457	23.0 %	30.0 %	181 318
Median	345 499	327 395	24.6 %	29.7 %	270 723
Min. øverste kvartil	429 547	408 276	27.1 %	14.6 %	363 921
<i>Høyeste utdanning i 2010¹</i>					
Ungdomsskole (%)	10.7	19.0	17.5	31.6	19.2
Fullført VGS (%)	30.3	39.1	38.0	39.1	38.1
Høyere utdanning, kort (%)	37.9	26.5	29.7	20.9	28.7
Høyere utdanning, lang (%)	21.1	15.4	14.5	7.1	13.6
<i>Arbeidsledig 2009 (%)</i>	2.5	4.1	2.6	4.2	2.7
<i>Andel personer med barn 2011</i>					
Minst et barn mellom 0–6 år	23.5	16.0	15.2	17.9	15.5
Yngste barn mellom 7-17 år	30.8	24.0	16.7	16.4	16.6
<i>Sivilstatus i oktober 2011</i>					
Gift (%)	41.9	29.7	44.6	45.7	44.7
Ugift el. tidligere gift (%)	58.1	70.3	55.4	54.3	55.3
<i>Alder i 2011</i>					
20–27 år (%)	-	-	13.8	15.7	14.1
28–39 år (%)	32.1	34.6	26.0	28.4	26.3
40–49 år (%)	44.1	40.0	19.7	19.7	19.7
50–54 år (%)	23.8	25.4	8.2	8.3	8.3
55–66 år (%)	-	-	16.5	15.8	16.4
67 +	-	-	15.8	12.1	15.3
<i>Boligleiere 2011</i>	5.2	6.1	18.6	26.3	19.3
<i>Botid i nabolaget < 5 år i 2011</i>	24.4	27.6	27.6	32.7	28.1
N	1418	148	603 783	90 885	694 668

Minoritetsandelen er målt ved andelen personer som har minst én utenlandsfødt forelder.

¹ 27 % manglende verdier i populasjonen. Gyldig % brukt. I analysen benyttes et dikotomt mål med færre manglende verdier.

Respondentenes personlige nettoinntekt er også betydelig høyere enn den 'vanlige' inntekten i populasjonen. I *begge* typer nabolag tjener over tre fjerdedeler av respondentene mer enn 270 723 NOK, som er medianinntekten i studieområdets populasjon. Dette kan delvis tilbakeføres

til utpreget sosioøkonomisk ulikhet mellom minoritets- og majoritetsbefolkning. Men likeså er det forskjeller i majoritetsbefolkningens sosioøkonomiske forhold mellom de ulike områdene, som vi ser i den relative fordelingen blant utvalget.

Målet på det jeg har kalt for arbeidsmarkedstilknytningen, viser først og fremst at få personer i utvalget ikke er i jobb, slik at de resterende kategorier omfatter få personer (tabell 4). Det var samtidig å forvente at andelen studenter og pensjonister er liten, siden utvalget er begrenset til personer i alderen 28–54 år. Sammenligner vi fordelingen mellom de to områder, ser vi at flere personer i innvandrerettede nabolag er i fulltidsjobb, men at det også finnes flere arbeidsledige og flere pensjonister.

Tabell 4: Arbeidsmarkedstilknytning blant respondentene (2011)

	<i>Bosatt i delbydeler med maks 36 % minoriteter</i>	<i>over 36 % minoriteter</i>	<i>Total</i>
<i>Fulltid</i>	80.9	83.0	81.1
<i>Deltid</i>	9.9	4.7	9.4
<i>Arbeidsledig</i>	2.1	3.4	2.2
<i>Hjemme med barn el. slektninger</i>	1.3	0.7	1.2
<i>Pensjonist</i>	2.6	6.1	2.9
<i>Student</i>	3.5	2.0	3.3
<i>Annet</i>	2.9	3.4	2.9
<i>Prosent</i>	100	100	100
<i>Antall personer</i>	1418	148	1566

Ytterligere kjennetegn

Det er noe overraskende at andelen personer i utvalget som er hjemme med barn eller slektninger som trenger omsorg, kun ligger på ca. én prosent i begge nabolagstyper. Hvis vi går tilbake til tabell 3, ser vi nemlig at andelen personer i utvalget som har unge barn, er relativt stor. Tabell 3 viser likeså at det bor flere respondenter med barn mellom 0 og 6 år samt barn mellom 7 og 18 år i områder med en lav andel minoriteter enn i innvandrerettede områder. I innvandrerettede nabolag er også ugifte personer klart overrepresentert. I studieområdets *befolkning* ser vi ingen store forskjeller mellom innbyggernes sivil- og familiestatus etter områdetypene.

I tabell 3 ser vi videre at det blant respondentene er veldig få som leier boligen de bor i – dette gjelder for begge typer områder (5 og 6 prosent). Denne andelen er betydelig høyere i

studieområdets befolkning. Der ser vi også en noe ulik fordeling på områdene. Personer som leier boligen de bor i, er overrepresentert i områder med høye minoritetsandeler.

Når det gjelder andelen personer som har en botid under 5 år i nabolagene, ser vi ingen store forskjeller mellom nabolag. I innvandrer-tette nabolag i studieområdet er andelen nytilflyttede personer de siste 5 år kun 5 prosentpoeng høyere enn i andre nabolag. Det er heller ikke store forskjeller mellom respondentene.

7.3 Målvariablenes fordeling

Jeg vil nå gi en kort oversikt over målvariablenes fordeling. Utfall er gitt i fem kategorier og vi ser at disse er nær normalfordelt med noen litt høyre- og venstreskjeve fordelinger på de ulike målene. Mens halvparten av utvalget angir å snakke med naboer ukentlig, besøker de fleste naboene sine noe sjeldnere, rundt månedlig. Nesten halvparten av respondentene angir å hjelpe eller få hjelp av naboer sjeldnere enn månedlig. Det samme gjelder deltakelsen i frivillig arbeid som er knyttet til nabolaget. Variasjonen i dette siste målet er minst. Vi ser at gjennomsnittverdien på nærmest alle variablene tilsvarer modus-kategorien slik at gjennomsnittverdier avspeiler et meningsfylt mål.

Tabell 5: Oversikt over målvariablenes fordeling: Hyppighet av sosial aktivitet.

<i>Surveysspørsmål:</i>	(5) daglig	(4) ukentlig	(3) månedlig	(2) sjeldnere	(1) aldri	gjsn.verdi (SD)
<i>Hvor ofte (radprosent)</i>						
<i>... snakker du med naboer?¹</i>	20.0	52.9	15.9	9.9	1.2	3.78 (.91)
<i>... besøker du noen i området?²</i>	1.5	26.5	31.3	25.6	15.1	2.69 (1.0)
<i>... hjelper eller får du hjelp av en nabo?³</i>	1.6	12.4	26.6	45.0	14.4	2.41 (.94)
<i>... har du deltatt i arbeid knyttet til nabolaget?⁴</i>	1.0	5.2	9.3	64.5	20.0	2.03 (.77)
Antall manglende verdier av 1566: ¹ 8; ² 7; ³ 13; ⁴ 11						N = 1566

Hvordan henger variablene sammen?

I følgende tabell 5 vises sammenhengene mellom målvariablene. Vi ser ved koeffisientene at deltakelsen i arbeid knyttet til vedlikehold eller utvikling av nabolaget står i minst sammenheng med annen interaksjon med naboer. Både hvor ofte etniske nordmenn besøker

naboer, utveksler hjelp med naboer og snakker med naboer består signifikante og relativ sterke sammenheng. Den sterkeste sammenheng består for hvor ofte personer snakker med naboer og utveksler hjelp.

Tabell 6: Sammenheng mellom målvariablene. Pearsons correlations (Observasjoner i parentes).

Hvor ofte	... besøker du noen i området?	... hjelper eller får du hjelp av en nabo?	... har du deltatt i arbeid knyttet til nabolaget?
... snakker du med naboer?	.429 (1556)	.575 (1553)	.280 (1555)
... besøker du noen i området?		.473 (1553)	.229 (1554)
... hjelper eller får du hjelp av en nabo?			.317 (1550)
Alle verdier signifikant med $p < 0.000$.			

8

Multivariat analyse

I følgende multivariate analyse vil jeg begynne med å belyse om hvorvidt hyppigheten av samhandling og deltakelse varierer mellom de forskjellige nabolagene i Osloområdet. Der vil jeg se på intraclass correlation koeffisienten, det vil si andelen av den totale variansen som kan tilbakeføres til forskjeller mellom nabolag. Deretter vil jeg se på de rene sammenhengene mellom minoritetsandelen og de fire målvariablene og utføre en sammenlignende analyse av de to første modellene for alle fire målvariabler.

I neste steg vil jeg gradvis inkludere flere nabolagstrekk og individuelle kjennetegn i modellene. Disse analyser vil jeg gjennomføre i separate avsnitt for hver målvariabel, der jeg starter med (1) hvor ofte majoritetsbefolkningen snakker med naboer, etterfulgt av (2) hvor ofte naboer gir eller mottar hjelp i nabolaget, (3) hvor ofte naboer besøker hverandre og (4) hvor ofte beboerne deltar i frivillig arbeid i nabolaget.

Jeg vil belyse hvorvidt koeffisienten for minoritetsandelen forandrer seg når andre nabolagstrekk inkluderes. Jeg er også interessert i å se hvilke nabolagstrekk som i seg selv har en betydning for det sosiale livet i nabolaget. Dette får jeg klarhet i både ved å se på signifikante koeffisienter og ved å sammenligne i hvor stor grad nabolagskjennetegnene reduserer intraclass correlation koeffisienten, det vil si andelen av uforklart variasjon som relateres til forskjellig praksis mellom nabolag. Dette på grunn av diskusjonen om det kan være økonomisk deprivasjon som ligger bak sammenhenger som relateres til minoritetsandeler i nabolag, og fordi det i enkelte tidligere studier ble antydnet at forandringer i nabolag kan være av større betydning enn selve minoritetsandelen.

Etter den gradvise analysen av uavhengige variabler på kontekstnivå vil jeg inkludere kontrollvariabler på individnivå. Skulle det vise seg at individuelle kjennetegn påvirker minoritetsandelens koeffisient, kan vi gå ut ifra at det heller er en skjev bosetting i utvalget enn konteksten som forklarer variasjonen i sosialt liv mellom nabolag. Jeg vil i tillegg undersøke om det forekommer interaksjonseffekter mellom individuelle kjennetegn og den etniske sammensetningen av nabolaget. Her er jeg interessert i om de individuelle kjennetegnene svekker/styrker sammenhengen mellom nabolagets minoritetsandel og hyppigheten av samhandling og deltakelse.

Før jeg går over til drøftingen i neste kapittel, gir jeg et kort resultatsammendrag der jeg sammenligner funn for målvariablene.

8.1 Random intercept modell: nabolagets andel av uforklart varians

Som påpekt er det før man gjennomfører flernivåanalyser viktig å finne ut hvor mye variasjon det i utgangspunkt er mellom kontekstene. Derfor beregner jeg først såkalte tomme modeller eller nullmodeller (random intercept) for alle målvariablene. I denne modell 1 ser vi tre parametere: totalgjennomsnittet som konstantledd, varianskomponenter for både individer og nabolag, det vil si variasjon mellom områder (s^2 mellom) og variasjonen mellom individer i områdene (s^2 innen) (Heck m.fl. 2010). Videre vises intraclass correlation koeffisienten (ICC) som er beregnet ved å dele variansen mellom områder på den totale variansen. Intraclass correlation koeffisienten viser andelen av den totale variansen i sosial deltakelse som 'skyldes' nabolagskonteksten og er av størst interesse i den første modellen.

I analysen av de tomme modellene ser vi at variansen i sosial deltakelse mellom nabolag i alle tilfeller er mindre enn variansen blant beboerne i de enkelte områdene. Dette er et vanlig fenomen. Likevel er andelen av den totale variansen som relateres til nabolagskonteksten, forholdsvis høy. Mellom 15,2 og 22,5 prosent av variasjonen i sosial aktivitet tilskrives ukjente nabolagskjennetegn. Disse tall vil jeg i de følgende analyser bruke som referanse for å bedømme etterfølgende modeller. Når (i seg selv) relevante kontekstkjennetegn inkluderes, vil intraclass correlation koeffisienten reduseres, siden disse kjennetegnene burde forklare noe av variasjonen mellom områder (Braun m.fl. 2010).

Tabell 7: Random-intercept med varianskomponenter og ICC.

	(1)Snakke	(1) Hjelpe	(1) Besøke	(1) Delta frivillig
Konstantledd	3.779 *** (0.040)	2.403 *** (0.040)	2.690 *** (0.049)	2.025 *** (0.033)
s ² mellom nabolag	0.159 *** (0.042)	0.146 *** (0.039)	0.270 *** (0.046)	0.111 *** (0.026)
s ² innen nabolag	0.780 *** (0.050)	0.815 *** (0.044)	0.932 (0.044)	0.500 *** (0.041)
Intraclass correlation koeffisient (ICC)	0.169	0.152	0.225	0.182
Log pseudolikelihood	-2086.2	-2104.5	-2236.6	-1744.4
Akaikes informasjonskriterium (AIC)	4178.5	4215.1	4479.2	3494.9
N	1549	1542	1545	1548

Robuste standardfeil i parentes, (*) $p < 0.10$, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Konstantleddet repeterer i denne modellen rett og slett resultater fra den tidligere beskrivelsen av målvariablene. Vi ser at naboer generelt snakker med hverandre litt sjeldnere enn ukentlig, og at nærmest 17 prosent av hele variasjonen kan relateres til ulik praksis mellom nabolag. Verdien for hvor ofte man hjelper eller får hjelp av naboer, viser mindre varians mellom nabolag. Nabolagets andel av uforklart variasjon er med 15,2 prosent lavest blant alle avhengige variabler. Når det gjelder å besøke naboer, er den totale variansen større. Hvorvidt naboer besøker hverandre, virker i tillegg i sterkere grad å være avhengig av nabolaget man bor i, eller kanskje hvem man har som naboer. Nabolaget står for 22,5 prosent av den totale variasjonen. Totalt viser deltakelsen i arbeid knyttet til vedlikehold eller utvikling av boligområdet minst variasjon av alle avhengige variabler. Både innen nabolag og mellom nabolag ser vi forholdsvis lite avvik i deltakelsen i frivillig arbeid, samtidig som hele 18,2 prosent av denne tilbakeføres til forskjellig praksis mellom nabolag.

8.2 XY-modell: sammenheng mellom minoritetsandel og de 4 målvariablene

I neste steg er kun minoritetsandelen i områdene inkludert i modellen (modell 2). Jeg vil minne om at minoritetsandelen er sentrert rundt gjennomsnittet over alle nabolag (på 24,3 prosent), slik at konstantleddet viser samhandling og deltakelse i nabolag med en gjennomsnittlig andel minoriteter. Følgelig viser også koeffisienten forandring i sosial deltakelse når minoritetsandelen i nabolaget øker med ett prosentpoeng i forhold til gjennomsnittet. Minoritetsandelen varierer mellom 7,7 og 60,3 prosent.

Sammenligning av sammenheng mellom minoritetsandel og ulike typer sosial deltakelse

Ser man på koeffisientene i modellen med minoritetsandel inkludert som eneste uavhengig variabel, viser et seg det at majoritetsbefolkningens involvering i naboskapet varierer signifikant (og nesten signifikant) etter den etniske sammensetningen av naboer i nabolaget. Majoritetsbefolkningen (1) snakker sjeldnere med naboene sine, (2) besøker dem sjeldnere og (3) yter eller får sjeldnere hjelp når de bor i nabolag der minoritetsandelen er høyere enn gjennomsnittet.

Koeffisientene er imidlertid i alle tilfeller beskjedne og trenger ikke å være av substansiell betydning for deltakelsen som varierer på en skala fra 1 (aldri) til 5 (daglig). Går man ut ifra at det finnes en slik lineær sammenheng mellom nabolagets minoritetsandel og hvor ofte nordmenn snakker med naboer ligger, forskjellen mellom nabolag med lavest og høyest andel personer uten helnorsk bakgrunn ved ,38²³. Det samme gjelder hjelpeadferd.

Tabell 8: ren XY-modell, alle avhengige variabler

	(2)Snakke	(2) Hjelpe	(2) Besøke	(2) Delta frivillig
Minoritetsandel	-0.00722** (0.003)	-0.00748** (0.003)	-0.0152*** (0.003)	0.00448(*) (0.002)
Konstantledd	3.793*** (0.040)	2.419*** (0.041)	2.715*** (0.049)	2.016*** (0.034)
s ² mellom nabolag	0.151*** (0.041)	0.138*** (0.038)	0.240*** (0.045)	0.108*** (0.026)
s ² innen nabolag	0.781*** (0.050)	0.816*** (0.044)	0.933 (0.044)	0.500*** (0.041)
Intraclass correlation koeffisient (ICC)	0.162	0.145	0.204	0.177
Log pseudolikelihood	-2084.2	-2102.2	-2230.5	-1743.3
Akaike informasjonskriterium (AIC)	4176.4	4212.42	4469.0	3494.59
N	1549	1542	1545	1548

Robuste standardfeil i parentes, (*) p<0.10, * p<0.05, ** p<0.01, *** p<0.001

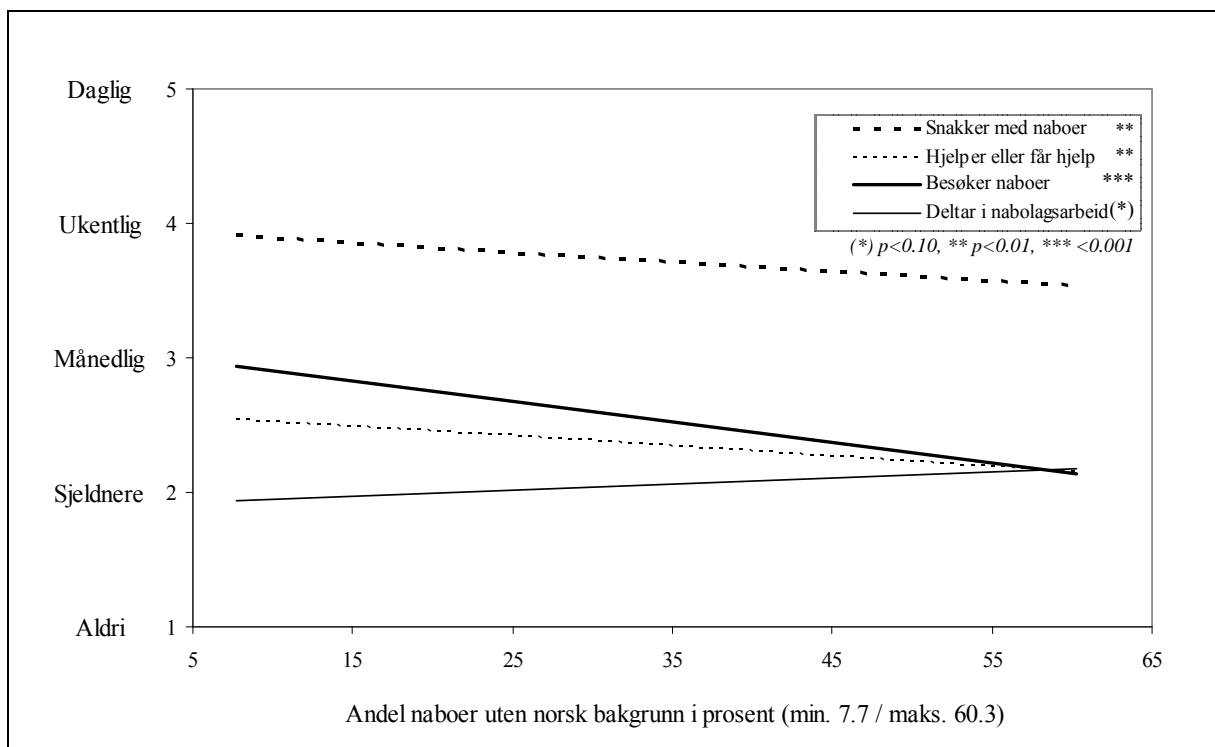
Sammenhengen med besøkshyppigheten er av alle koeffisienter størst og minst beheftet med usikkerhet. Fra nabolag med færrest beboere uten helnorsk bakgrunn til nabolag med høyest minoritetsandel synker besøksfrekvensen med ,83. Dette betyr at en tendens til å besøke naboer månedlig synker til et nabobesøk sjeldnere enn månedlig.

²³ Når det beregnes forskjeller i deltakelse mellom områder med høyest og lavest andel minoriteter, multipliseres koeffisienten med 52,6. Hvis man kun skal finne effekten for nabolag med høyest andel innvandrere, er faktoren + 36. Hvis man skal finne koeffisienten for deltakelsen i nabolag med lavest andel minoriteter, multipliseres koeffisienten med -16,6.

Men minoritetsandelen står ikke i alle tilfeller i signifikant negativ sammenheng med hyppigheten av sosial interaksjon mellom naboer. Det kunne til og med se ut som om etniske nordmenn i flerkulturelle nabolag noe hyppigere engasjerer seg frivillig i nabolaget, som for eksempel på dugnad, i borettslag, velforeninger, andre lokale foreninger med mer. Den svak positive sammenhengen er likevel beheftet med usikkerhet, den er kun nær signifikansgrensen.

Følgende figur visualiserer sammenhengene mellom minoritetsandelene i nabolag og de forskjellige former for samhandling og deltakelse etter modell 1. Vi ser tydelig at hyppigheten etniske nordmenn besøker naboer av alle målvariablene synker mest jo høyere minoritetsandelen i nabolaget deres er. Noe mindre tydelig er nedgangen i hvor ofte majoriteten snakker med naboer og hjelper eller får hjelp av naboer. Videre faller den motsatte trenden i øyne når det gjelder deltakelsen i arbeid knyttet til vedlikehold og utvikling av nabolaget. Det må i tilfelle av deltakelsen i arbeid knyttet til vedlikehold og utvikling av nabolaget likevel huskes at koeffisienten er beheftet med usikkerhet.

Figur 6: Visualisering av de første regresjonsmodeller (modell 1: XY sammenheng).

Hvor mye kan nøkkelvariabelen bidra til å forklare variasjonen i samhandling og deltakelse?

I modell 2 kan vi både se at minoritetsandelen står i signifikant sammenheng med majoritetsbefolkningens sosial deltakelse men også hvorvidt denne reduserer andelen uforklart variasjon som tilbakeføres til områdeforskjeller, det vil si hvorvidt intraclass correlation koeffisienten (ICC) senkes. Selv om det består signifikante sammenheng mellom minoritetsandelen i et nabolag og graden majoritetsbeboere involverer seg i nabolaget kan minoritetsandelen ikke i alle tilfeller bidra mye til å senke uforklart variasjon mellom områdene. Ser vi på andelen uforklart varians som er relatert til nabolagskonteksten (ICC) synker denne noe mellom 0,5 til 2 prosentpoeng for de forskjellige målvariablene i forhold til en modell uten forklaringsvariabler (for snakke 4,2 prosentpoeng, hjelpe 2,9 prosentpoeng, besøke 3,5 prosentpoeng, deltakelse i nabolagsarbeid 2 prosentpoeng). Basert på log pseudolikelihood verdien og Akaikes informasjonskriterium kan man si at modelltilpasningen i alle 4 tilfeller blir litt, men nærmest ubetydelig, bedre.

8.3 Analyse med kontekstkjennetegn og kontroll for individuelle kjennetegn

I de neste steg av analysen vil jeg gradvis inkludere flere uavhengige variabler på kontekstnivå og kontrollvariabler på individnivå. Som nevnt er det særlig interessant hvorvidt sosioøkonomiske forhold eller forandringer i nabolagssammensetningen ligger bak de observerte sammenhengene mellom minoritetsandelen og sosialt liv i nabolag. I første steg vil derfor sosioøkonomiske kjennetegn på nabolagsnivå og forandringer i beboersammensetningen inkluderes, etterfulgt av andre relevante kontekstkjennetegn. Alle variabler på nivå 2 er sentrert for regresjonsanalysen slik at konstantleddet viser til hyppigheten av sosial deltakelse i et 'gjennomsnitts-nabolag' i Osloområdet. Individuelle egenskaper inkluderes til slutt og følges av tester for interaksjon mellom individuelle kjennetegn og den etniske sammensetningen av nabolaget.

Som sagt vil jeg gjennomføre disse analyser separat for hver målvariabel, der jeg starter med (1) hvor ofte majoritetsbefolkningen snakker med naboer, etterfulgt av (2) hvor ofte man gir eller mottar hjelp av naboer, (3) besøksfrekvensen, og (4) hvor ofte man deltar i frivillig arbeid knyttet til nabolaget. Før jeg sammenligner funn fra de forskjellige former for sosial deltakelse vil jeg også belyse hvorvidt en annen operasjonalisering av nøkkelvariabelen gir andre resultater.

8.4 Snakke med naboer

Kontekstkjennetegn

Så snart områdets sosioøkonomiske forhold blir inkludert i analysen av hvor ofte majoritetsbefolkningen snakker med naboer ser vi at minoritetsandelens koeffisient svekkes (modell 3). Sammenhengen mellom minoritetsandelen i nabolaget og majoritetsbefolkningen tendens for å prate med naboen svekkes dog ikke kun, den blir langt fra signifikant når nabolag sammenlignes i henhold til den gjennomsnittlige husholdningsinntekten i områdene (etter skatt) og andel personer med lavere utdanning (t.o.m. grad fra videregående skole).

I modell 4 blir forandringer i nabolaget i forhold til prosentuell stigning av andelen ikke-nordiske minoriteter fra 2000 til 2008 og andelen personer som har tilflyttet nabolaget de siste fem år inkludert. Den uansett allerede ikke signifikante sammenhengen mellom minoritetsandel og sosial kontakt blir, noe uforventet, ikke forandret betydelig ved inkludering av disse kontekstkjennetegn.

Mere innflytelse på denne sammenhengen (en liten økning av koeffisienten) har inkludering av andelen eldre (55+) og yngre (20–27) personer og andelen foreldre med barn under seks år, selv om variablene i seg selv ikke er signifikant. Også kontrollen for områdets kommunetilhørighet er inkludert i denne modell 5.

Kontroll for individkjennetegn og samspill

Koeffisienten for minoritetsandelen forandres ikke stort når individuell sosioøkonomisk status, arbeidsmarkedstilknytning og boligleie, samt botid blir kontrollert for (modell 6). Av individuelle kjennetegn er det framfor alt familiestatus, alder og kjønn som påvirker sammenhengen mellom minoritetsandelen og hvor ofte majoriteten snakker med naboen (modell 7). Koeffisienten av nøkkelvariabelen koeffisienten senkes og usikkerheten øker betydelig (jf. p-verdien, ikke vist i tabellen).

Av alle samspillsanalyser mellom minoritetsandel og individkjennetegn består det kun en signifikant interaksjon mellom foreldre med barn under 6 år og minoritetsandelen i nabolaget.

Tabell 9: 'Å snakke med naboer': lineær flernivåanalyse med nabolag- og individkjennetegn (N = 1549)

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
NABOLAGSKJENNETEGN								
Minoritetsandel (= personer uten helnorsk bakgrunn)		-0.00722** (0.003)	-0.00114 (0.003)	-0.00158 (0.003)	-0.00557 (0.005)	-0.00621 (0.005)	-0.00187 (0.005)	0.0000629 (0.005)
Sosioøkonomiske forhold								
Husholdningsinntekt Ø (per 10.000 NOK)			0.0116* (0.005)	-0.00842 (0.007)	-0.0113 (0.007)	-0.0174* (0.007)	-0.0148* (0.007)	-0.0146* (0.007)
Andel med lavere utdanning (t.o.m vgs.)			0.00217 (0.004)	-0.00925(*) (0.005)	-0.0103(*) (0.006)	-0.00934(*) (0.006)	-0.00741 (0.005)	-0.00720 (0.005)
Forandringer i nabolag								
Prosent økning ikke-nordiske innvandrere (per 10 %)				-0.00167 (0.011)	-0.00217 (0.012)	-0.00314 (0.012)	-0.00963 (0.011)	-0.0100 (0.011)
Andel med botid under 5 år				-0.0238*** (0.006)	-0.0235** (0.007)	-0.0246** (0.007)	-0.0163* (0.007)	-0.0160* (0.007)
Demografiske kjennetegn								
Andel småbarnsforeldre (barn <6 år)					0.0239 (0.018)	0.0257 (0.018)	0.0109 (0.018)	0.00961 (0.018)
Andel personer 20–27 år					0.0128 (0.024)	0.00988 (0.024)	-0.00199 (0.024)	-0.00246 (0.024)
Andel personer over 54 år					0.00249 (0.011)	-0.000267 (0.011)	-0.00116 (0.010)	-0.00110 (0.010)
Kommunetilhørighet								
Oslo (ref. Akershus)					0.00489 (0.115)	0.00814 (0.113)	-0.00843 (0.109)	-0.00587 (0.110)
INDIVIDKJENNETEGN								
Sosioøkonomiske kjennetegn								
Husholdningsinntekt Ø (per 10.000 NOK)						0.00337*** (0.001)	0.00133 (0.001)	0.00140 (0.001)
Høyest fullført utdanning (ref. vgs.)								
Ungdomsskole						-0.160 (0.122)	-0.0938 (0.119)	-0.0848 (0.119)
Kort universitetsutdanning						-0.0727 (0.088)	-0.0808 (0.087)	-0.0776 (0.088)
Lang universitetsutdanning						0.118 (0.116)	-0.0173 (0.104)	-0.0159 (0.103)
Arbeidsmarkedstilknypning (ref. fulltidsjobb)								
Jobber deltid						0.112 (0.133)	0.0144 (0.120)	0.0210 (0.120)
Student						-0.0388 (0.212)	-0.0453 (0.189)	-0.0338 (0.189)
Arbeidsledig						-0.601(*) (0.354)	-0.507 (0.387)	-0.512 (0.390)
Pensjonist						0.137 (0.175)	0.177 (0.165)	0.175 (0.166)
Hjemme						0.360 (0.234)	0.145 (0.209)	0.168 (0.202)
Botid i nabolaget < 5 år						0.0204 (0.077)	0.0490 (0.074)	0.0431 (0.074)
Leier egen bolig (ref. eier egen boligen)						0.334** (0.118)	0.304* (0.121)	0.304* (0.122)
Familiestatus								
Har minst et småbarn (0-6) (ref. ingen barn under 18 år)							0.775*** (0.078)	0.823*** (0.083)
Har minst et barn fra 7-17							0.407*** (0.077)	0.414*** (0.077)
Sivilstatus gift (ref. ikke gift)							0.117(*) (0.062)	0.112(*) (0.063)
Mann (ref. kvinne)							-0.0247 (0.069)	-0.0261 (0.069)
Alder							0.0116(*) (0.006)	0.0116(*) (0.006)
Samspillsledd								
Minoritetsandel^Småbarnsforelder								-0.00956* (0.004)
Konstantledd	3.779 *** (0.040)	3.793*** (0.040)	3.793*** (0.040)	3.726*** (0.045)	3.739*** (0.067)	3.730*** (0.110)	2.932*** (0.285)	2.912*** (0.290)
s ² mellom nabolag	0.159 *** (0.042)	0.151*** (0.041)	0.138*** (0.039)	0.120*** (0.038)	0.117*** (0.038)	0.126*** (0.038)	0.125*** (0.038)	0.126*** (0.038)
s ² innen nabolag	0.780 *** (0.050)	0.781*** (0.050)	0.782*** (0.051)	0.782*** (0.051)	0.783*** (0.051)	0.745*** (0.045)	0.668*** (0.043)	0.665*** (0.043)
Intraclass correlation koeffisient (ICC)	0.169	0.162	0.150	0.133	0.130	0.144	0.158	0.160
Log pseudolikelihood	-2086.2	-2084.2	-2081.2	-2075.0	-2073.8	-2040.9	-1961.1	-1958.6
Akaikes informasjonskriterium (AIC)	4178.5	4176.4	4174.4	4166.0	4171.6	4129.8	3980.2	3977.3

Robuste standardfeil i parentes, (*) $p < 0.10$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$, **** $p < 0.001$

Dette samspillsleddet er negativ slik at den positive sammenhengen mellom hvor ofte etnisk norske småbarnsforeldre snakker med naboer blir svakere jo høyere andelen naboer uten helnorsk bakgrunn blir²⁴. Når det er åpnet for etter familiestatus varierende styrker av sammenheng mellom minoritetsandel i nabolaget og hvor ofte individer snakker med naboer er koeffisienten for nøkkelvariabelen så å si lik null. Dette betyr at den tidligere svake og usikre negative sammenhengen mellom minoritetsandel i nabolaget og hvor ofte individer snakker med naboer kun ville vært gyldig for småbarnsforeldre.

Sammendrag

Det virker som om gjennomsnittlig husholdningsinntekt i områdene ligger bak en i utgangspunkt svak sammenheng mellom andel naboer uten helnorsk bakgrunn og majoritetsbefolkningens tilbøyelighet for å snakke med naboer. Av nabolagskjennetegnene virker kun velstand i området og stabilitet i bosetting å ha en (egen uavhengig) betydning for hvor ofte majoriteten snakker med naboer, om en svak og usikker. Overraskende nok består det ingen sammenheng med økningen i andelen ikke-nordiske innvandrere mellom 2000 og 2008. Nabolagets andel av uforklart variasjon har fra en tom modell til modellen med alle kontekstkjennetegn sunket med nesten 4 prosentpoeng fra 16,9 til 13,0.

Vi ser videre gjennom alle modeller at variansen i adferd blant individer innenfor de ulike nabolag er stor. Derfor er det ikke overraskende at kontrollen for individuelle kjennetegn øker modellens tilpasning. Samtidig øker igjen uforklart varians mellom områder, noe som tyder på at en selektiv bosetting av respondenter med ulike kjennetegn, det vil si komposisjonen i nabolag, delvis ligger bak forskjellig praksis mellom nabolag. Dette gjelder selvfølgelig kun i forhold til de kjennetegn som kontrolleres for.

Åpnes det for etter familiestatus varierende styrker av sammenheng mellom minoritetsandel i nabolaget og hvor ofte individer snakker med naboer blir det tydelig at det sannsynligvis kun er de i utgangspunkt veldig sosiale småbarnsforeldre som snakker noe sjeldnere med naboer i nabolag med høye minoritetsandeler enn når de bor i mer homogene nabolag.

---

²⁴ Per prosentpunkt synker hyppigheten småbarnsforeldre snakker med naboer med -0,0095 (-0.00956 + 0.0000629). Den positive effekten av å ha barn under 6 år står dog veldig sterk slik at småbarnsforeldre også i de mest innvandrer-tette nabolag snakker hyppigere med naboer (0,481) enn personer uten barn under 18 år.

8.5 Hjelpe naboer

I beskrivelsen av målvariablene så vi at det blant alle former for sosial deltakelse er høyest korrelasjon mellom hvor ofte majoritetsbefolkningen snakker med naboer og hvor ofte de mottar hjelp eller gir hjelp til naboer ($r = .575$). Også i regresjonsanalysen er det noen likhetstrekk mellom disse samhandlingsformer. Også her ser vi at koeffisienten for sammenheng mellom nabohjelp og minoritetsandel synker noe og mister signifikans så snart områdets sosioøkonomiske forhold blir inkludert (modell 3). Når nabolagets sosioøkonomiske forhold allerede er inkludert forandrer minoritetsandelens koeffisient seg ikke betydelig. Koeffisienten øker litt når forandringer i nabolagssammensetningen blir kontrollert og kommer signifikansgrensen noe nærmere (modell 4), dette likevel kun midlertidig til andre kontekstkjennetegn inkluderes i analysemodellen (modell 5).

Kontroll for individkjennetegn og samspill

I neste modell (6) ser vi lite forandringer i minoritetsandelens koeffisient. Først kontrollen for individuell familiestatus, alder og kjønn (modell 7) gjør at minoritetsandelens koeffisient nærmest halveres og p-verdien dobles til .503 (p-verdi ikke vist i tabellen).

I modell 7 vises den eneste signifikante samspillseffekten mellom minoritetsandel og individkjennetegn på hvor ofte individer hjelper eller får hjelp av naboer. Det består et positiv samspill mellom minoritetsandelen i nabolaget og status som pensjonist (sammenlignet med fulltidsarbeidende). For personer i fulltid- eller deltidsjobb, studenter, arbeidsledige og personer som er hjemme med barn eller annen familie stiger den svake og ikke signifikante negative sammenhengen mellom minoritetsandel og hjelpeadferd litt ved inkludering av samspillsleddet, men er fortsatt ikke signifikant.

Nær signifikant ($p = .068$) er et samspill mellom kjønn og minoritetsandelens betydning for hjelpeadferd i nabolaget (ikke vist i tabellen). Bytter man ut det forrige samspillsleddet med et samspillsledd for kjønn og minoritetsandelen går minoritetsandelens koeffisient for kvinner mot null (.000627, $p = .913$). For menn står det igjen en negativ interaksjon mellom hjelpeadferd og minoritetsandel (-.00795).

Tabell 10: 'Å hjelpe/ få hjelp av naboer': lineær flernivåanalyse, nabolag- og individkjenntegn (N = 1544).

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
NABOLAGSKJENNETEGN								
Minoritetsandel (= personer uten helnorsk bakgrunn)	-0.00748** (0.003)	-0.00500 (0.003)	-0.00627(*) (0.004)	-0.00621 (0.005)	-0.00670 (0.005)	-0.00379 (0.005)	-0.00508 (0.005)	
Sosioøkonomiske forhold								
Husholdningsinntekt Ø (per 10.000 NOK)		0.00620 (0.004)	-0.00579 (0.007)	-0.00484 (0.007)	-0.00779 (0.007)	-0.00728 (0.007)	-0.00721 (0.007)	
Andel med lavere utdanning (t.o.m vgs.)		0.00486 (0.003)	0.00105 (0.006)	-0.000885 (0.006)	0.000866 (0.006)	0.000710 (0.006)	0.000749 (0.006)	
Forandringer i nabolag								
Prosent økning ikke-nordiske innvandrere (per 10 %)			-0.0158 (0.017)	-0.0113 (0.017)	-0.0121 (0.016)	-0.0153 (0.014)	-0.0148 (0.014)	
Andel med botid under 5 år			-0.0151* (0.006)	-0.0229** (0.008)	-0.0229** (0.008)	-0.0178* (0.008)	-0.0187* (0.008)	
Demografiske kjennetegn								
Andel småbarnsførelde (<6 år)				-0.00329 (0.017)	-0.00201 (0.017)	-0.0118 (0.017)	-0.0147 (0.018)	
Andel personer 20–27 år				-0.00976 (0.020)	-0.0133 (0.020)	-0.0197 (0.021)	-0.0205 (0.021)	
Andel personer over 54 år				-0.0164 (0.011)	-0.0187 (0.012)	-0.0178 (0.012)	-0.0193 (0.012)	
Kommunetilhørighet								
Oslo (ref. Akershus)				0.0148 (0.134)	0.0116 (0.131)	-0.00260 (0.131)	0.00216 (0.131)	
INDIVIDKJENNETEGN								
Sosioøkonomiske kjennetegn								
Husholdningsinntekt Ø (per 10.000 NOK)					0.00196* (0.001)	0.000374 (0.001)	0.000370 (0.001)	
Høyest fullført utdanning (ref. vgs.)								
Ungdomsskole					-0.0944 (0.139)	-0.0537 (0.137)	-0.0530 (0.135)	
Kort universitetsutdanning					-0.000733 (0.094)	-0.0218 (0.095)	-0.0302 (0.095)	
Lang universitetsutdanning					0.186(*) (0.109)	0.0673 (0.103)	0.0613 (0.104)	
Arbeidsmarkedstilknytning (ref. fulltidsjobb)								
Jobber deltid					0.0603 (0.146)	-0.00476 (0.139)	0.00264 (0.139)	
Student					0.128 (0.197)	0.112 (0.182)	0.105 (0.181)	
Arbeidsledig					-0.605 (0.391)	-0.533 (0.396)	-0.543 (0.394)	
Pensjonist					0.365(*) (0.220)	0.462* (0.212)	0.0759 (0.216)	
Hjemme					0.224 (0.397)	0.0515 (0.386)	0.0479 (0.387)	
Botid i nabolaget < 5 år					-0.0924 (0.072)	-0.0873 (0.075)	-0.0893 (0.075)	
Leier egen bolig (ref. eier egen boligen)					0.170 (0.158)	0.154 (0.153)	0.166 (0.151)	
Familiestatus								
Har minst et småbarn (0-6) (ref. ingen barn under 18 år)						0.473*** (0.101)	0.467*** (0.101)	
Har minst et barn fra 7-17						0.321*** (0.078)	0.319*** (0.077)	
Sivilstatus gift (ref. ikke gift)						0.191** (0.067)	0.185** (0.068)	
Mann (ref. kvinne)						0.0521 (0.068)	0.0548 (0.068)	
Alder						-0.00159 (0.005)	-0.00161 (0.005)	
Samspillsledd								
Minoritetsandel^Pensjonist								0.0305** (0.012)
Konstantledd	2.403*** (0.040)	2.419*** (0.041)	2.426*** (0.042)	2.394*** (0.044)	2.390*** (0.077)	2.373*** (0.115)	2.168*** (0.261)	2.178*** (0.261)
s ² mellom nabolag	0.146*** (0.039)	0.138*** (0.038)	0.129*** (0.041)	0.119*** (0.038)	0.114*** (0.035)	0.118*** (0.034)	0.128*** (0.037)	0.127*** (0.037)
s ² innen nabolag	0.815*** (0.044)	0.816*** (0.044)	0.817*** (0.044)	0.817*** (0.044)	0.817*** (0.044)	0.790*** (0.042)	0.745*** (0.040)	0.739*** (0.039)
Intraclass correlation koeffisient (ICC)	0.152	0.145	0.136	0.127	0.123	0.130	0.146	0.147
Log pseudolikelihood	-2104.5	-2102.2	-2100.6	-2097.1	-2095.4	-2071.9	-2032.6	-2027.2
Akaikes informasjonskriterium (AIC)	4215.06	4212.42	4213.19	4210.23	4214.83	4191.75	4123.22	4114.30

Robuste standardfeil i parentes, (*) $p < 0.10$, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Sammendrag

En i utgangspunkt svak negativ sammenheng mellom minoritetsandelen i nabolag og hjelpeadferd ble i denne analysen svekket av å inkludere mål på sosioøkonomiske forhold i områdene. Dette selv om målene i seg selv ikke er sterke prediktorer for hvor ofte et individ utveksler hjelp med naboen.

Sterkest forandrer seg den allerede ikke signifikante sammenhengen mellom minoritetsandelen og hjelpeadferd når individuell familiestatus, alder og kjønn blir inkludert. Samtidig blir uforklart varians mellom områdene igjen større. Stigning av uforklart varians mellom områder og en svekkelse av kontekstkjennetegnens betydning tyder på at det kan være komposisjonen av respondentene i nabolag som ligger bak en del tilsynelatende 'nabolagseffekter'.

Til slutt gjenstår en svak negativ og ikke signifikant koeffisient for sammenhengen mellom hjelp mellom naboer og nabolagets minoritetsandel.

8.6 Besøke naboer

Kontekstkjennetegn

Sammenhengen mellom besøkshyppighet og minoritetsandelen i nabolaget var i første analyse uten kontroll for andre kontekstkjennetegn av alle sammenhenger mellom minoritetsandel og sosial deltakelse sterkest og minst beheftet med usikkerhet (-0.0152 , $p < .000$). I etterfølgende modeller ser vi at denne negative sammenhengen (i varierende styrker) består videre både når andre nabolagskjennetegn og individuelle kjennetegn inkluderes.

Når kun sosioøkonomiske forhold i nabolag blir kontrollert synker koeffisienten for minoritetsandel noe, men øker igjen litt og litt etter inkludering av mål på forandringer i nabolag, samt andelen eldre (55+) og yngre (20–27) naboer, andelen familier med barn under seks år og kommunetilhørigheten. Når alle disse nabolagskjennetegn er holdt konstant er sammenhengen mellom nabobesøk og minoritetsandel litt sterkere, men mer usikker, enn i første analyse.

Tabell 11: 'Å besøke naboer': lineær flernivåanalyse med nabolag- og individkjennetegn (N = 1545).

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
NABOLAGSKJENNETEGN							
Minoritetsandel (= personer uten helnorsk bakgrunn)	-0.0152*** (0.003)	-0.0107** (0.004)	-0.0114** (0.004)	-0.0168* (0.007)	-0.0162* (0.007)	-0.0136* (0.007)	
Sosioøkonomiske forhold							
Husholdningsinntekt Ø (per 10.000 NOK)		0.00838 (0.005)	0.000386 (0.009)	0.00295 (0.009)	0.00190 (0.010)	0.00330 (0.010)	
Andel med lavere utdanning (t.o.m vgs.)		0.00138 (0.004)	-0.00139 (0.007)	0.00175 (0.007)	0.00378 (0.007)	0.00468 (0.007)	
Forandringer i nabolag							
Prosent økning ikke-nordiske innvandrere (per 10 %)			-0.00939 (0.015)	-0.00834 (0.015)	-0.00878 (0.015)	-0.0160 (0.016)	
Andel med botid under 5 år			-0.0100 (0.009)	-0.0174(*) (0.011)	-0.0177(*) (0.011)	-0.0139 (0.010)	
Demografiske kjennetegn							
Andel småbarnsførelde (<6 år)				-0.00296 (0.023)	-0.00658 (0.022)	-0.0128 (0.022)	
Andel personer 20–27 år				0.0304 (0.028)	0.0255 (0.027)	0.0159 (0.027)	
Andel personer over 54 år				0.000258 (0.013)	-0.00319 (0.013)	-0.00239 (0.013)	
Kommunetilhørighet							
Oslo (ref. Akershus)				0.186 (0.154)	0.174 (0.155)	0.184 (0.150)	
INDIVIDKJENNETEGN							
Sosioøkonomiske kjennetegn							
Husholdningsinntekt Ø (per 10.000 NOK)					0.00268* (0.001)	0.00204(*) (0.001)	
Høyest fullført utdanning (ref. vgs.)							
Ungdomsskole					0.0245 (0.146)	0.119 (0.146)	
Kort universitetsutdanning					0.0172 (0.099)	-0.0187 (0.097)	
Lang universitetsutdanning					0.117 (0.128)	0.00795 (0.120)	
Arbeidsmarkedstilknypning (ref. fulltidsjobb)							
Jobber deltid					-0.0749 (0.140)	-0.168 (0.143)	
Student					0.297 (0.227)	0.260 (0.230)	
Arbeidsledig					-0.195 (0.383)	-0.117 (0.360)	
Pensjonist					0.228 (0.247)	0.348 (0.245)	
Hjemme					-0.176 (0.342)	-0.423 (0.325)	
Botid i nabolaget < 5 år					-0.0572 (0.095)	-0.0760 (0.100)	
Leier egen bolig (ref. eier egen boligen)					-0.175 (0.161)	-0.187 (0.152)	
Familiestatus							
Har minst et småbarn (0-6) (ref. ingen barn under 18 år)						0.358*** (0.108)	
Har minst et barn fra 7-17						0.346*** (0.091)	
Sivilstatus gift (ref. ikke gift)						0.0758 (0.084)	
Mann (ref. kvinne)						-0.163* (0.072)	
Alder						-0.0142* (0.006)	
Konstantledd	2.690*** (0.049)	2.715*** (0.049)	2.715*** (0.049)	2.692*** (0.053)	2.601*** (0.093)	2.599*** (0.128)	3.098*** (0.309)
s ² mellom nabolag	0.270*** (0.046)	0.240*** (0.045)	0.233*** (0.045)	0.229*** (0.045)	0.219*** (0.046)	0.217*** (0.046)	0.214*** (0.045)
s ² innen nabolag	0.932 (0.044)	0.933 (0.044)	0.933 (0.044)	0.933 (0.044)	0.934 (0.045)	0.915(*) (0.045)	0.871** (0.044)
Intraclass correlation koeffisient (ICC)	0.225	0.204	0.200	0.197	0.190	0.192	0.197
Log pseudolikelihood	-2236.6	-2230.5	-2229.4	-2228.4	-2226.8	-2211.7	-2175.4
Akaikes informasjonskriterium (AIC)	4479.2	4469.0	4470.8	4472.9	4477.6	4471.5	4408.8

Robuste standardfeil i parentes, (*) $p < 0.10$, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Kontroll for individkjennetegn og samspill

Igjen ser vi at først analysemodellen (7) med kontroll for familiestatus, alder og kjønn påvirker og senker styrken av sammenhengen mellom minoritetsandel og besøk mellom naboer. Fortsatt er forskjellen i besøksfrekvens mellom nabolag med lavest (7,7 prosent) og høyest (60,7 prosent) andel personer uten helnorsk bakgrunn likevel signifikant og ligger ved ,721. Ser man bort i fra den store variansen mellom nabolag og mellom individer betyr dette at en 28 år gammel fulltidsarbeidende gift kvinne med gjennomsnittlig inntekt, utdanning fra videregående skole, uten barn under 18 år, som eier boligen sin og har bodd der minst fem år i et (ellers) gjennomsnittsnabolag i Oslo hypotetisk besøker naboer (1) litt hyppigere enn månedlig i nabolag med færrest minoriteter og (2) månedlig til sjeldnere enn månedlig i et nabolag med størst andel minoriteter.

Det er i streng forstand ingen signifikante samspillseffekter mellom nøkkelvariabelen og individkjennetegn på hvor ofte et individ besøker sine naboer. Nærmest signifikansgrensen ($p = .087$) kommer igjen et samspill mellom det å være pensjonist i nabolag med høyere/lavere minoritetsandeler (ikke vist i tabellen). Koeffisienten er positiv (.0264) slik at den negative sammenhengen mellom besøkshyppighet og minoritetsandel i nabolag (lik hjelp) kan sies ikke å gjelde pensjonister, hvis man ser bort ifra usikkerheten ved koeffisienten²⁵. Koeffisienten for nøkkelvariabelen ville ved inkludering av samspillsleddet blitt noe høyere, det vil si økt med 0.0011 til -0.0147.

Sammendrag

Av alle nabolagskjennetegn som er inkludert i analysen virker den beste prediktoren for hvor ofte etniske nordmenn er på besøk hos naboer å være hvor stor andel av disse det er som har en annen etnisitet. Ingen andre kontekstkjennetegn viser signifikante sammenheng. Videre senker ingen andre nabolagskjennetegn uforklart variasjon relatert til nabolag i den grad minoritetsandelen gjør (med 2,1 prosentpoeng), det samme gjelder forbedringen av modelltilpasningen.

Også for besøkshyppigheten svekker kontrollen for individuell familiestatus minoritetsandelens koeffisient betydelig, noe vi allerede har observert for de andre samhandlingsformer. Ut i fra siste modell kan man likevel fortsatt forvente at besøk mellom

---

²⁵ Koeffisienten for andel naboer uten helnorsk bakgrunn ligger i den (ikke viste) modellen ved -.0147 ($p = .030$). Grunnlaget for å si at den negative sammenhengen mellom nabobesøk og nabolagets minoritetsandel ikke består er følgende ligning: $-0.0147 + 0.0264 = 0.0117$. Basert på dette kunne man til og med snakke om en positiv sammenheng mellom det å være pensjonist i flerkulturelle nabolag og hyppigheten for nabobesøk.

naboer i gjennomsnitt er sjeldnere i nabolag med høye minoritetsandeler enn i mer homogene nabolag.

8.7 Deltakelse i utvikling og vedlikehold av boligområdet

I utgangspunkt ser vi en svak, litt usikker, positiv sammenheng mellom minoritetsandelen og deltakelsen i frivillig arbeid knyttet til nabolaget. Når kun sosioøkonomiske forhold og forandringer i nabosammensetningen tilføyes analysen blir koeffisienten for minoritetsandelen sterkere positiv (modell 4).

Sammenhengen mellom minoritetsandelen og deltakelsen i frivillig arbeid knyttet til nabolaget er likevel spurios. I modell 5 er sammenhengen ikke signifikant lenger og snur fortegn. I en trinnvis inkludering av hvert eneste områdekjennetegn vises at fortegnskiftet ikke er grunnet i alderssammensetningen eller andelen småbarnsfamilier i nabolaget (se vedlegg for en trinnvis tabell). Først når nabolagets fylkestilhørighet tilføyes modellen blir minoritetsandelens koeffisient negativ. Det er visstnok vanligere i Oslo enn i Akershus å delta i arbeid knyttet til vedlikehold eller utvikling av boligområdet. Denne sammenhengen består gjennom alle følgende modeller og virker å ha ligget bak en i utgangspunkt positiv sammenheng mellom minoritetsandel og deltakelse som nå blir negativ og langt fra signifikant²⁶. I nabolag i Oslo kommune engasjerer nordmenn seg hyppigere i frivillig arbeid knyttet til nabolaget samtidig som det bor en større andel minoriteter i nabolag i Oslo enn i mange områder i Akershus.

Kontroll for individkjennetegn og samspill

Igjen ser vi lite forandringer i minoritetsandelens koeffisient i modellen (6) der individets sosioøkonomiske status, arbeidsmarkedstilknytning, botid (< 5 år) og boligleie kontrolleres. I likhet med forrige analyser svekker kontrollen for familiestatus, kjønn og alder den allerede svake sammenhengen mellom minoritetsandel i nabolag og deltakelsen i frivillig arbeid knyttet til nabolaget.

---

²⁶ Også for modelltilpasningen og bidraget til å senke områdets andel av uforklart varians er kommunetilhørighet den sterkeste prediktoren (se tabell i vedlegget).

Tabell 12: 'Frivillig arbeid i nabolaget': lineær flernivåanalyse, nabolag- og individkjennetegn (N = 1548).

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
NABOLAGSKJENNETEGN								
Minoritetsandel (= personer uten helnorsk bakgrunn)		0.00448 ^(*) (0.002)	0.00611 [*] (0.003)	0.00664 [*] (0.003)	-0.000783 (0.005)	-0.00114 (0.005)	-0.000480 (0.005)	0.00110 (0.004)
Sosioøkonomiske forhold								
Husholdningsinntekt Ø (per 10.000 NOK)			0.00280 (0.004)	-0.00258 (0.006)	0.000708 (0.007)	-0.00190 (0.006)	-0.00193 (0.006)	-0.00125 (0.006)
Andel med lavere utdanning (t.o.m vgs.)			-0.000256 (0.003)	-0.00533 (0.004)	-0.00170 (0.005)	-0.000934 (0.005)	-0.00102 (0.005)	-0.000705 (0.005)
Forandringer i nabolag								
Prosent økning ikke-nordiske innvandrere (per 10 %)			0.00943 (0.013)	0.0107 (0.014)	0.0123 (0.013)	0.0117 (0.013)	0.0127 (0.013)	0.0127 (0.013)
Andel med botid under 5 år			-0.00580 (0.005)	-0.0147 [*] (0.006)	-0.0167 ^{**} (0.006)	-0.0152 ^{**} (0.006)	-0.0151 ^{**} (0.006)	-0.0151 ^{**} (0.006)
Demografiske kjennetegn								
Andel småbarnsførelde (<6 år)					0.00205 (0.016)	0.00221 (0.015)	-0.000678 (0.015)	-0.00203 (0.015)
Andel personer 20–27 år					0.0268 (0.018)	0.0265 (0.017)	0.0251 (0.017)	0.0243 (0.017)
Andel personer over 54 år					-0.00467 (0.008)	-0.00778 (0.008)	-0.00783 (0.008)	-0.00961 (0.008)
Kommunetilhørighet								
Oslo (ref. Akershus)					0.252 [*] (0.100)	0.243 [*] (0.095)	0.236 [*] (0.094)	0.238 [*] (0.093)
INDIVIDKJENNETEGN								
Sosioøkonomiske kjennetegn								
Husholdningsinntekt Ø (per 10.000 NOK)						0.000852 (0.001)	0.000283 (0.001)	0.000235 (0.001)
Høyest fullført utdanning (ref. vgs.)								
Ungdomsskole						-0.0729 (0.098)	-0.0711 (0.104)	-0.0717 (0.103)
Kort universitetsutdanning						0.0256 (0.059)	0.0277 (0.063)	0.0297 (0.063)
Lang universitetsutdanning						0.203 [*] (0.100)	0.178 ^(*) (0.101)	0.241 [*] (0.106)
Arbeidsmarkedstilknypning (ref. fulltidsjobb)								
Jobber deltid						-0.0164 (0.081)	-0.0263 (0.084)	-0.0247 (0.084)
Student						-0.114 (0.140)	-0.114 (0.139)	-0.115 (0.140)
Arbeidsledig						-0.254 ^(*) (0.139)	-0.234 ^(*) (0.137)	-0.235 ^(*) (0.134)
Pensjonist						0.0476 (0.156)	0.0612 (0.149)	0.0559 (0.148)
Hjemme						0.214 (0.369)	0.172 (0.363)	0.157 (0.365)
Botid i nabolaget < 5 år						-0.106 ^(*) (0.059)	-0.0927 (0.059)	-0.0869 (0.059)
Leier egen bolig (ref. eier egen boligen)						-0.0453 (0.140)	-0.0472 (0.141)	-0.0415 (0.139)
Familiestatus								
Har minst et småbarn (0-6) (ref. ingen barn under 18 år)							0.120 (0.081)	0.118 (0.082)
Har minst et barn fra 7-17							0.0991 (0.068)	0.103 (0.068)
Sivilstatus gift (ref. ikke gift)							0.0584 (0.058)	0.0636 (0.058)
Mann (ref. kvinne)							0.0457 (0.051)	0.0469 (0.051)
Alder							0.00265 (0.006)	0.00261 (0.006)
Samspillsledd								
Minoritetsandel^lang universitetsutdanning								-0.0129 [*] (0.006)
Konstantledd	2.025*** (0.033)	2.016*** (0.034)	2.015*** (0.035)	1.992*** (0.041)	1.871*** (0.055)	1.876*** (0.066)	1.665*** (0.294)	1.648*** (0.291)
s ² mellom nabolag	0.111*** (0.026)	0.108*** (0.026)	0.107*** (0.026)	0.105*** (0.027)	0.0966*** (0.025)	0.0884*** (0.022)	0.0862*** (0.022)	0.0850*** (0.021)
s ² innen nabolag	0.500*** (0.041)	0.500*** (0.041)	0.500*** (0.041)	0.500*** (0.041)	0.500*** (0.041)	0.490*** (0.041)	0.487*** (0.041)	0.485*** (0.040)
Intraclass correlation koeffisient (ICC)	0.182	0.177	0.176	0.174	0.162	0.153	0.150	0.149
Log pseudolikelihood	-1744.4	-1743.3	-1743.0	-1742.2	-1737.8	-1718.4	-1713.3	-1709.0
Akaikes informasjonskriterium (AIC)	3494.89	3494.59	3498.02	3500.44	3499.62	3484.78	3484.52	3477.99

Robuste standardfeil i parentes, (*) $p < 0.10$, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

For deltakelsen i nabolagsarbeid finner vi et noe uventet samspill mellom minoritetsandelen og individkjennetegn. Når det åpnes for samspill mellom minoritetsandel i nabolaget og lang høyere utdanningen blir koeffisienten for minoritetsandel positiv, men forblir samtidig liten og langt fra signifikant. Det ser ut som om en negativ sammenheng mellom minoritetsandel og deltakelse i frivillig arbeid knyttet til nabolaget kun består for personer med lang høyere utdanning. En i utgangspunkt hyppigere deltakelse i frivillig arbeid knyttet til nabolaget blant personer med lang høyere utdanning svekkes dermed av minoritetsandelen i nabolaget.

Sammendrag

Deltakelsen i frivillig arbeid knyttet til nabolaget, som for eksempel på dugnad, i borettslag, velforeninger, andre lokale foreninger med mer viser gjennom alle analysemodeller kun veldig svake sammenheng med minoritetsandelen i nabolag. Av alle samhandlingsformer varierer deltakelsen i tillegg minst, både mellom nabolag og innen nabolag.

En ved første blick høyere deltakelse i frivillig arbeid i innvandrertette nabolag blir i analysen forklart ved strukturelle forskjeller mellom nabolag i Oslo og Akershus. Kontrollen for fylkestilhørigheten bidrar med 0,8 prosentpoeng mest til å senke andelen av uforklart varians som relateres til nabolagstrekk (tabellen over den trinnvise inkluderingen av hvert enkelt nabolagstrekk finner man i vedlegget).

Til slutt gjenstår en ikke signifikant og ubetydelig liten positiv koeffisient.

8.8 Sammenligning av definisjoner av minoritetsandel

De overordnede mønster for sammenhengen mellom minoritetsandel og de undersøkte former for sosial deltakelse består selv når minoritetsandelen operasjonaliseres på forskjellige måter, det vil si uansett om andelen naboer uten helnorsk bakgrunn, andelen naboer født utenfor Norden eller andelen naboer født enten i Asia (med Tyrkia), Afrika, Latin-Amerika, Oseania (utenom Australia og New Zealand) eller europeiske land utenfor EU/EØS (summert under ikke-vestlige minoriteter) legges til grunn for å beskrive minoritetsandelen i nabolag.

Det er kun små forskjeller etter operasjonalisering av nøkkelvariabelen: Det vises i første analyse (XY modellen) at koeffisientene er lavere og i større grad beheftet med usikkerhet jo færre grupper jeg regnet som 'relevante' minoriteter for undersøkelsen. Modelltilpasningen blir i tillegg, ifølge log pseudolikelihood verdien og Akaikes

informasjonskriterium, litt bedre når jeg ser på sammenheng mellom majoritetsbefolkningens sosial deltakelse i forhold til andelen av alle naboer uten helnorsk bakgrunn. Andelen av variasjonen som relateres til forskjeller mellom nabolag blir mindre jo bredere definisjonen av minoritet er. Det vil si at en inkludering av alle minoritetsgrupper i nøkkelvariabelen forklarer mer av variasjonen i sosial deltakelse enn en begrensning på for eksempel andelen ikke-vestlige minoriteter. I en sammenlignende analyse av sluttmodellene vises de samme trekk og likeså ingen betydelige forskjeller i funn etter de forskjellige operasjonaliseringene av minoritetsandel.

8.9 Sammendrag resultater

I utgangspunkt så vi at majoritetsbefolkningen i gjennomsnitt snakker med naboer litt sjeldnere enn ukentlig, at naboer hjelper hverandre noe mellom månedlig og sjeldnere enn månedlig, at besøkshyppigheten likeså ligger noe mellom månedlig og sjeldnere enn månedlig, mens naboer i gjennomsnitt deltar noe sjeldnere enn månedlig i arbeid knyttet til vedlikehold eller utvikling av boligområdet. Når ingen forklaringsvariabler var inkludert kunne mellom 15,2 og 22,5 prosent av variasjonen i sosial aktivitet relateres til ukjente nabolagskennetegn.

Både i en første korrelasjonsanalyse og i sammenligning av resultater fra regresjonsanalysene vistest fellestrekk for hvor ofte individer snakker med naboer og hvor ofte de hjelper eller får hjelp av naboen. Besøkspraksis viste andre sammenheng og er den eneste typen sosial interaksjon mellom naboer der sammenheng med minoritetsandel er signifikant selv når alle kontrollvariabler er inkludert. Deltakelsen i frivillig arbeid knyttet til nabolaget, som for eksempel på dugnad, i borettslag, velforeninger, andre lokale foreninger med mer, viser igjen andre sammenheng enn de andre formene for deltakelse. Allerede i korrelasjonsanalysen så man ingen sterk sammenheng med andre typer sosial interaksjon mellom naboer.

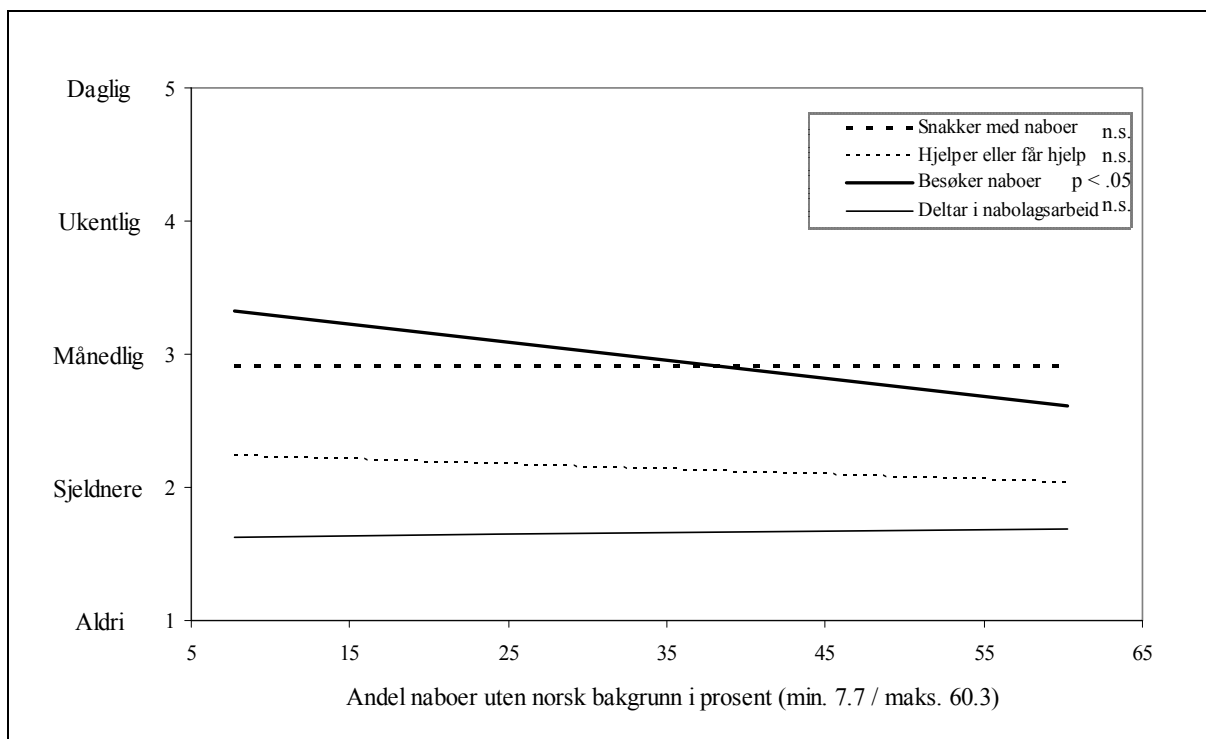
Minoritetsandel

Når minoritetsandel ble inkludert som eneste uavhengig variabel vistest at majoritetsbefolkningens involvering i naboskapet varierer signifikant etter den etniske sammensetningen av naboer. Både for hvor ofte majoritetsbefolkningen i studieområdets

nabolag snakker med naboer, hjelper eller får hjelp av naboer og deltar i frivillig arbeid knyttet til nabolaget viste dog andre nabolagsegenskaper seg å ligge bakenfor sammenheng som i første omgang ble tilskrevet minoritetsandelen. Kun sammenheng mellom hvor ofte etniske nordmenn besøker naboer og minoritetsandelen i nabolaget besto videre gjennom alle modeller.

Hvis vi tillater oss å se bort ifra at kun besøkshyppigheten viser signifikante sammenheng kan følgende tabell gi en oversikt over sammenheng mellom minoritetsandel og deltakelsesformene etter kontrollen for både kontekstkjennetegn, individkjennetegn og samspill. Vi kan ikke vite om figuren viser den faktiske sammenheng for hvor ofte majoritetsbefolkningen snakker med naboer, utveksler hjelp og deltar i nabolagsarbeid. Likevel tyder mye på at minoritetsandelen bidrar lite for å forklare samhandling av typen snakke og besøke hverandre og å delta i nabolagsarbeid. Kun besøkshyppigheten viser en nedgang jo høyere minoritetsandel i nabolaget. Sannsynligheten for at denne koeffisienten ikke viser den sanne verdien ligger ved 5 prosent.

Figur 7: Sammenheng mellom nabolagets minoritetsandel og sosial deltakelse etter kontroll for individ- og nabolagskjennetegn.

Å dra slutninger over omfanget av sosial aktivitet i Osloområdet ut i fra en tolkning av konstantleddet er mindre hensiktsmessig siden deltakelsen varierer sterkt både etter forskjellige kontekstkjennetegn og etter individuelle kjennetegn. Figuren gjelder for den

sannsynlige samhandlingshyppigheten for en 28 år gammel fulltidsarbeidende gift kvinne med gjennomsnittlig inntekt, utdanning fra videregående skole, uten barn under 18 år, som eier boligen sin og har bodd der minst fem år i et (ellers) gjennomsnittsnabolag i Oslo.

I samspillsanalysene så vi at noen grupper skiller seg ut når det gjelder påvirkningen av minoritetsandelen. Det har på den ene siden vist seg at en hyppigere samhandling og deltakelse blant enkelte grupper svekkes noe i innvandrer-tette nabolag. Dette gjelder for eksempel for personer med lang universitetsutdanning og deres deltakelse i nabolagsarbeid, samt at det gjelder utveksling av hjelp for foreldre med barn under 6 år og hvor ofte de snakker med naboer.

På den andre siden har det vist seg at pensjonister, som generelt er mere sosial, heller påvirkes positiv enn negativ av minoritetsandelen. Det gjelder besøkshyppighet og utveksling av hjelp.

Rollen av sosioøkonomiske forhold

Jeg stilte også spørsmålet om sosioøkonomiske forhold i nabolag kan anses som bakenforliggende for sammenheng mellom minoritetsandel og majoritetsbefolkningens sosiale interaksjon med naboer. Det kan i denne analysen bekreftes at sammenheng mellom sosial deltakelse og minoritetsandel i nabolaget svekkes for majoritetsbefolkningens tilbøyelighet til å (1) snakke med naboer, (2) besøke naboer og (3) hjelpe eller få hjelp av naboer. Sammenheng mellom besøkshyppighet og nabolagets minoritetsandel forble likevel signifikant. For tilbøyeligheten for å snakke med naboer og hjelpe eller få hjelp av naboer førte kontrollen for sosioøkonomiske forhold i nabolag til at koeffisientene ikke var signifikante lenger. Sammenheng mellom nabolagets minoritetsandel og deltakelsen i frivillig arbeid knyttet til nabolaget ble sterkere når nabolag ble sammenlignet i forhold til sosioøkonomisk status, noe vi seinere så lå i strukturelle forskjeller mellom Oslo og Akershus.

En i seg selv signifikant variabel er i sluttmodellene kun områdets gjennomsnittlig husholdningsinntekt og dette kun for hvor ofte naboer snakker med hverandre. Etter kontroll for individuelle kjennetegn er *høy* gjennomsnittsinntekt i område forbundet med *sjeldnere* småprat.

Individuell sosioøkonomisk status er i de siste modellene heller ikke av substansiell betydning. Personer med høyere husholdningsinntekt er noe hyppigere på besøk eller mottar noe hyppigere besøk av naboene sine, men koeffisienten er liten og kun nær

signifikansgrensen. Videre er arbeidsledighet en negativ, men kun nær signifikant, prediktor for deltakelsen i frivillig arbeid. Ved siden av dette ser man kun enkeltfunn om de allerede nevnte samspillseffektene.

Forandringer i nabolag

Andelen tilflyttede, det vil si andelen nye naboer i de siste fem år, står som forventet i signifikant negativ sammenheng med flere former for samhandling mellom naboer. Kanskje overraskende kan man ikke si dette om prosentuell økning av andelen ikke-nordiske naboer. I ingen tilfeller er den prosentuelle økningen i andelen ikke-nordiske innvandrere signifikant.

Andelen personer som er ny tilflyttet i de siste fem år virker, ved siden av velstand i området, å ha en betydning for hvor ofte naboer snakker med hverandre. Høy tilflytting viser også signifikant negative sammenheng med hjelpeadferd blant naboer og er i siste modell er den eneste signifikante sammenhengen mellom kontekstkjennetegn og nabohjelp. Andelen personer som er ny tilflyttet i de siste fem år viser seg likeså, ved siden av forskjeller i frivillig deltakelse i Oslo og Akershus, som en signifikant og negativ prediktor for deltakelsen i frivillig arbeid i nabolag. For besøkshyppigheten ser vi blant nabolagskjennetegn i sluttmodellen kun sammenheng med minoritetsandelen, forandringer i nabo-sammensetningen virker ikke å ha en betydning, i hvert fall når andre kjennetegn allerede er holdt konstant.

Hvor mye kan de inkluderte nabolagstrekk bidra til å senke uforklart varians (ICC)?

Vi så at mellom 15,2 og 22,5 prosent av variasjonen i sosial aktivitet kunne relateres til ukjente nabolagskjennetegn når ingen forklaringsvariabler var inkludert. Når kun nøkkelvariabelen ble inkludert i modellene sank andelen av variansen som skyldes ukjente nabolagstrekk noe mellom 0,5 til 2 prosentpoeng for de forskjellige målvariablene (for snakke 0,7 prosentpoeng, hjelpe 0,7 prosentpoeng, besøk 2 prosentpoeng, frivillig arbeid i nabolaget 0,5 prosentpoeng). I hvilken grad nabolagstrekk kan senke uforklart varians for de forskjellige formene for sosial kontakt er selvfølgelig også avhengig av hvor mye variasjon det i utgangspunkt er mellom nabolag.

Etter inkludering av alle nabolagstrekk sank andelen av uforklart varians som er relatert til forskjellig praksis i nabolag mellom 2 og 4,2 prosentpoeng i sammenligning med modellen helt uten forklaringsvariabler. Det største bidraget for å senke ICC for (1) hvor ofte

majoritetsbefolkningen snakker med naboer ga kontrollen for forandringer i nabolag. Når det gjelder (2) utveksling av hjelp har ingen av nabolagstrekkene tydelig pekt seg ut for å senke uforklart varians. Den største andelen i (3) besøkshyppighetens varians relatert til nabolag ble forklart av minoritetsandelen. Av nabolagets andel av den totale variansen i deltakelsen i frivillig arbeid knyttet til nabolaget kunne mest varians tilbakeføres til forskjeller i deltakelse mellom nabolag i Oslo og Akershus.

I nesten alle modeller der individkjennetegn trinnvis ble inkludert steg nabolagets andel av uforklart varians igjen. Unntaket danner analysen av deltakelsen i frivillig arbeid knyttet til nabolaget. For de andre typer sosial kontakt tyder mye på en komposisjonseffekt, det vil si at en selektiv bosetting av respondentene i henhold til de kontrollerte kjennetegn i tidligere modeller førte til en underestimering av variasjonen mellom nabolag.

9 Drøfting

Jeg har i analysen undersøkt spørsmålet om hvorvidt andelen minoriteter i nabolaget bidrar til å forklare variasjoner mellom majoritetsbefolkningens samhandling med naboer og deltakelse i nabolagsaktiviteter. For at jeg skulle kunne drøfte mulige mekanismer bak fenomenet, var jeg i denne oppgaven særlig interessert i å sammenligne mønster for de forskjellige samhandlingsformene. Videre ble det undersøkt om det kan finnes andre utvalgte nabolagstrekk som har en sterkere betydning for samhandling mellom naboer, og om disse ligger bak sammenhengen som tilskrives den etniske sammensetningen. Jeg vil i dette kapitlet diskutere mine funn og diskutere studiens bidrag til kunnskap om samhandling og deltakelse i nabolag, samtidig som jeg vil påpeke åpne spørsmål og studiens svakheter. Før jeg begynner med diskusjonen, vil jeg kort oppsummere hovedfunnene fra analysen. Spørsmålene jeg stilte i denne studien, er formulert som følgende:

1) Er majoritetsbefolkningen mindre sosialt aktiv i nabolag hvor andelen naboer med minoritetsbakgrunn er høy?

2a) Er sammenhengen mellom aktivitetsnivå og trekk ved nabolaget avhengig av aktivitetstype? Eller mer spesifikt: Ser vi de samme mønster for aktiviteter av typen 'snakke', 'besøke hverandre', 'hjelpe hverandre' og 'delta på i frivillig arbeid knyttet til nabolaget'?

2b) Særlig: Utviser kontaktformene ulike mønster alt etter graden av intimitet og forpliktelse?

3) I hvilken grad svekkes sammenhengen mellom aktivitetsnivå og minoritetsandel når man tar hensyn til sosiale og demografiske trekk ved nabolaget og ved respondentene (jf. klassestruktur, husholdningsstruktur og aldersstruktur)?

3b) Særlig: Hvorvidt ligger nabolagenes systematisk ulike økonomiske kår bak eventuelle sammenhenger mellom minoritetsandelen og majoritetsbefolkningens deltakelse i naboskapet? Kan det sies at 'deprivasjon' ligger bak sammenhenger som tilskrives etnisk sammensetning?

I den første analysen jeg gjennomførte, ble det påvist at majoritetsbefolkningens involvering i naboskapet varierer signifikant, og for frivillig arbeid nær signifikant, etter den etniske sammensetningen av naboer. Både for hvor ofte majoritetsbefolkningen i studieområdets nabolag (1) snakker med naboer, (2) hjelper eller får hjelp av naboer og (3) deltar i frivillig arbeid knyttet til nabolaget, viste samtidig andre nabolagsegenskaper seg å ligge bakenfor disse sammenhenger. Kun sammenhengen mellom nabolagets minoritetsandel og hvor ofte etniske nordmenn besøker naboer, ble påvist på tvers av alle modeller.

Vi så dermed i analysen at majoritetsbefolkningens besøkspraksis skilte seg ut ved å utvise konstant og signifikant sammenheng med minoritetsandelen i nabolaget. Majoritetsbefolkningens deltakelse i frivillig arbeid knyttet til nabolaget skilte seg også ut i analysen, men i motsatt retning ved at den viste svakest sammenheng med minoritetsandelen i nabolaget.

Sosioøkonomiske forhold i nabolaget lå i to tilfeller ('snakke' og 'hjelpe') bak de observerte sammenhengene, men er i seg selv ikke sterke predikatorer når det tas hensyn til andre nabolagstrekk og individuelle kjennetegn. Andelen nytilflyttede naboer er av større betydning for omfanget av sosialt liv i de forskjellige nabolag i Osloområdet. Noe uforventet fant jeg i denne analysen ingen sammenheng mellom deltakelse og prosentuell økning i andelen ikke-nordiske innvandrere.

9.1 Diskusjon

I lys av teorier og tidligere forskning vil jeg nå diskutere hva funnene av denne analysen kan tyde på når det gjelder mekanismer bak omfanget av samhandling og deltakelse i Osloområdetets nabolag. Jeg vil begynne med å drøfte hvorvidt analysen støtter de generelle teoriene om samhandling i heterogene nabolag, nærmere bestemt passiviseringsteorien, kontaktteorien, konfliktteorien og kosmopolitisme. Deretter belyser jeg hver enkel samhandlingstype ved å trekke fram teorier om utfordringer i samhandlingen når mennesker med ulik bakgrunn møtes, og sjansene nabolaget byr på for å overvinne utfordringene.

Etter det går jeg inn på det tredje spørsmålet om hvorvidt andre nabolagstrekk har en sterkere betydning for samhandling mellom naboer, og hvorvidt disse ligger bak sammenhengen som tilskrives den etniske sammensetningen.

9.2 Spørsmål 1: generell tilbaketrekning?

Mange teorier tilsier at en høy minoritetsandel i nabolaget kan ha en betydning for majoritetsbefolkningens sosial aktivitet. Særlig passiviseringsteorien (Putnam 2007) og teorien om at heterogenitet generelt overbelaster individer (Milgram 1970) argumenterer for en total tilbaketrekning blant beboere i heterogene nabolag. Passiviseringsteorien i sin helhet har fått lite støtte i andre internasjonale studier (f.eks. Dagevos, m.fl. 2011; Lancee & Dronkers 2011; Bakker & Dekker 2012). Likeså tydet mye på at teorien som er grunnet i funn fra US-amerikanske nabolag, ikke kan overføres direkte til europeiske land, kanskje særlig ikke til multietniske byer i nordiske velferdsstater.

I denne studien fant jeg ingen konsistent sammenheng mellom minoritetsandelen i nabolag og majoritetsbefolkningens totale omfang av deltakelse i naboskapet. Selv når det ikke tas hensyn til andre nabolagsforhold, er ikke *alle* samhandlingsformer mindre utbredt i innvandrer-tette nabolag. Ved første blick, når andre nabolagstrekk og individuelle kjennetegn ble ignorert, kunne det se ut som om at minoritetsandelen i nabolaget viste sammenheng med majoritetsbefolkningens sosial deltakelse. Disse sammenhengene var imidlertid ikke kun negative. Jeg observerte en svak tendens til at majoritetsbefolkningen i innvandrer-tette nabolag engasjerte seg noe mer i aktiviteter knyttet til vedlikehold eller utvikling av boligområdet, som i dugnad, borettslag, velforening og andre lokale foreninger med mer. Denne sammenhengen er samtidig beheftet med stor usikkerhet. Sannsynligheten for at den ikke framstiller den sanne sammenhengen, ligger på nesten 10 prosent.

Ut ifra resultatene kan jeg likevel ikke bekrefte Putnams teori (2007) om en *generell* sosial tilbaketrekning blant beboere i flerkulturelle nabolag. Særlig når det tas hensyn til andre nabolagskjennetegn og individuelle faktorer, viser denne analysen ikke konsistent negativ sammenheng for alle former for sosial deltakelse i nabolag med høye minoritetsandeler sammenlignet med majoritetsbefolkningens sosiale aktivitet i mere homogene nabolag.

9.3 Integrasjonsperspektiver: konflikt, kontakt og kosmopolitisme

Selv om resultatene ikke bekrefter passiviseringsteorien, kan jeg ikke uttale meg om gyldigheten av kontaktteorien, konfliktteorien eller kosmopolitismeteorier. Denne studien er en majoritetsstudie som indikerer at majoritetsbefolkningen på de fleste områder ikke viser systematisk mindre deltakelse i flerkulturelle nabolag. Om man forenkler kosmopolitismeperspektivene (Sandercock 1998), finner jeg samtidig heller støtte for deres syn på multietniske nabolag. Multikulturelle nabolag er etter denne analysen ikke preget av et livligere fellesskap enn andre områder når det gjelder *omfanget* av kontakt.

Hvorvidt resultatene tyder på at det oppstår interetniske relasjoner i nærmiljøet, kan vi ikke vite. Ad hoc ville man tenke at begrensede utvalgsmuligheter for samhandlingspartnere fra egen gruppe enten fører til færre sosiale relasjoner eller at nettverket blir mer heterogent. Konfliktteorien (Forbes 2004) postulerer samtidig en sterkere sammenslutning med egen gruppe. Det kan hende at mine funn for hvor ofte etniske nordmenn snakker med naboer, utveksler hjelp med naboer og deltar i nabolagsarbeid, baserer seg på dette fenomenet. Det kan være slik at etniske nordmenn til tross for et mindre utvalg finner seg andre etniske nordmenn de kan samhandle med, noe studien til Sandlie (2006) antyder. Men det kan også hende at det rett og slett ikke er etniske skiller som har en betydning for *uforpliktende* samhandling mellom naboer (Keller 1968; Amin 2002). Muligens tilrettelegger forhold i Osloområdets nabolag (jf. kontaktteorien) for at den fysiske nærheten mellom minoritet og majoritet fører til en bedre forståelse av hverandres væremåter. Resultatene kan ikke gi svar på dette. Samtidig har det vist seg at en mer 'krevende' samhandling som å besøke naboer, begrenses av en høyere andel naboer med minoritetsbakgrunn. I følgende del vil jeg drøfte hva dette kan tyde på.

9.4 Spørsmål 2: Differensiert over deltakelsesformer

De fire dimensjonene av sosial samhandling blant naboer som ble undersøkt i studien, varierer med hensyn til intimitet, forpliktelse og styrken på relasjoner de indikerer (Keller 1968; Langsether 1986). Deltakelsen i arbeid knyttet til nabolaget, som kan regnes som en mindre intim kontakt, har fra begynnelsen av ikke vist signifikant negativ sammenheng med minoritetsandelen i nabolaget. Hyppigheten av majoritetsbefolkningens nabobesøk har derimot konstant vist seg å være sterkere begrenset i innvandrerfylte nabolag enn i andre nabolag. Bak disse forskjellene ligger det kanskje ikke bare varierende grader av selektivitet

grunnet tidsbegrensninger, men også forskjellige krav til å være sikker på at man 'går godt overens', det vil si hvor mye trygghet man trenger for å vite at samhandlingen 'lykkes' (jf. Gullestad 1992).

For disse ulike funnene har analysen bekreftet nødvendigheten av å skille mellom forskjellige interaksjonstyper når naborelasjoner skal kartlegges. Disse vil jeg se på i påfølgende del. Selv om jeg i analysen behandlet deltakelsen i nabolagsarbeid sist, vil jeg begynne drøftingen med denne deltakelsen siden den har skilt seg ut på en spesiell måte.

Deltakelse i frivillig arbeid

Deltakelsen i frivillig arbeid har fra begynnelsen av vist svakest sammenheng med den etniske sammensetningen av naboer. Når man engasjerer seg frivillig i nabolaget, som for eksempel i dugnadsarbeid, borettslag, velforeninger eller andre lokale foreninger, ligger fokuset som oftest sterkere på aktivitetens innhold og formål enn på individene som deltar. Derfor er det kanskje naturlig at valget om å delta ikke er like avhengig av hvem man har som nabo. Antar man at individer er redde for å integrere seg i en heterogen gruppe, kan resultatet også tyde på at klarere samhandlingsrammer senker terskelen for å delta i et nabofellesskap, selv om nabolaget er sammensatt av mennesker med ulik bakgrunn. Bjørnsnos (2006) fant at enkelte etniske nordmenn syntes at felles arbeid i nabolaget er en god anledning for å komme i kontakt med naboer man ellers har lite felles med.

Samtidig pekte tidligere studier av enkelte multietniske områder i Oslo på en 'lokalpatriotisme' og et sterkt behov for å føle lokal tilhørighet i disse områdene (Vassenden 2007; Reisæter 2009). Særlig i drabantbyer ble det også pekt på tradisjoner for dugnad (Brattbakk & Hansen 2005) og, om man vil uttrykke det negativt, observert normer for deltakelse. *Innen* nabolag ser vi forholdsvis lite avvik i deltakelsen i frivillig arbeid, samtidig som hele 18 prosent av variasjonen i deltakelse tilbakeføres til forskjellig praksis *mellom* nabolag. Dette kan tyde på at felles normer eller regler for deltakelsen styrer adferden i områdene, og at deltakelsen ikke nødvendigvis gjenspeiler bevisste individuelle valg. Funnet som viser at deltakelsen er sterkere utbredt i nabolag i Oslo, som har sterkere tradisjoner for nabolagsarbeid, enn i de inkluderte nabolagene i Akershus, kan styrke denne antakelsen. Siden analysen ikke bygger på tidsseriedata, vet vi ikke om deltakelsen har blitt redusert som en følge av tilflyttingen av minoriteter. For eksempel har Groruddalen vært kjent som et område med et høyt aktivitetsnivå og mye 'frivillighet', noe enkelte etniske nordmenn savner i nåtiden (Solli 2012). Vi vet heller ikke hvorvidt områder skiller seg fra hverandre fordi ulike

kommuner i ulik grad har iverksatt tiltak for å styrke fellesskapet. For å få bekreftet at minoritetsandelen faktisk viser liten sammenheng med majoritetsbefolkningens deltakelse, hadde det vært nyttig med en panelstudie.

Småprat mellom naboer

Etter denne analysen tyder det meste på at minoritetsandelen i nabolag er av mindre betydning for hvor ofte etniske nordmenn snakker med naboer. Teoriene som antydde at en høy minoritetsandel i nabolaget kan føre til at etniske nordmenn snakker sjeldnere med naboer, baserer seg på tanker om at ulike forståelsesrammer og forskjellige tolkningsmønstre fører til misforståelser, en anspenthet i samhandlingen og følgende unngåelse av kontakt (Mackie & Smith 2010). At Norge ifølge Gullestad (1992) er preget av en kultur for å 'kommunisere underforstått', medfører særlig her faren for misforståelser og ubehag når mennesker med ulik bakgrunn møtes. Samtidig kan den interetniske kontakten også begrenses av språkbarrierer.

Ut i fra funnene vet jeg ikke om barrierene er av mindre betydning for småprat mellom naboer, eller om det rett og slett er slik at kontakt opprettholdes med de etniske nordmenn som 'er igjen' (jf. Sandlies funn). Det kan tenkes at andre fellestrekk som for eksempel familiestatus avgjør hvorvidt man møter på hverandre og finner felles temaer, noe både Keller (1968) og Häussermann og Siebel (2004) åpnet for.

Det er også verdt å framheve tolkingen Album (1994) og Goffman (2005) foreslår ved å anse småprat mellom naboer som et 'uformell interaksjonsritual'. Selv om det ifølge dem er enklere å utvikle ritualisert adferd mellom personer med lignende bakgrunn, gir disse 'interaksjonsritualene' også muligheten til å tone ned forskjeller og bryte ned samhandlingsbarrierer. At sammenhengen er ulik for nabobesøk og den mer 'rituelle småpraten' kan tolkes som støtte for sistnevnte utfall.

Utteksling av hjelp mellom naboer

Hvorvidt majoritetsbefolkningen utveksler hjelp med naboer, virker heller ikke å ha sammenheng med minoritetsandelen i nabolaget. Keller (1968) antyder at forskjellige forestillinger om 'vanlig' hjelp mellom naboer kan by på utfordringer og føre til at forpliktelser heller unngås. Likevel ble det også påpekt at det er flere former for hjelp som er mest naturlig å praktisere mellom naboer (Blumer 2009). Minoritetsandelen i nabolaget ser ikke ut til å hindre etniske nordmenn i dette. Siden omfanget av hjelp mellom naboer samtidig

ikke er betydelig, kan det lett tenkes at majoritetsbefolkningen i alle typer nabolag i det minste finner én nabo de av og til kan be om hjelp eller hjelpe.

Besøk mellom naboer: spranget over dørstokken

I denne analysen er hyppigheten av etniske nordmenns besøk til naboer den eneste nabokontakten som konstant har vist seg å stå i negativ sammenheng med minoritetsandelen i nabolaget. Hvorvidt naboer besøker hverandre, virker i sterkere grad å være avhengig av nabolaget man bor i, og hvem man har som naboer

Å besøke naboer blir ansett som en indikator for et sterkere bånd og som i mindre grad uforpliktende enn annen interaksjon (Häussermann og Siebel 2004). Det å besøke naboer skaper større intimitet og krever mer innsats enn annen interaksjon med naboer. Ut i fra tidligere studier så vi at spranget over dørstokken til naboen i Norge generelt er stort (Sandlie 2006). Man kan tenke seg at usikkerheten over hvorvidt man har noe felles med naboene, rett og slett er for stor når kun en liten andel av disse har den samme etniske bakgrunn (Langsether 1986). På grunn av tidsbegrensninger for denne typen samhandling kan det føre til at man heller benytter tiden til å besøke venner og familie i andre deler av byen der man er tryggere på at møtet blir positivt og 'flyter' (Smith & Mackie 2010). Av alle typer samhandling er samtidig den totale variasjonen mellom *personer* størst, noe som viser at besøk i større grad kan henge sammen med andre tilgjengelige nettverk og resulterende behov for kontakt.

9.5 Har andre trekk ved nabolagene større betydning enn minoritetsandelen?

Norge er preget av mindre sosioøkonomisk ulikhet enn de fleste andre land i verden likevel kom det i den deskriptive delen av analysen tydelig fram at beboere i nabolag med høye minoritetsandeler er systematisk forskjellige fra beboere av andre nabolag. I flere internasjonale studier (f.eks. Letki 2008) har det blitt kritisert at dynamikker i nabolag for lett tilskrives den etniske sammensetningen, og at sosioøkonomiske forhold ikke har blitt tilstrekkelig belyst. I denne analysen ser vi at sosioøkonomiske forhold i nabolag svekker minoritetsandelens sammenheng med flere typer samhandling mellom naboer, med unntak av deltakelsen i nabolagsarbeid. I seg selv har sosioøkonomiske forhold i nabolag likevel ikke stor forklaringskraft i denne analysen. Mye taler derfor mot en 'deprivasjonseffekt' på sosialt liv i Osloområdets nabolag.

Den prosentvise økningen i andelen ikke-nordiske innvandrere har ingen effekt på noen av formene for deltakelse. Derimot finner vi en negativ sammenheng mellom andelen nye naboer for tre av deltakelsesformene – 'snakke med naboer', 'hjelp/få hjelp av naboer' og 'delta i frivillig arbeid i nabolaget'. Men interessant nok får vi ingen utslag på variabelen 'besøke naboer'.

En teoretisk forklaring på hvorfor minoritetsandelen kunne ha sammenheng med etniske nordmenns sosiale involvering i nabolag, var at samhandling mellom mennesker med ukjente væremåter kan by på utfordringer. Når mennesker ikke kjenner hverandre, må hverandres adferd tolkes uten å kunne stole på felles normer (Pløger 1997). At fluktuasjon i nabolaget har vist seg som en relevant størrelse ved sammenligning av sosial deltakelse, viser at dette til en viss grad gir mening. Hvis man vil følge opp tankene om usikkerhet overfor mennesker med ukjente væremåter, kan man spekulere i om *fremmede* kanskje heller er nytilflyttede naboer enn minoriteter generelt. En kortere botid enn fem år har likevel ikke vist seg som avgjørende. Hvis vi antar at dette dikotome målet med en grense på 5 års botid måler sammenhengen vi er ute etter, har det visstnok mindre å si at man er forholdsvis ny i nabolaget enn at det er mange nye rundt en. Derfor kan dette støtte perspektiver på 'makronivået': Nemlig at et nabolag først må utvikle sosiabilitet, i tillegg til at sterk tilflytting kan by på vanskeligheter med å opprettholde fellesskapet og ikke minst felles normer.

Studiens bidrag og åpne spørsmål

Jeg har valgt å belyse sammenhengen mellom sosial deltakelse og minoritetsandelen i nabolag ut ifra mitt ståsted som sosiolog og min interesse for diskursen i internasjonal forskning om passiviseringsteoriens gyldighet. Dessuten var jeg nysgjerrig på om offentlige narrativer som fokuser på at det sosiale livet forfaller i flerkulturelle nabolag i Osloområdet kan påvises i en systematisk sammenligning av homogene og heterogene nabolag, og særlig hvorvidt sammenhengen svekkes når man tar hensyn til flere forhold i nabolag. Som jeg allerede har diskutert i de forrige delene, er det selvfølgelig mange spørsmål denne analysen ikke kan gi svar på.

Som Langsether påpeker, finnes det flere tilnærminger for å forstå sosiale dynamikker i nabolag (1986). Ved siden av fokuset på heterogenitet blant beboere kan det også vært mulig å se på andre ting som skaper muligheter for nærmiljøet, for eksempel fysiske omgivelser eller overordnede strukturer som offentlige tiltak, borettslagsorganisering med mer. Også teorier om forskjellige livsstiler og ulik påvirkning av urbanismen og tidsånden har jeg valgt å

sette til side. Studien kan derfor på ingen måte gi et helhetlig bilde av prosesser som kan påvirke sosialt liv i nabolag. Trolig varierer nabolag med lavere og høyere andeler minoriteter med hensyn til flere aspekter enn de jeg har sett på, ikke minst med hensyn til offentlig innsats for å styrke fellesskapet, som for eksempel Groruddalssatsningen. Hvor mye innflytelse andre ytre faktorer har på det sosiale liv i forskjellige nabolag, kan denne analysen ikke gi svar på.

Men målet var heller ikke å forklare hva det er som skaper livlige nabolag eller 'sosialt lim' på steder og mellom naboer. Spørsmålet som sto i fokus, var hvorvidt etnisk heterogenitet blant naboer bidrar til en forklaring på variasjoner i samhandling og deltakelse mellom nabolag. Ved dette føyer denne studien seg til en viss grad inn i den internasjonale diskusjonen om passiviseringsteorien. Analysen bidrar i denne sammenhengen med å gi et mer differensiert bilde av sammenhengen mellom heterogenitet og *forskjellige former* for samhandling i nabolag enn vi ser i andre kvantitative studier. Samtidig har jeg med analysedesignet forutsatt at sammenhengene er lineære. Her kunne det være et mulig å etterprøve mere differensiert om det finnes sammenheng som jeg med dette designet ikke fanget.

I Osloområdet har det likevel til nå ikke blitt gjennomført omfattende kvantitative studier som systematisk og på et lavt geografisk nivå sammenligner omfanget av sosial aktivitet mellom nabolag etter flere forskjellige nabolagskjennetegn. Så vidt jeg vet, har den kvantitative nabolagsforskning i Norge kun i liten grad fokusert på sosial aktivitet i nabolag. Samhandling og deltakelse er komponenter som ikke må glemmes i segregasjons- og deprivasjonsdiskursen siden nettverk og kontakt inngår i nærmiljøets livskår (Bråthen m.fl. 2007).

Likevel kan jeg med denne analysen ikke svare på hvorvidt den enkelte beboer i de ulike nabolag får dekket sine behov for kontakt. Jeg har valgt å se på hyppigheten av samhandling og deltakelse. Man kan kritisere en analyse av kontaktomfanget for at den ikke sier noe om tilfredsheten med relasjonene og heller ikke kan fortelle om en dypere integrasjon i fellesskapet. Mot dette står likevel antakelsen om at nettverk og deltakelse i nærmiljøer har sterke bivirkninger utover individet og kan være en ressurs i seg selv (Putnam 2007). På grunnlag av resultater fra levekårsundersøkelsen påstår Bråthen (2007) at personlig kontakt med naboer er mest avgjørende for trivselen i nabolaget. Å finne ut hvordan nettverk og deltakelse i nabolaget faktisk henger sammen med forbedringer i nærmiljøet får forbli et spørsmål til videre forskning.

Litteraturliste

- Agresti, Alan & Ranjini Natarajan (2001): Modeling Clustered Ordered Categorical Data: A Survey. *International Statistical Review* 69/3: 345-371.
- Album, Dag (1994): "Innholdsløs, meningsfull prat". *Sosiologisk tidsskrift* 2/2: 98-108.
- Amin, Ash (2002): Ethnicity and the multicultural city: living with diversity. *Environment and Planning A* 34: 959-980.
- Andersen, Bengt (2012): "Oslo gettoiseres". I Indregard, Sigve (red.): *Motgift: Akademisk respons på den nye høyreekstremismen*. (s. 172-186). Oslo: Flamme & Manifest.
- Andersen, Hans T. & Eric Clark (2003): Does welfare matter? Ghettoisation in the welfare state. I Simonsen, Kirsten & Jan Öhman (red.): *Voices from the North: New Trends in Nordic Human Geography*. (s. 91-102). Hants: Ashgate.
- Åquist, Ann-Cathrine (2003): Everyday life and urban planning: An approach in Swedish human geography. I Simonsen, Kirsten & Jan Öhman (red.): *Voices from the North: New Trends in Nordic Human Geography*. (s. 121-140). Hants: Ashgate.
- Bauman, Zygmunt (2000): *Liquid Modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Becáres, Laia; Stafford, Mai; Laurence, James and James Nazroo (2011): Composition, Concentration and Deprivation: Exploring their Association with Social Cohesion among Different Ethnic Groups in the UK. *Urban Studies* 48/13: 2771-2787.
- Bjørnsnøs, Marit (2006): "Vi har god kontakt her egentlig, vi driver og hilser på hverandre" – nabokontakt og relasjoner i et fleretnisk bomiljø. Masteroppgave i sosiologi. Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi. Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Universitetet i Oslo.
- Blasius, Jörg; Friedrichs, Jürgen & George Galster (2007): Introduction: Frontiers of Quantifying Neighbourhood Effects. *Housing Studies* 22/5: 627-636.
- Blom, Svein (2011): Holdninger til innvandrere og innvandring 2011. *Statistisk sentralbyrå Rapporter* 41/2011. Oslo/Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.
- Blom, Svein (2012): Etnisk segregasjon i Oslo over to tiår. *Tidsskrift for velferdsforskning* 15/4: 275-291.
- Blumer, Nadine; Demaiter, Erin I. & Mai B. Phan (2009): Helping hands: Neighborhood diversity, deprivation, and reciprocity of support in non-kin networks. *Journal of Social and Personal Relationships* 26(6-7): 899-918.

- Bosker, Roel J. & Tom A.B. Snijders (2012): *Multilevel Analysis. An Introduction to Basic and Advanced Multilevel Modeling*. 2nd ed. London: SAGE Publications.
- Botterman, Sarah; Hooghe, Marc and Tim Reeskens (2011): 'One Size Fits All'? An Empirical Study into the Multidimensionality of Social Cohesion Indicators in Belgian Local Communities. *Urban Studies* 49/1: 185–202.
- Bottero, Wendy (2005): *Stratification: Social Division and Inequality*. London/ New York: Routledge.
- Brattbakk, Ingar & Thorbjørn Hansen (2004): Post-war large housing estates in Norway – Well-kept residential areas still stigmatised? *Journal of Housing and the Built Environment* 19: 311–332.
- Brattbakk, Ingar & Thorbjørn Hansen (2005): Endringsprosesser i norske drabantbyer. *Byggforsk skriftserie 6*. Oslo: Norges byggforskningsinstitutt.
- Brattbakk, Ingar & Terje Wessel (2012): Long-Term Neighbourhood Effects on Education, Income and Employment among Adolescents in Oslo. *Urban Studies*. *Urban Studies* 50/2: 391-406.
- Braun, Daniela; Seher, Nicole; Tausenpfund, Markus & Ansgar Wolsing (2010): *Einstellungen gegenüber Immigranten und die Zustimmung zur Europäischen Integration: Eine Mehrebenenanalyse. Working Papers Nr. 136*. Mannheim: Mannheimer Zentrum für Europäische Sozialforschung.
- Bråthen, Magne; Djuve, Anne Britt; Dølvik, Tor; Hagen, Kåre; Hernes, Gudmund & Roy A. Nielsen (2007): *Levekår på vandring. Velstand og marginalisering i Oslo*. Fafo-rapport 2007/5.
- Chan, Elaine; Chan, Joseph & Ho-Pong To (2006): Reconsidering Social Cohesion: Developing a Definition and Analytical Framework for Empirical Research. *Social Indicators Research* 75: 273–302.
- Cheong, Pauline H.; Edwards, Rosalind; Goulbourne, Harry & John Solomos (2007): Immigration, social cohesion and social capital: A critical review. *Critical Social Policy* 27(1): 24-49.
- Cook, James M.; McPherson, Miller & Lynn Smith-Lovin (2001): Birds of a Feather: Homophily in Social Networks. *Annual Review of Sociology* 27: 415-444.
- Dagevos, Jaco; Gijsberts, Mérove & van der Meer, Tom (2011): 'Hunkering Down' in Multi-Ethnic Neighbourhoods? The Effects of Ethnic Diversity on Dimensions of Social Cohesion. *European Sociological Review* 28/4: 527-537.

- Dovidio, John F.; Esses, Victoria M.; Glick, Peter & Miles Hewstone (2010): Prejudice, Stereotyping and Discrimination: Theoretical and Empirical Overview. I Dovidio, John F.; Esses, Victoria M.; Glick, Peter & Miles Hewstone (red.): *The SAGE Handbook of Prejudice, Stereotyping and Discrimination*. (s. 3-28). London: SAGE Publications.
- Døving, Cora A. (2012): "Norge snikislamiseres". I Indregard, Sigve (red.): *Motgift: Akademisk respons på den nye høyreekstremismen*. (s. 87-96). Oslo: Flamme & Manifest.
- Eijk, Gwen van (2012): Good Neighbours in Bad Neighbourhoods: Narratives of Dissociation and Practices of Neighbouring in a 'Problem' Place. *Urban Studies* 49/14: 3006-3023.
- Eikenes, Ingebjørg (2012): Puck og punjabi: Førte år med frivillig engasjement på Furuset. I Alghasi, Sharam; Eide, Elisabeth og Thomas Hylland Eriksen (red.): *Den globale drabantbyen. Groruddalen og det nye Norge*. (s. 198-212). Oslo: Cappelen Damm.
- Eriksen, Thomas Hylland & Viggo Vestel (2012): Groruddalen, Alna og det nye Norge. I Alghasi, Sharam; Eide, Elisabeth og Thomas Hylland Eriksen (red.): *Den globale drabantbyen. Groruddalen og det nye Norge*. (s. 15-33). Oslo: Cappelen Damm.
- Festinger, Leon (1967): *A Theory of Cognitive Dissonance*. Stanford: Stanford University Press.
- Finney, Nissa & Ludi Simpson (2009): *Sleepwalking to Segregation?* Bristol: The policy Press.
- Fiske, Susan T. & Russel, Ann M. (2010): Cognitive Processes. I Dovidio, John F.; Esses, Victoria M.; Glick, Peter & Miles Hewstone (red.): *The SAGE Handbook of Prejudice, Stereotyping and Discrimination*. (s. 115-130). London: SAGE Publications.
- Flap, Henk; Siegwart Lindenberg & Beate Völker (2007): When Are Neighbourhoods Communities? Community in Dutch Neighbourhoods. *European Sociological Review* 23/1: 99-114.
- Forbes, Hugh Donald (2004): Ethnic conflict and the Contact Hypothesis. I Lee, Yueh-Ting; MacCauley, Clark; Mghaddam, Fathali & Stephen Worchel (red.): *The Psychology of ethnic and cultural conflict*. Westport: Praeger Publishers.
- Forrest, Ray & Ade Kearns (2001): Social Cohesion, Social Capital and the Neighbourhood. *Urban Studies* 38/12: 2125-2143.
- Gesthuizen, Maurice; Tolsma, Jochem & van der Meer, Tom (2009): The impact of neighbourhood and municipality characteristics on social cohesion in the Netherlands. *Acta Politica* 44/3: 286-313.

- Goffman, Erving (2005 [1967]): *Interaction Ritual: Essays in Face to Face Behavior*. New Brunswick/New Jersey: Transaction Publishers.
- Granovetter, Mark (1973), The Strength of Weak Ties. *The American Journal of Sociology* 78/6. 1360-1380.
- Gullestad, Marianne (1985): *Livsstil og likhet. Om nærmiljøer*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gullestad, Marianne (1992): Hvorfor er det så viktig å 'passe sammen'? En teori om norske felleskulturelle forutsetninger for forståelse, kontakt og samarbeid. I Fyran, Live (red.): *Perspektiver på sosialt nettverk*. (s. 114-129). Oslo: Universitetsforlaget..
- Heck, Thomas; Loring, Thomas Scott & Lynn N. Tabata (2010): *Multilevel and Longitudinal Modeling with IBM SPSS*. New York: Routledge.
- Henning, Cecilia & Mats Lieberg (1996): Strong ties or weak ties? Neighbourhood networks in a new perspective. *Scandinavian Housing and Planning Research* 13/1: 3-26.
- Häussermann, Hartmut & Walter Siebel (2004): *Stadtsoziologie - Eine Einführung*. Frankfurt/New York: Campus Verlag.
- Keller, Suzanne (1968): *The Urban Neighborhood: a sociological perspective*. New York: Random House.
- Kossinets, Gueorgi & Duncan J. Watts (2009): Origins of Homophily in an Evolving Social Network. *American Journal of Sociology* 115/ 2: 405-450.
- Lancee, B. & Dronkers, J. (2010): Ethnic diversity in neighborhoods and individual trust of immigrants and natives: A replication of Putnam (2007) in a West-European country. I Hooghe, Marc (red.): *Social Cohesion. Contemporary Theoretical Perspectives on the Study of Social Cohesion and Social Capital*. (s. 77-103). Brussels: Royal Academy of Belgium.
- Langsether, Åsmund (1986): *Bydeler som lokalsamfunn. Del I: En litteratur- og begrepsstudie*. Oslo: Institutt for anvendt sosialvitenskapelig forskning (INAS).
- Lazarsfeld, Paul F. & Merton, Robert K. (1954): Friendship as a Social Process: A Substantive and Methodological Analysis. I Berger, Morroe; Abel, Theodore & Charles H. (red.): *Freedom and Control in Modern Society*. (s. 18-66). New York: Van Nostrand.
- Mackie, Diane M. & Smith, Eliot R. (2010): Affective Processes. I Dovidio, John F.; Esses, Victoria M.; Glick, Peter & Miles Hewstone (red.): *The SAGE Handbook of Prejudice, Stereotyping and Discrimination* (s. 131-145). London: SAGE Publications.

- Milgram, Stanley (1970): The Experience of living in cities. *Science, New Series* 44/1.1461-1468.
- Moulaert, Frank; Novy, Andreas & Daniela Coimbra Swiatek (2012): Social Cohesion: A Conceptual and Political Elucidation. *Urban Studies* 49/9: 1873–1889.
- Morgenbladet (23.05.2013): Oppskrift på opprør. http://morgenbladet.no/leder/2013/oppskrift_pa_oppror#.UgoVZX9YQSk
- Nordahl, Berit (1999): Tall fra sammenliknende Bomiljøstudier. *Byggforsknotat 39: Bolig, bygd, miljø og samfunn*. Oslo: Norges byggforskningsinstitutt.
- Norges forskningsråd (2005): *Sosial kapital. Innstilling fra et utredningsutvalg oppnevnt av Norges forskningsråd*.
- Pedersen, Hilde E. (2012): Undersøkelse om ditt nabolag. *Dokumentasjonsrapport SSB*.
- Pichler, Florian & Claire Wallace (2007): Patterns of Formal and Informal Social Capital in Europe. *European Sociological Review* 23/4: 423–435.
- Pløger, John (1997). *Byliv og modernitet: mellom nærmiljø og urbanitet*. Oslo: Norsk Institutt for by- og regionsforskning.
- Portes, Alejandro (1998): SOCIAL CAPITAL: Its Origins and Applications in Modern Sociology. *Annual Review of Sociology* 24: 1-24.
- Putnam, Robert D. (2007): *E Pluribus Unum: Diversity and Community in the Twenty-first Century*. The 2006 Johan Skytte Prize Lecture. *Scandinavian Political Studies* 30/2. 137-174.
- Reisæter, Ingunn Larsen (2009): *Min dal, din dal, vårt felles hjemsted. En studie av nordmenns respons på endringsprosesser i Groruddalen*. Masteroppgave i samfunnsgeografi. Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi. Universitetet i Oslo.
- Ringdal, Kristen (2013): Enhet og mangfold. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode. 3. utgave. Bergen: Fagbokforlaget.
- Sandercock, Leonie (1998): *Towards Cosmopolis: Planning for Multicultural Cities*. Wiley: Chichester.
- Sandlie, Wenche (2006), *Naborelasjoner i et fleretnisk borettslag. Nærhet og distanse*. Hovedoppgave i sosiologi. Universitetet i Oslo.

- Simmel, Georg (1903): Die Großstädte und das Geistesleben. I Petermann, Theodor (red.): *Die Großstadt. Vorträge und Aufsätze zur Städteausstellung. Jahrbuch der Gehe-Stiftung Dresden. Band 9.* (s. 185-206). Dresden: Gehe-Stiftung.
- Simonsen, Kirsten & Jan Öhman (2003): Introduction: Is there a 'Nordic' human geography? I Simonsen, Kirsten & Jan Öhman (red.): *Voices from the North: New trends in Nordic Human Geography.* (s. 1-9). Hants: Ashgate.
- Slettholm, Andreas (2011): Forlater Groruddalen - får massiv støtte. *Aftenposten* (31.03.2011). <http://www.aftenposten.no/oslo/Forlater-Groruddalen---far-massiv-stotte-5114847.html#.UgyWI39YQSk>
- Solli, Beate (2012): Bait-un-Nasr og "følelse av sted". I Alghasi, Sharam; Eide, Elisabeth & Thomas Hylland Eriksen (red.): *Den globale drabantbyen. Groruddalen og det nye Norge.* (198-212). Oslo: Cappelen Damm.
- StataCorp. (2011): Longitudinal-Data/Panel-Data Reference Manual. I: *Stata 12 Base Reference Manual.* College Station TX: Stata Press.
- Statistisk sentralbyrå [SSB] (2013): <https://www.ssb.no/statistikkbanken/>
- St.meld.nr. 31 (2007): Åpen, trygg og skapende hovedstadsregion. Hovedstadsmeldingen 2006-2007. Det Kongelige Kommunal- og Regionaldepartement.
- Søholt, Susanne (2010): *Etniske minoriteter og boligmarkedet: Integrert, marginalisert, segregert.* Norges forskningsråd.
- Søholt, Susanne & Terje Wessel (2010a): Housing policy and housing market in Norway. I Søholt, Susanne & Terje Wessel (ed.): *Contextualising ethnic residential segregation in Norway: welfare, housing and integration policies. Country Report for Norway.* Department of geosciences and geography, University of Helsinki, Finland.
- Søholt, Susanne & Terje Wessel (2010b): Conclusions. I Søholt, Susanne & Terje Wessel (ed.): *Contextualising ethnic residential segregation in Norway: welfare, housing and integration policies. Country Report for Norway.* Department of geosciences and geography, University of Helsinki, Finland.
- Turner, Lena Magnusson & Terje Wessel (2013): Upwards, outwards and westwards: relocation of ethnic minority groups in the Oslo region. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography* 95/1: 1-16.
- Oslo kommune (2013): Geografiske inndelinger i Oslo. Utviklings- og kompetanseetaten. http://www.utviklings-og-kompetanseetaten.oslo.kommune.no/oslostatistikken/geografiske_inndelinger/

Oslospeilet 02/2012: Oslo kommune. Utviklings- og kompetanseetaten.
<http://www.utviklings-og-kompetanseetaten.oslo.kommune.no/oslostatistikken/oslospeilet/>

Oslo trender 2011: Vedlegg til høringsutkast til planstrategi og planprogram for Kommuneplan 2013. Oslo kommune Byrådsavdeling for finans og næring.

Vassenden, Anders (2007): *Flerkulturelle forståelsesformer. En studie av majoritetsnordmenn i multietniske boligområder*. Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi. Universitetet i Oslo.

Vestel, Viggo (2012): Pionerer I det nye Norge? I Alghasi, Sharam; Eide, Elisabeth & Thomas Hylland Eriksen (red.): *Den globale drabantbyen. Groruddalen og det nye Norge*. (s. 35-57). Oslo: Cappelen Damm.

Wessel, Terje (2000): Social Polarisation and Socioeconomic Segregation in a Welfare State: The Case of Oslo. *Urban Studies* 37/11: 1947–1967.

Wessel, Terje (2009): Does diversity in urban space enhance intergroup contact and tolerance? *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography* 91/1. 5-17.

Wessel, Terje (2010a): Welfare in Norway. I Søholt, Susanne & Terje Wessel (red.): *Contextualising ethnic residential segregation in Norway: welfare, housing and integration policies. Country Report for Norway*. Department of geosciences and geography, University of Helsinki, Finland.

Wessel, Terje (2010b): Immigration to Norway. I Søholt, Susanne & Terje Wessel (red.): *Contextualising ethnic residential segregation in Norway: welfare, housing and integration policies. Country Report for Norway*. Department of geosciences and geography, University of Helsinki, Finland.

Wessel, Terje (2013): Economic Change and Rising Income Inequality in the Oslo Region: The Importance of Knowledge-Intensive Business Services. *Regional Studies* 47/7: 1082-1094.

Zebrowitz, L. A. (1996): Physical appearance as a basis of stereotyping. I MacRae, C. N.; Stangor, C. & M. Hewstone (red.): *Stereotypes and stereotyping*. (s. 27-120). New York: Guilford Press.

Alle kilder som er brukt i denne oppgaven er oppgitt. Antall ord i denne oppgaven er 33400.

Vedlegg

Tabell 13: 'Frivillig arbeid i nabolaget': lineær flernivåanalyse, nabolagskjennetegn trinnvis (N = 1548).

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
ikke-norsk	.00448 (.050)	.00611 [*] (.027)	.00611 [*] (.028)	.00665 [*] (.026)	.00664 [*] (.025)	.00652 (.055)	.00468 (.270)	-.000783 (.868)
HHinnt (ht)		.0288 (.444)	.0280 (.468)	.0237 (.536)	-.0258 (.647)	-.0267 (.637)	-.0356 (.543)	.00708 (.914)
Lav utd.			-.000256 (.929)	-.00222 (.569)	-.00533 (.198)	-.00537 (.203)	-.00653 (.120)	-.00170 (.721)
Innv.-økning				.000847 (.525)	.000943 (.474)	.000938 (.476)	.00121 (.353)	.00107 (.433)
Fluktuasjon					-.00580 (.270)	-.00572 (.278)	-.0114 (.054)	-.0147 [*] (.014)
Med barn < 6 år						.000922 (.935)	.00409 (.796)	.00205 (.895)
Andel 20-27 år							2.022 (.230)	2.678 (.129)
Andel > 55 år							-.163 (.833)	-.467 (.556)
Oslo								.252 [*] (.011)
Konst.ledd	2.016 [†]	2.015 [†]	2.015 [†]	1.958 [†]	1.934 [†]	1.935 [†]	1.925 [†]	1.805 [†]
s2 between	.108 [†]	.107 [†]	.107 [†]	.106 [†]	.105 [†]	.105 [†]	.103 [†]	.0966 [†]
s2 within	.500 [†]	.500 [†]	.500 [†]	.500 [†]	.500 [†]	.500 [†]	.500 [†]	.500 [†]
ICC	.177	.176	.176	.175	.174	.174	.170	.162
lpl	-1743.3	-1743.0	-1743.0	-1742.7	-1742.2	-1742.2	-1741.0	-1737.8
aic	3494.59	3496.03	3498.02	3499.43	3500.44	3502.43	3503.95	3499.62

p-verdier i parentes, ^{*} $p < .05$, ^{**} $p < .01$, [†] $p < .001$